

Begroting 2025

Inhoudsopgave Begroting 2025

Inleiding/Leeswijzer	3
Beleidsbegroting	
Hoofdstuk 1. Externe en interne ontwikkelingen	7
Hoofdstuk 2. Coalitieakkoord 2023-2027	11
Hoofdstuk 3. Programmaplan 2025	15
Hoofdstuk 4. Raming van de belastingopbrengsten en toelichting	37
Hoofdstuk 5. Uiteenzetting van de financiële positie	
- A Financiering (treasuryparagraaf)	45
- B Weerstandsvermogen en risicobeheersing	48
- C Stand en verloop bestemmingsreserves en voorzieningen	55
- D Kengetallen	57
Hoofdstuk 6. Overige paragrafen	
- A Assetmanagement	63
- B Bedrijfsvoering	67
- C Verbonden partijen	72
- D Openbaarheidsparagraaf	80
Financiële begroting	
Hoofdstuk 7. Uitgangspunten en normen	85
Hoofdstuk 8. Begroting naar kosten- en opbrengstesoorten	88
Hoofdstuk 9. Overzicht van baten en lasten per programma	99
Hoofdstuk 10. Voorgenomen investeringen en toelichting	101
Hoofdstuk 11. Geprognosticeerde balans	112
Hoofdstuk 12. Vaststellen begroting 2025	115

Inleiding

De begroting 2025 is anders van opzet dan die van de voorgaande jaren. Als waterschap moeten wij namelijk voor het opstellen van de begroting en jaarrekening voldoen aan verslaggevingsregels. Deze zijn voor waterschappen vastgelegd in de BBVW (Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen). Op verzoek van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en in samenwerking met de Unie van Waterschappen zijn deze verslaggevingsregels aangepast met als doel deze regels te actualiseren en meer gelijk te trekken met de regels voor gemeenten. De nieuwe verslaggevingsregels gaan onder andere over de indeling en inhoud van de hoofdstukken en paragrafen in de begroting en jaarrekening, maar daarnaast stellen deze ook regels aan bijvoorbeeld het wel of niet activeren van bepaalde kosten.

De inwerkingtreding van de nieuwe verslaggevingsregels is met ingang van het verslaggevingsjaar 2025. Dit betekent dat de voorliggende begroting is opgesteld conform de nieuwe verslaggevingsregels.

De belangrijkste wijzigingen betreffen:

- Raming van de belastingopbrengsten: Er is een apart overzicht (hoofdstuk 4) opgenomen waarin op een integrale manier wordt ingegaan op elementen van de heffing van waterschapsbelastingen, zoals de raming van de belastingopbrengsten, tarifiering, lastendruk en het kwijtscheldingsbeleid.
- Paragrafen structuur: Paragrafen over de financiële positie zijn samengevoegd in het nieuwe hoofdstuk 'uiteenzetting van de financiële positie' (hoofdstuk 5). Daarnaast is er een nieuwe paragraaf assetmanagement (hoofdstuk 6 A) toegevoegd, met aandacht voor het beleid, onderhoud en kosten.
- Verplichte kengetallen: Een set kengetallen (hoofdstuk 5 D) brengt de financiële positie in kaart, zoals weerstandsvermogen, de nettoschuldquote en het EMU-saldo. Sommige kengetallen waren al onderdeel van de begroting.
- Geprognosticeerde balans: Het opnemen van de geprognosticeerde balans (hoofdstuk 11) geeft meer inzicht in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Met deze informatie kunnen ontwikkelingen vroegtijdig gesignaleerd worden.

Om de begroting overzichtelijk en leesbaar te houden is ernaar gestreefd zo min mogelijk informatie tweemaal op te nemen. Daar waar nodig is gebruik gemaakt van verwijzingen om te voldoen aan de voorschriften.

Zoals aangegeven is dit de eerste begroting op basis van de nieuwe voorschriften. De wijzigingen zullen de komende jaren steeds verder worden uitgewerkt in de begroting.

De begroting 2025 is een programmabegroting, dit houdt in dat de begroting is onderverdeeld in een aantal programma's. Bij de indeling in programma's is de indeling van het waterbeheerprogramma 2022 - 2027 gevolgd.

Leeswijzer

De begroting 2025 bestaat uit een tweetal onderdelen, te weten de beleidsbegroting en de financiële begroting. Daarnaast zijn nog een aantal bijlagen opgenomen.

Beleidsbegroting

Ten eerste bevat hoofdstuk 1 een uiteenzetting van de externe en interne ontwikkelingen, waarmee bij het opstellen van deze begroting rekening is gehouden.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op het coalitieakkoord 2023 – 2027 "Samen leven met water". In het coalitieakkoord is een aantal strategische thema's en accenten benoemd en is aangegeven dat hierop en op nog te ontwikkelen initiatieven – met een nadere uitwerking – wordt teruggekomen. In het eerste hoofdstuk stippen wij een aantal ontwikkelingen aan.

In hoofdstuk 3, programmaplan 2025, wordt per programma ingegaan op de beleidsdoelen en onze ambities in 2025. Per programma zijn de beleidsdoelen nader uitgewerkt in opgaven en maatregelen: de acties. Per actie is concreet aangegeven wat we in 2025 gaan doen. Daarnaast wordt als afsluiting van dit hoofdstuk per programma een overzicht gegeven van de exploitatiekosten en de geplande investeringsuitgaven.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 een raming van de belastingopbrengsten gegeven, wordt in hoofdstuk 5 een uiteenzetting gemaakt van de financiële positie van het waterschap en bevat hoofdstuk 6 een aantal beschouwingen (onder andere bedrijfsvoering en verbonden partijen).

Financiële begroting

De financiële begroting begint in hoofdstuk 7 met een uiteenzetting van de uitgangspunten en normen die in deze begroting gehanteerd zijn. Vervolgens wordt in hoofdstuk 8 de begroting 2025 op kosten- en opbrengstesoorten vergeleken met de begroting 2024 en van een nadere toelichting voorzien. Daarnaast wordt in hoofdstuk 9 een overzicht gegeven van de baten en lasten per programma.

Hoofdstuk 10 bevat een overzicht van onze voorgenomen investeringen, in hoofdstuk 11 is een geprognosticeerde balans opgenomen en tot slot bevat hoofdstuk 12 het voorstel tot het vaststellen van de begroting.

BELEIDSBEGROTING

Hoofdstuk 1. Externe en interne ontwikkelingen

Hoofdstuk 1 van de begroting bevat een uiteenzetting van de externe en interne ontwikkelingen van het waterschap. Conform de verslaggevingsvoorschriften wordt aan de volgende onderwerpen aandacht besteed:

- Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar;
- Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de meerjarenraming;
- Uitgangspunten en normen.

Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

Het beleid van het waterschap wordt gevormd door externe en interne kaders en ontwikkelingen. In hoofdstuk 3, het programmaplan, worden vooral externe kaders benoemd (onder andere KRW) en doorvertaald naar de beleidsdoelstellingen van het waterschap. Het programmaplan 2025 is gebaseerd op het waterbeheerprogramma 2022-2027. De opbouw is hiervan afgeleid. Het coalitieakkoord is ook een intern kader. De economische situatie van Nederland is ook van belang voor het opstellen van de begroting.

De volgende ontwikkelingen kunnen hier genoemd worden.

De economie in Nederland

De economie heeft de laatste jaren een aantal grote schokken doorstaan. Corona, de oorlog in Oekraïne (en de daardoor veroorzaakte energiecrisis), een rap oplopende inflatie en snelle renteverhogingen van centrale banken hadden grote gevolgen voor huishoudens en bedrijven. De Nederlandse economie zet nu weer een tandje bij geholpen door aantrekkende wereldhandel, hogere lonen en lastenverlichting. Daarentegen verslechteren de overheidsfinanciën. Dit schrijft het Centraal Planbureau (CPB) in de Macro Economische Verkenning (MEV) 2025. In deze verkenning gaat het Centraal Planbureau in op de economische vooruitzichten voor 2025. In het vervolg van deze paragraaf wordt uitgegaan van de cijfers uit de MEV.

De economische groei neemt in deze raming toe, ingegeven door hogere lonen en aantrekkende wereldhandel. Na een groei van 0,1% en 0,6% in 2023 en 2024 groeit de economie in 2025 met 1,5%. Mede doordat de hoge loonstijging aanhoudt, daalt de inflatie echter traag. De goedereninflatie is inmiddels tot stilstand gekomen, maar de inflatie van arbeidsintensieve diensten blijft nog langer hoog doordat de hogere lonen daar nog in doorwerken. De hoge voedselprijzen en verhoging van de tabaksaccijns hebben in 2024 eveneens een opwaarts effect op de inflatie. De inflatie in 2024 bedraagt 3,6%. In 2025 neemt de inflatie licht af tot 3,2%.

De afgelopen jaren hebben werkgevers hun personeel vastgehouden, terwijl de productie licht terugviel. Als gevolg hiervan is de arbeidsproductiviteit gedaald. Dit beeld draait nu om: de productie kan dit en komend jaar groeien, terwijl de werkgelegenheid nauwelijks toeneemt. Omdat het arbeidsaanbod nog wel groter wordt, loopt de werkloosheid licht op van 3,7% in 2024 naar 3,8% in 2025. De arbeidsmarkt blijft daarmee echter onverminderd krap.

De combinatie van een krappe arbeidsmarkt en hoge inflatie leidt tot hogere loonstijgingen. Het cao-loon in de marktsector stijgt in 2024 met 6,6% en in 2025 met 4,3%.

Door de loonstijgingen herstelt de koopkracht in 2024 gedeeltelijk van het verlies in 2022 en 2023.

Waar de koopkracht in 2022 een daling van 2,5% liet zien en in 2023 een daling van 0,6%, stijgt de koopkracht in 2024 met 2,5% en in 2025 met 0,7%.

In 2025 heeft 4,4% van de bevolking een inkomen onder de armoedegrens (in 2024 4,5%). Het armoedecijfer daalt als gevolg van de loonstijgingen, maar ook als gevolg van de brede lastenverlichting en meer gerichte maatregelen, zoals in de huurtoeslag.

De overheidsuitgaven zijn in 2024 toegenomen door diverse intensiveringen. Naast de oploop van uitgaven aan sociale zekerheid en zorg is dat onder meer het gevolg van herstelbetalingen als gevolg van de uitspraak van de Hoge Raad over box 3, het herstel van de toeslagenaffaire en uitgaven voor Oekraïne. In 2025 verslechtert het tekort verder mede als gevolg van de in het hoofdlijnenakkoord afgesproken lastenverlichting. De verwachting is dat het EMU-saldo in 2024 negatief uitkomt met – 1,8%. In 2023 was het EMU-saldo nog – 0,4%. In 2025 neemt het overheidstekort, door de extra uitgaven, naar verwachting verder toe tot een negatief EMU-saldo van - 2,5%. Hiermee blijft het tekort overigens, bij ongewijzigd beleid, wel onder de grens van 3% uit het Europese Stabiliteits- en Groeipact.

Tot slot benadrukt het CPB dat haar ramingen met veel onzekerheid zijn omgeven, mede door geopolitieke ontwikkelingen in het buitenland. De grootste risico's in het buitenland betreffen met name de oorlog in Oekraïne, het conflict in het Midden-Oosten en een verslechtering van de relatie tussen Europa, de Verenigde Staten en China. Daarnaast vereisen Europese begrotingsregels forse bezuinigingen voor Frankrijk, Spanje en Italië. Als deze bezuinigingen plaatsvinden, kan het macro-economische gevolgen hebben die ook doorwerken op de Nederlandse economie. Ook geeft het CPB aan dat haar ramingen met steeds meer onzekerheden omgeven, doordat economische verbanden minder goed voorspelbaar lijken te zijn geworden dan in het verleden.

In hoofdstuk 7 '*Uitgangspunten en normen*' wordt ingegaan op de door ons gehanteerde uitgangspunten in deze begroting 2025. Uiteraard is dit mede bepaald op basis van de verwachtingen van het CPB.

Omgevingswet

Het doel van de Omgevingswet is het bundelen van meerdere wetten met betrekking tot de fysieke leefomgeving (bodem, geluid, lucht, water etc.). Met als doel met minder regels toe te kunnen, snellere besluitvorming te bereiken en regionale regels te kunnen maken. De diverse overheden moeten hun plannen integreren en onderling op elkaar afstemmen. Daarnaast probeert de Omgevingswet alle informatie digitaal beschikbaar te stellen, waardoor burgers, initiatiefnemers en overheden gemakkelijker over informatie kunnen beschikken.

De wet is per 1 januari 2024 in werking getreden. De overgang van de Waterwet met het Omgevingsloket online (OLO) naar de Omgevingswet met het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is goed gegaan. De techniek werkt in de basis, de processen lopen conform de nieuwe wetgeving, de collega's zijn bijgepraat over de wijzigingen en het aantal vragen van ingelanden valt tot op heden erg mee.

Landelijk is er aandacht voor het DSO dat nog niet probleemloos werkt. Dit merken wij ook, maar dit heeft tot op heden nog niet tot grote problemen geleid. Wel hebben we geconstateerd dat onze Waterschapsverordening niet altijd even duidelijk was voor gebruikers van het DSO. Hiervoor hebben we tekstuele aanpassingen doorgevoerd die het gebruiksgemak moeten vergroten. Ook hebben we de geometrie (ligging van punten en objecten en hun onderlinge relaties) waar nodig geactualiseerd. Beide wijzigingen zijn inmiddels doorgevoerd in het DSO.

Aanpassing Belastingstelsel waterschappen

Het wetsvoorstel tot aanpassing van het belastingstelsel voor de waterschappen is door de Tweede Kamer op 23 april 2024 aangenomen. Twee voor de waterschappen voorgestelde wijzigingen op het wetsvoorstel zijn via de hiervoor ingediende amendementen niet overgenomen. Het betrof het opnemen van een 'kan' bepaling voor tariefdifferentiatie tussen woningen en niet woningen. Dit is een verplichte toepassing gebleven. Daarnaast is een ruimere bandbreedte van 30% voor het kostenaandeel voor ongebouwd en natuur niet gehonoreerd. Volgens het wetsvoorstel is alleen de eerste twee jaar na invoering een bandbreedte van 30% mogelijk, daarna is de bandbreedte 25%. Het wetsvoorstel ligt nu bij de Eerste Kamer voor verdere behandeling. Door middel van het bestuursvoorstel 'uitgangspunten en contouren meerjarige tariefontwikkeling' (AB 2 oktober 2024) heeft u besloten voorlopig geen gebruik te maken van de mogelijkheid bandbreedtes toe te passen en tevens geen plusvoorzieningen te introduceren.

Wanneer het voorstel in de Eerste Kamer wordt aangenomen, zullen vanaf 1 januari 2026 de belastingaanslagen van het waterschap op basis van het aangepaste stelsel plaatsvinden.

Omgaan met de stikstofuitstoot

Er is nog geen mogelijkheid om eenvoudig een vergunning te krijgen voor stikstofuitstoot, zoals die plaatsvindt bij onze uitvoeringsprojecten. Dit betekent dat we bij elk project waarbij stikstof wordt uitgestoten, moeten beoordelen of deze uitstoot een effect heeft op Natura2000 gebieden. Dit berekenen we met het stikstofmodel Aerius. Wanneer onze uitstoot te hoog is, zijn er meerdere mogelijkheden om die teniet te doen: bijvoorbeeld inzet van schoner (eventueel elektrisch) materieel, het wegstrepen van de stikstof tegenover de vermindering van stikstof elders binnen het projectgebied (bijvoorbeeld gronden die niet meer bemest worden bij de inrichting van landbouw- naar natuurgebieden), enzovoort. Het betekent dat we per project naar maatwerkoplossingen moeten zoeken aan de hand van de stikstofberekeningen. Tot nu toe lukt het om via dit maatwerk projecten toch uitgevoerd te krijgen, maar toekomstige ontwikkelingen blijven onzeker.

Rekenkamerfunctie en rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur

Met de invoering van de Wet versterking decentrale rekenkamers is ons waterschap verplicht tot het instellen van een volledig onafhankelijke, extern samengestelde rekenkamer. De rekenkamer van ons waterschap is vanaf 1 januari 2024 operationeel geworden.

Daarnaast moet het dagelijks bestuur met ingang van het verslagjaar 2025, via een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening, voortaan zelf een verklaring afleggen over de vraag of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit wil zeggen in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving. Tot en met het verslagjaar 2024 is het de verantwoordelijkheid van de accountant om deze verklaring bij de jaarrekening te geven. Voor de concrete uitvoering van de werkzaamheden voor het afgeven van de rechtmatigheidsverantwoording ten behoeve van het bestuur, wordt gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC)-functie binnen het waterschap. De Unie van Waterschappen organiseert een aantal activiteiten om de waterschappen te ondersteunen in hun voorbereidingen op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur.

GR Noorderzijlvest

Ten behoeve van een doelmatige uitoefening van (grootschalige) taakonderdelen inzake het zuiveren en laboratoriumwerkzaamheden werken de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest sinds 1 januari 2000 samen en zijn daartoe een lichte gemeenschappelijke regeling aangegaan als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen. Waterschap Noorderzijlvest voorziet een noodzakelijke vernieuwing van hun grootste zuiveringslocatie in Garmerwolde inclusief het afvalwater

transportsysteem. De investeringen hiervoor bedragen globaal € 70 miljoen en zijn gepland voor de periode 2030-2035. Middels de GR zal dit ook voor ons financiële consequenties hebben.

Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de meerjarenraming

Aangezien de meerjarenraming 2025-2029 eveneens in de bestuursvergadering van 6 november 2024 behandeld wordt, is rekening gehouden met dezelfde externe en interne ontwikkelingen voor ons waterschap. Er is in deze situatie dus geen sprake van afwijkingen ten opzichte van de meerjarenraming.

Uitgangspunten en normen

Belangrijke uitgangspunten en normen die zijn verwerkt, omvatten onder meer de indexering voor personeelskosten en overige kosten, de actualisatie van afschrijvingslasten en de bijstelling van de kosten kwijtschelding en oninbaar. Aangezien deze uitgangspunten betrekking hebben op financieel-technische gronden die de basis zijn voor de opstelling van de financiële begroting is het logischer om deze meer financieel getinte informatie in de financiële begroting onder te brengen.

De in deze begroting gehanteerde uitgangspunten en normen, worden derhalve verder toegelicht in hoofdstuk 7 '*Uitgangspunten en normen*'.

Hoofdstuk 2. Coalitieakkoord 2023-2027

In mei 2023 is een nieuw coalitieakkoord in het algemeen bestuur besproken. Over het algemeen zijn de activiteiten vanuit het waterbeheerprogramma 2022 – 2027 leidend voor deze coalitie. Dat is in het coalitieakkoord ook onderschreven. Omtrent de geplande activiteiten en de voortgang daarvan wordt in de reguliere stukken van de planning & control cyclus verslag uitgebracht. De coalitie heeft in het coalitieakkoord ook een aantal accenten gelegd welke niet rechtstreeks te koppelen zijn aan actiepunten van het waterbeheerprogramma 2022 - 2027. Het gaat hierbij om:

1. De provincies moeten blijvend gewezen worden op de verantwoordelijkheid ten aanzien van het toekennen van functies in het beheer gebied.
2. We staan open voor initiatieven van ingelanden om onder voorwaarden zelf water vast te houden.
3. Blijvende inzet is gewenst op maatregelen die gericht zijn op het verbeteren van de beschikbaarheid van water, inclusief het onder de aandacht brengen van de urgentie van deze problematiek bij derden.
4. Voor de NPLG opgaven moeten we als volwaardige partner meedoen en in de uitwerking (PPLG) meer signalerend, agenderend en sturend zijn.
5. We staan open voor aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen door derden ten aanzien van de KRW doelstellingen.
6. Er komen geen windmolens op het traject "Punt van Reide – Nieuwe Statenzijl".
7. Er moet onderzocht worden welke maatregelen we moeten treffen om onze emissiereductie te halen als methaan en lachgas worden meegerekend.
8. Er moet blijvend worden ingezet op waterbewustzijn. Ons cultureel (water)erfgoed en onze assets (samen hotspots genoemd) spelen hierbij een belangrijke rol. We brengen in beeld in hoeverre onze hotspots aansluiten op ons communicatiebeleid (zichtbaarheid).
9. We willen laten onderzoeken hoe we watervriendelijk gedrag bij particulieren kunnen stimuleren.
10. We maken een integrale afweging over ons kwijscheldingsbeleid.

Ten aanzien van deze punten is het volgende te melden:

1. In verschillende overleggen komt dit aan de orde. Bijvoorbeeld in het kader van de Transitie Landelijk Gebied (NPLG), het programma NOVEX en de voorbereiding van de nieuwe provinciale omgevingsvisie. Specifiek wordt hierop gewezen binnen het veenoxidatie-dossier. Met betrekking tot veenoxidatie wordt vaak gesproken over de noodzaak van peilverhoging, om de veenoxidatie af te remmen of zelfs te stoppen. Waterschappen kunnen peilen alleen verhogen als de functie dat toelaat. Er is dus eerst functiewijziging nodig. Overigens heeft niet alleen de provincie een verantwoordelijkheid ten aanzien van het toekennen van functies; de gemeente heeft die ook. Daarom is ook richting gemeenten dit punt aangekaart.
2. In algemene zin vinden we het positief als ingelanden proberen water vast te houden en bijvoorbeeld te infiltreren in de bodem. Dit voorkomt versnelde afvoer naar het oppervlaktewater en voedt het grondwater(peil). Maatregelen die ingelanden hiertoe treffen mogen niet leiden tot overlast voor anderen of het watersysteem. In 2024 is met meerdere ingelanden gesproken over het vasthouden van water in hun eigen werkgebied, op hun eigen terreinen en in hun eigen (schouw)sloten. Wij houden vast aan eigen initiatief en verantwoordelijkheid bij de ingelanden en denken mee/ zoeken uit en adviseren de betreffende ingeland over hun ideeën en initiatieven. In veel gevallen wordt meer verwacht

van het waterschap, maar wij financieren geen initiatieven van derden.

3. We hebben in veel verschillende overleggen en gremia aandacht gevraagd voor zoetwaterbeschikbaarheid. Vaak is de nadruk gelegd op bewustwording van het feit dat zoetwater in de toekomst niet altijd en overal beschikbaar zal zijn en dat hier bij nieuwe ontwikkelingen, maar ook bij bestaande functies, rekening mee moet worden gehouden. Er zitten grenzen aan de technische maakbaarheid van het aanvoersysteem. Daarnaast neemt door klimaatverandering te kans toe dat er op enig moment te weinig zoetwater beschikbaar is. Dit sluit bij het principe van 'water en bodem sturend'. In de ruimtelijk ordening moet hier rekening mee worden gehouden. In 2024 is met name in de overleggen over de nieuwe provinciale omgevingsvisies hier aandacht voor gevraagd. We zien dat de boodschap inmiddels is geland en dat de provincies hier nu meer aandacht voor hebben. We blijven ook de komende tijd aandacht vragen voor dit onderwerp.
4. We zijn nauw betrokken bij de PPLG's van de provincies Groningen en Drenthe. Daarnaast ook landelijk bij de verdere ontwikkeling van het NPLG, via het Unie-netwerk NPLG, de bestuurlijke kopgroep NPLG en de commissie-overleggen (CWS en CWE) waar dit onderwerp met regelmaat op de agenda stond. Richting de provincies hebben we een kritisch-opbouwende houding en zijn we stevige discussies niet uit de weg gegaan. We redeneren vanuit het water- en bodemsysteem als tafel waarop de puzzel van opgaven moet worden gelegd. Onze focus ligt op het ontwikkelen en behouden van een robuust, volhoudbaar en gezond watersysteem voor nu, straks en later (2100 en verder). De provincie Groningen heeft in 2024 een nieuw Gebiedsplan Transitie Landelijk Gebied (TLG) opgesteld. Wij zijn hier nauw bij betrokken en hebben op meerdere momenten input geleverd. In Drenthe is vooral veel aandacht geweest voor de maatregelpakketten voor projecten die op kortere termijn gaan spelen. Onze KRW-projecten in Drenthe zijn hier deels in meegenomen, als ook andere waterdoelen. Drenthe heeft vanuit het Rijk een fors bedrag toegekend gekregen voor de maatregelpakketten.
Het is op dit moment onduidelijk of het hoe het NPLG wordt voortgezet. Rond Prinsjesdag worden de plannen van de regering bekendgemaakt. Door de provincies is al aangegeven dat zij in ieder geval doorgaan op de ingeslagen weg. Onze betrokkenheid blijft daarbij ook van belang.
5. Er zijn geen aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen ingediend.
6. Hieromtrent zijn geen ontwikkelingen te melden.
7. Duidelijk is intussen dat het meetellen van methaan en lachgas betekent dat onze CO₂-reductie opgave groter wordt. Beide stoffen zorgen samen voor 73% van onze CO₂ uitstoot. Inclusief methaan en lachgas bedraagt de CO₂ reductie momenteel 28%. In 2023 is begonnen met een landelijke pilot om via monitoring de lachgasemissies beter in beeld te brengen. De resultaten geven inzicht in de mogelijkheden voor reductie van lachgasemissie. Daarna volgt een voorstel voor maatregelen om tot reductie over te kunnen gaan. Zo'n voorstel word pas in 2028 verwacht.
8. Het Dagelijks Bestuur heeft een éénmalige bijdrage van € 15.000,- toegekend aan het Nationaal Park Drentsche Aa voor het realiseren van een bezoekerscentrum nabij het Deurzerdiep. Het bezoekerscentrum biedt goede educatie- en communicatiemogelijkheden en kan bijdragen aan waterbewustwording.
De zichtbaarheid en de uitstraling van het terrein bij het Nieuwe Statenzijl wordt verbeterd

door het terrein op te knappen en een professionelere uitstraling te geven. Hiermee heeft het dagelijks bestuur in 2023 ingestemd. We hebben voor dit project een INTERREG subsidie toezegging ontvangen. Met de uitvoering van de werkzaamheden is nog niet gestart.

9. Hier is onder andere aandacht voor geweest binnen de samenwerking met gemeenten, provincies en buurwaterschappen vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). We hebben als pilot bijgedragen aan een subsidieregeling van de gemeente Assen en in 2023 besloten onze bijdrage niet te continueren. Op dit moment wordt in de samenwerking DPRA uitgezocht wat we op dit vlak in de toekomst verder kunnen doen. Wij vinden dat met name de gemeenten hierin een belangrijke verantwoordelijkheid hebben. Daarnaast zullen we als waterschap afhankelijk van de situatie bekijken welke rol we kunnen spelen en welke inzet we kunnen leveren.
10. De integrale afweging van ons kwijtscheldingsbeleid is gekoppeld aan het in werking treden van het aangepaste stelsel van de waterschapsbelastingen. Het wetgevingstraject gaat momenteel uit van het in werking treden van het aangepaste belastingstelsel op 1 januari 2026. Vooruitlopend op het in werking treden van het aangepaste belastingstelsel is door het algemeen bestuur op 2 oktober 2024 (bestuursvoorstel 'Uitgangspunten en contouren meerjarige tariefontwikkeling') besloten de financiering van de kwijtscheldingskosten voor het watersysteembeheer aan te passen. Deze kosten worden vanaf 2026 alléén door de belastingcategorie ingezetenen gedragen. Nu betalen alle belastingcategorieën van de watersysteemheffing hieraan mee.

Hoofdstuk 3. Programmaplan 2025

Inleiding

Het waterschap heeft als taak te zorgen voor veiligheid, voldoende water en schoon en ecologisch gezond water. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 is voor deze taken aangegeven welke opgaven we hebben, nu en in de toekomst, welke doelen we willen bereiken en op welke wijze we dat willen bereiken. Er zijn strategische keuzes uitgelegd en er zijn inrichtingsmaatregelen beschreven.

Aanvullend op het strategisch beleid en de inrichtingsmaatregelen worden de doelen bereikt door operationeel beheer. Het dagelijks beheer van bijvoorbeeld de stuwen en de gemalen, het beheer en onderhoud, het muskusrattenbeheer, de vergunningverlening en handhaving en het beheer van de zuiveringsinstallaties bepaalt mede het behalen en behouden van de doelen.

Als waterschap hebben wij, naast onze kerntaken, te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk en waar wij een rol in spelen. Deze ontwikkelingen en opgaven behoren niet direct tot onze kerntaken, maar kunnen invloed hebben op hoe wij onze kerntaken uitvoeren en op het behalen van onze doelen en opgaven.

Alle in deze begroting opgenomen 'verbonden partijen' (zie paragraaf 6 c) zijn in meer of mindere mate betrokken bij het realiseren van onze programma's. Hetzij via ondersteuning (denk aan het Waterschapshuis en de Unie van Waterschappen, via onderzoeken en pilots (denk aan de STOWA) of via daadwerkelijke bijdragen (Zoals de gemeenschappelijke regeling met Noorderzijvest ten aanzien van grensoverschrijdend afvalwater). In de paragraaf 'verbonden partijen' wordt hun rol en betekenis verder uitgelegd.

Opzet

Dit hoofdstuk met daarin het meerjarenprogrammaplan geeft onze beleidsopgaven (acties) voor de komende jaren weer. De thematische indeling van het waterbeheerprogramma volgen we hierbij. De nummering is gelijk aan het waterbeheerprogramma.

Eerst worden per programma onze ambitie en beleidsdoelen in de periode 2022-2027 weergegeven. Dit komt overeen met het waterbeheerprogramma. Zie hiervoor de hoofdstukken 5 tot en met 11 van het waterbeheerprogramma. Vervolgens zijn per programma de ingekaderde opgaven en maatregelen (de acties) opgesomd.

Om de continuïteit te waarborgen wordt in de meerjarenraming en de begroting gewerkt met drie vaste programma's: veiligheid, watersystemen en organisatie. De thema's uit het waterbeheerprogramma worden - in financiële zin - in deze programma's verwerkt. Hierbij is onderscheid gemaakt in de te bereiken doelen en de wijze waarop wij hieraan invulling geven. Per actiepoint is aangegeven wat we concreet in het huidige begrotingsjaar gaan doen om het actiepoint te realiseren.

Acties waarvan bij het opstellen van dit programmaplan 2025 verwacht wordt dat deze in 2024 kunnen worden afgerond ("gereed") staan niet meer in het programmaplan 2025. Door aanpassingen in de planning / voortschrijdend inzicht kan het jaar waarin een actiepoint is afgerond veranderen. Hierdoor ontstaan afwijkingen ten opzichte van het oorspronkelijke WBP 2022 – 2027.

In tabelvorm:

Programmabegroting	Waterbeheerprogramma 2022-2027
Veiligheid	H5 Deltaplan Waterveiligheid
Watersystemen	H6 Deltaplan Zoetwater H7 Europese Kaderrichtlijn Water H8 Deltaplan Ruimtelijke adaptatie H9 Integraal Beheer
Organisatie	H10 Water en maatschappij H11 Organisatie

In het waterbeheerprogramma zijn in het thema organisatie geen maatregelen opgenomen. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting zo nodig ingegaan op de ontwikkeling van de organisatiedoelen.

Doordat het programmaplan een voortschrijdend inzicht geeft in de uitvoering van het Waterbeheerprogramma ontstaat – door het opschuiven van de jaren – aan het eind van de meerjarenperiode de situatie dat er bijna geen maatregelen meer 'open staan'. Het huidige Waterbeheerprogramma eindigt immers in 2027. Van een aantal maatregelen is nu al bekend dat deze zullen doorlopen tot ná 2027. Dit is ook aangegeven. De jaren ná 2027 zullen weer worden gevuld zodra duidelijk is welke maatregelen vanuit het volgende waterbeheerprogramma 2028 – 2033 uitgevoerd moeten gaan worden.

De te nemen maatregelen in deze meerjarenperiode zijn in tabelvorm per thema weergegeven. Door met kleuren te werken geven we indicatief aan in welke fase de uitvoering van een maatregel zit.

Toelichting gebruikte kleuren:

	Vorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Programma Waterveiligheid

Het leven in een deltagebied als Nederland vraagt om bescherming tegen het water en de hieraan verbonden gevaren voor mens, dier en goed. Veiligheid voor de mens staat dan ook voorop; altijd en overal. Waterveiligheid is een wettelijke kerntaak van het waterschap. Om een veilige situatie te bereiken, kijken we naar verschillende maatregelen (meerlaagsveiligheid). Voorop staat de preventie van overstroming door het op sterkte houden van de zeedijk en boezemkaden (laag één). Maar door ook te kijken naar maatregelen in de ruimtelijke inrichting zijn beperkingen van gevolgschade mogelijk als het een keer mis gaat (laag twee). Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het voorkomen van nieuwe bebouwing in overstromingsgevoelig gebied, het beschermen van kwetsbare gebouwen en het op hoogte brengen van vluchtroutes. Tot slot zijn er de maatregelen in de rampenbeheersing, zoals goede calamiteiten- en evacuatieplannen (laag drie).

Het programma veiligheid omvat alleen het thema Deltaplan Veiligheid

Thema Deltaplan Veiligheid (H 5 WBP)

Doel

Levensbedreigende situaties voor mensen mogen niet plaatsvinden; voor dieren proberen we die zoveel mogelijk te voorkomen. Materiële schade proberen we tot een minimum te beperken.

Ambitie 2022-2027

In 2027 zijn we begonnen aan de uitvoeringsmaatregelen voor de verbetering van de zeedijk. Daarbij werken we met veel partijen samen om integrale oplossingen te bedenken voor de inrichting van de zeedijk.

Voor de veiligheid van de boezem is het Masterplan Kaden afgerond en is 1,7 miljoen extra m³ berging voor de Eemskanaal-Dollardboezem (EKDB) ingericht. We hebben de stabiliteit van onze boezemkeringen door middel van een formele toetsing in beeld gebracht en de urgente trajecten verbeterd. Deze keringen worden periodiek getoetst, waarna afgekeurde trajecten voor de volgende toetsronde worden opgepakt. Met beheermaatregelen zorgen we dat de situatie permanent veilig is. Naast de zorg voor de keringen betekent dit dat we (regen)water waar het kan bovenstrooms vasthouden, om de boezem te ontlasten.

Deltaplan Veiligheid

Maatregel	Uitvoering	2025	2026	2027
5.1.1	Actualiseren van overstromingsgevaarkaarten en overstromingsrisicokaarten	2025		
5.1.2	Actualiseren overstromingsrisicobeheerplannen voor de ROR	2026		
5.2.3	Afronding demonstratieproject Brede Groene Dijk	2025		
5.2.4	Verkenning en Planvorming traject Punt van Reide - Duitsland	2026		
5.2.5	Verkennen strategieën kustzone Groningen met betrekking tot zeespiegelstijging	2026		
5.3.1	Afronden Masterplan Kaden	12 km	2025	
5.3.2	Eindrapportage 2 ^e toetsingsronde voor de regionale keringen		2025	
5.3.3	Verbeteren urgente kadetrajecten uit 2 ^e toetsingsronde		2027	
5.3.4	Actualisatie van studie Droge Voeten 2050		2026	
5.4.1	Realisatie berging Wolfsbarge 2, Tusschenwater Zuid en Noordma/Zuidoevers	1,2 mln. m ³	2027	
5.4.2	Realisatie berging in Meerstad	0,5 mln.	2027	
5.4.3	Water vasthouden Geelbroek	180.000	2027	
5.4.4	Water vasthouden bovenstrooms in diverse trajecten in de Hunze	480.000	2027	
5.4.5	Water vasthouden in Rolderdiep (Drentsche Aa) (zie ook 7.3.1.)	374.000	2027	
5.4.5	Water vasthouden in Amerdiep (Drentsche Aa) (zie ook 7.3.1.)	94.000 m ³	2027	
5.4.6	Zoeken naar extra ruimte voor water vasthouden in Westerwolde	1,1 mln.	2027	

Toelichting gebruikte kleuren:

Voorbereiding
Uitvoering
Afronding / gereed
Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2025: wat gaan we in 2025 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
5.1.1	De overstromingsrisicokaarten komen dit jaar voor de provincie Groningen beschikbaar.
5.1.2	Volgt op 5.1.1 en in 2025 geen concrete acties anders dan afstemmen met waterbeheerders binnen de regio.
5.2.3	De dijk is aangelegd. Tot en met 2025 wordt de dijk als onderdeel van het demonstratieproject BGD gemonitord. Het project wordt eind 2025 afgerond.
5.2.4	Dit jaar starten we de verkenningsfase op.
5.2.5	We brengen onze kustvisie in bij strategische processen op het gebied van de ruimtelijke ordening.
5.3.1	Het Masterplan Kaden zal dit jaar naar verwachting worden afgerond. Er resteren nog een paar kleine opgaven.
5.3.2	Aanpakken afgekeurde kunstwerken uit de 2 ^e toetsingsronde. De niet waterkerende kunstwerken gaan we beoordelen.
5.3.3	Verder uitwerken van de versterkingsplannen en tevens tot uitvoering brengen van de dijkversterking van een aantal trajecten: Boelo Tijdenskanaal, Winschoterdiep – Eelkerpolder, Afwateringskanaal Duurswold zuidzijde en Hondshalstermeer. Per project is een planning gemaakt. In 2025 gaan de eerste projecten richting de uitvoeringsfase.
5.3.4	De EKDB (Eemskanaal Dollardboezem) bodemdaling studie is afgerond. In 2025 wordt de opdracht in de markt gezet en vind het onderzoek plaats om te komen tot een Droge Voeten 2080 studie.
5.4.1	<u>Wolfsbarge</u> en <u>Tusschenwater Zuid</u> zijn nog in voorbereiding. <u>Noordma/Zuidoevers</u> . Bevindt zich in de nazorgfase / financiële afronding.
5.4.2	In het westelijk deel van het plangebied wordt de komende jaren het aanwezige Woldmeer verder afgerond en zal totaal ca. 125 ha omvatten, hiermee wordt het bergingsvolume van 0,5 miljoen kuub in 2027 ruim gehaald. Meerstad zet de

	<p>zandwinning in het oostelijk deel van het plangebied voort, waarmee nieuw wateroppervlak wordt gerealiseerd, dit staat echter nog niet in verbinding met het aanwezige deel van het Woldmeer. De totale afronding van het meer wordt verwacht in 2035.</p> <p>Momenteel zijn we bezig met het project 'Inlaat bij de Slochtersluis voor de berging in Meerstad'.</p>
5.4.3	De uitvoering zal naar verwachting in 2025 van start gaan (realisatie door Prolander). Door beroepsprocedures is er vertraging opgetreden.
5.4.4	Twee projecten - een ten noorden en een ten zuidwesten van Spijkerboor ('Boonspolder' en 'bevergebied Spijkerboor') – zijn in de nazorgfase en de financiële afrondingsfase.
5.4.5	De verdere planvorming en het beschikbaar krijgen van gronden bij het Rolderdiep zal mogelijk in 2025 worden afgerond. Daarna start ook de uitvoering in 2026 - 2027.
5.4.5	De verdere planvorming en het beschikbaar krijgen van gronden bij het Amerdiep zal mogelijk in 2025 worden afgerond. Daarna start ook de uitvoering in 2026 - 2027.
5.4.6	We proberen voorlopig mee te liften met externe gebiedsontwikkelingen rond Natuurnetwerk Nederland gebieden en/of de Ecologische verbindingzones (EVZ). Ontwikkelingen bij de EVZ Pagediep is hier een van; de ontwikkelingen worden afgewacht.

Programma Watersystemen

Het waterschap heeft naast de in het voorgaande programma beschreven veiligheidstaak ook als taak te zorgen voor voldoende water en schoon en ecologisch gezond water.

De zorg voor voldoende water betekent dat wij streven naar een optimaal waterbeheer voor de functies in ons gebied. Bij de vaststelling van de gewenste waterpeilen, maken we een zorgvuldige afweging van de belangen van de diverse functies. In natte perioden voeren we water af, in droge perioden zorgen we indien mogelijk voor voldoende water. We zorgen ervoor dat de wateroverlast beperkt blijft tot het afgesproken, aanvaardbare niveau. Wij voorkomen wateroverlast door bodemdaling en we geven op proactieve wijze advies aan gemeenten om wateroverlast in stedelijk gebied zoveel mogelijk te voorkomen. We onderhouden de watergangen zodanig dat de aan- en afvoerfunctie van de watergangen gegarandeerd blijft en houden daarbij zoveel mogelijk rekening met de ontwikkeling en het behoud van natuurwaarden en ecologische belangen. Tevens zorgen we voor voldoende waterdiepte voor de scheepvaart.

De zorg voor schoon en ecologisch gezond water is een wettelijk vastgelegde taak. Dit betekent dat er geen chemische stoffen norm overschrijdend in het water mogen voorkomen en dat het oppervlaktewatersysteem voldoende leef- en opgroeimogelijkheden biedt voor gewenste planten en dieren. Het waterschap meet de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en zorgt ervoor dat er geen activiteiten plaatsvinden die de gewenste waterkwaliteit verstoren.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en de kleinere wateren. Wij geven advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de inrichting en de samenstelling van het water van belang. Wij zorgen daarnaast voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet minimaal aan de wettelijke normen.

Het programma watersystemen is in vier thema's opgedeeld.

- Deltaplan Zoetwater
- Europese Kaderrichtlijn Water
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Integraal Beheer

Thema Deltaplan zoetwater (H 6 WBP)

's Zomers kent ons beheergebied een natuurlijk watertekort. Daarom wordt iedere zomer vanuit het IJsselmeer, via Friesland en Drenthe, water aangevoerd om aan de watervraag te kunnen voldoen. Het aangevoerde water wordt onder andere gebruikt voor het op peil houden van het oppervlaktewater in de watergangen, voor de industrie, voor de natuur, voor doorspoeling tegen verzilting en voor de beregening door de landbouw. De watervraag in ons gebied neemt toe door klimaatverandering, door de gewenste hogere productie in de landbouw en door economische ontwikkelingen, zoals nieuwe datacentra en een nieuwe waterstoffabriek.

Binnen het thema zoetwaterbeschikbaarheid zetten wij in op verschillende sporen:

We optimaliseren de wateraanvoer, zodat we de voor ons beschikbare hoeveelheid water vanuit het IJsselmeer ons beheergebied in kunnen laten stromen en op een goede manier kunnen verdelen over de verschillende watersystemen. Daarnaast zetten we in op het conserveren van water, door het water zoveel mogelijk bovenstrooms vast te houden en te laten infiltreren in de bodem. Het derde spoor richt zich op het voorkomen van inefficiënt watergebruik. Het vierde spoor is het optimaliseren van het gebruik van grondwater, zonder dat dit schade brengt aan andere gebruiksfuncties. Tot slot stimuleren wij efficiënt watergebruik en optimaal bodembeheer, om zodoende het watergebruik te beperken.

Verandering in het zoetwater gebruik is iets dat het waterschap niet alleen kan bewerkstelligen. Keuzes over aanpassingen in het landgebruik vallen bijvoorbeeld buiten onze verantwoordelijkheid. Daarvoor is de samenwerking tussen vele partijen noodzakelijk. Als waterschap hebben wij maar beperkt invloed op keuzes die andere partijen maken. Wij richten ons binnen dit thema op datgene wat wij kunnen doen en werken graag samen met anderen om ook in de toekomst te zorgen voor voldoende zoetwaterbeschikbaarheid.

Doel

We spannen ons in voor voldoende water, nu en in de toekomst. Ondanks onze inspanning is er niet overal en altijd voldoende water beschikbaar. Daarom geven wij de watergebruikers inzicht in de zoetwaterbeschikbaarheid en vragen hen nadrukkelijk om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen.

Ambitie 2022-2027

In 2027 hebben we de verdeling van het aanvoerwater verder geoptimaliseerd. We hebben mogelijkheden voor beregenen uit grondwater voor ons hele gebied in beeld gebracht. In gebieden waar dat aan de orde is, is de zoetwaterbeschikbaarheid in 2027 geactualiseerd en gecommuniceerd naar de watergebruikers. We hebben onze gebruikers nog meer bewust gemaakt van het feit dat niet overal en niet altijd voldoende zoet water gegarandeerd kan worden en dat ze water efficiënt moeten gebruiken. Gebruikers passen technieken toe om watergebruik te beperken en delen hun kennis.

Deltaplan Zoetwater

Maatregel	Uitvoering	2025	2026	2027	2028	2029	2030
6.1.1	Watersysteem analyse binnen Hunze en Aa's met o.a. onderzoek naar noodzaak en kosteneffectiviteit van vergroten capaciteit van de aanvoergemalen	2025					
6.1.3	Indien nodig, met andere belanghebbende partijen aanpassingen doen aan de vigerende waterakkoorden	Doorlopend					
6.2.1	Onderzoek naar besparen op doorspoelen Eemskanaal	2025					
6.2.2	Onderzoek naar mogelijkheden om binnen het reguliere peilbeheer neerslag beter vast te houden en tot infiltratie te laten komen om bodemvocht en grondwateraanvulling te optimaliseren	2026					
6.3.1	Nieuw beleid opstellen voor beregening uit grondwater	2025					
6.3.2	Onderzoek naar invloed van beregening op grondwaterstanden Voorste Diep	2026					
6.3.3	Onderzoek naar het effect van grondwateronttrekking voor beregening in de watersystemen Veenkoloniën en Westerwolde	2025					
6.3.5	FRESHM, kartering zoet en zout grondwater	2027					
6.3.6	Onderzoek naar mogelijkheden grondwatervoorraad-beheer	2025					
6.3.7	Voorstel uitwerken voor het in beeld brengen van de totale grondwateronttrekking ten behoeve van beregening	2025					
6.4.1	Communicatietraject opstellen om zoetwaterbeschikbaarheid uit te leggen	2026					
6.4.2	Optimalisatie en actualisatie van zoetwaterbeschikbaarheid	2027					
6.4.3	Gebiedsproces en watersysteembrede afweging doorspoelen Oldambt	2027					
6.5.1	Bepalen beschikbare bodemvocht via satellietgegevens en gegevens ter beschikking stellen aan gebruikers	2026					
6.5.2	Stimuleren optimaal bodembeheer via pilots en kennisverspreiding	Doorlopend					
6.5.3	Stimuleren efficiënt watergebruik via pilots en kennis verspreiding	Doorlopend					
6.5.4	Opstellen beleid maximaal waterverbruik per teelt	2027					
6.5.5	Opstellen beleid voor nieuwe industriële gebruikers, samen met de provincies	2025					

Toelichting gebruikte kleuren:

	Vorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2025: wat gaan we in 2025 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
6.1.1	Een bestuursvoorstel zal dit jaar aan het bestuur worden voorgelegd.
6.1.3	We blijven in goed overleg met de waterakkoord-partners. In Drenthe worden de eerste grootschalige investeringen aan aanvoergemalen opgestart.
6.2.1	De opdracht voor het onderzoek wordt in de markt gezet. Daarna zal het onderzoek uitgevoerd worden.
6.2.2	Een plan van aanpak wordt opgesteld. Afronding van het onderzoek zal een jaar later zijn (2026).
6.3.1	Een plan maken hoe ons beregeningsbeleid eruit gaat zien binnen de hernieuwde kaders van de provincie Drenthe. De onderbouwing van de aanvankelijk beoogde algemene regels beregening (waterschapsverordening) blijkt niet Wet Natuurbescherming proof te zijn.
6.3.2	Een plan van aanpak wordt pas opgesteld zodra het 'beleidskader' bij 6.3.1. beschikbaar is.
6.3.3	Het onderzoek zal naar verwachting in 2025 worden uitgevoerd.
6.3.5	Uitvoeren van de onderzoeken die in verband met beperkingen vanuit N2000 (verstoring van Fauna) in 2024 niet gevlogen konden worden.
6.3.6	Het onderzoek zal naar verwachting in 2025 worden uitgevoerd.
6.3.7	Er vindt intern een inventarisatie plaats hoe we hier mee omgaan (alle onttrekkingen inzichtelijk of slechts deels en de consequentie hiervan voor bij voorbeeld handhaving. De nadruk ligt hierbij op het gebied van de Drentse Aa.
6.4.1	We maken op onze website een speciale pagina voor dit onderwerp. De links van de informerende bestuursbijeenkomsten over dit onderwerp zijn hier onderdeel van.

6.4.2	Uitwerken van het inzicht in de diverse componenten binnen de zoetwaterbeschikbaarheid (belangen, watervraag, etc.). Gedurende de looptijd van het waterbeheerprogramma zullen steeds meer componenten van het waterverdelingsvraagstuk duidelijk worden. Op basis daarvan kan een goede afweging gemaakt worden. In 2025 kan, op basis van de onderzoeken uit 6.1.1, 6.1.2 en 6.4.3 weer een onderdeel worden afgerond.
6.4.3	Zie 6.4.2. De uitkomsten zijn ook afhankelijk van de gebiedsprocessen die de provincie momenteel uitvoert.
6.5.1	Er wordt een plan van aanpak en implementatieplan gemaakt om van satellietdata gebruik te maken binnen het Blue Transition project
6.5.2	De pilots worden uitgevoerd door agrarische collectieven, de resultaten volgen in 2026.
6.5.3	De pilots worden uitgevoerd door agrarische collectieven, de resultaten volgen in 2026.
6.5.4	In 2025 is deze maatregel nog niet aan de orde.
6.5.5	Het (provinciale) beleidskader is opgesteld en wordt gedeeld met externen.

Thema Europese kaderrichtlijn water (H 7 WBP)

Het waterschap heeft de zorg voor schoon en ecologisch gezond water. Dit is een wettelijk vastgelegde taak. Dit betekent dat er geen chemische stoffen norm overschrijdend in het water mogen voorkomen en dat het oppervlaktewatersysteem voldoende leef- en opgroeimogelijkheden biedt voor gewenste planten en dieren. Het waterschap meet de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en zorgt ervoor dat er geen activiteiten plaatsvinden die de gewenste waterkwaliteit verstoren.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en de kleinere wateren. Wij geven advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de inrichting en de samenstelling van het water van belang. Wij zorgen daarnaast voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet minimaal aan de wettelijke normen.

Doel

We zorgen voor schoon en ecologisch gezond water, waarin systeemspecifieke dieren en planten voorkomen.

Ambitie 2022-2027

In 2027 zijn de inrichtingsmaatregelen voor de KRW gereed en de KRW-waterlichamen voldoen aan de ecologische doelen. We zien een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit ten opzichte van 2010 (aanvang van de KRW). Bij gewasbeschermingsmiddelen zien we alleen nog incidentele overschrijdingen. De zwemwateren hebben een goede bacteriologische kwaliteit.

Europese Kaderrichtlijn Water

Maatregel	Wetgeving	Beleidsdoel	Beleidsdoel	Beleidsdoel	Beleidsdoel	Beleidsdoel	Beleidsdoel
7.1.2	Tussentijdse evaluatie toestand en doelbereik						2025
7.3.1	Hermeandering Drentsche Aa (Rolderdiep) (zie ook 5.4.5.)	2,5 km					2027
7.3.1	Hermeandering Drentsche Aa (Amerdiep) (zie ook 5.4.5.)	2,5 km					2027
7.3.2	Hermeandering Hunze (delen Voorste Diep en Achterste Diep)	18,2 km					2027
7.3.3	Onderzoek en introductie beekspecifieke soorten (Weslerwoldse Aa zuid / Ruiten Aa)						2027
7.4.1	Zuidlaardermeer: uitvoeren maatregelen uit inrichtingsplan						2025
7.4.2	Oldambtmeer: verbeteren oevers voor waterplanten en paai- en opgroeigebied vis						2025
7.4.3	Onderzoek waterplantengroei Schildmeer						2025
7.5.1	Aanleg natuurvriendelijke oevers kanalen Hunze/Veenkoloniën	9 km					2027
7.5.2	Aanleg natuurvriendelijke oever Noordwillemskanaal	3 km					2027
7.5.3	Optimalisatie bestaande natuurvriendelijke oevers	p.m.	Doorlopend				
7.6.1	Realisatie vispassages Drentsche Aa	4 st					2027
7.6.1	Realisatie vispassages Hunze	5 st					2027
7.6.2	Ontsluiting extra paai- en opgroeigebied voor paling en driedoornige stekelbaars						2026
7.6.3	Nader onderzoek barrièrewerking RWZI's van waterschap en bedrijven in vismigratieroutes						2026
7.7.2	Optimalisatie fosfaatverwijdering op de RWZI's						2025
7.7.3	Proefprojecten kringlooplandbouw in Duurswold en Oldambt						2026
7.7.4	Proefprojecten duurzaam bodembeheer in ons hele beheergebied						2026
7.8.1	Overleg met waterschappen Vechtstromen en Drents-Overijsselse Delta over verlaging stoffenbelasting vanuit Hoogeveense Vaart						2025
7.8.2	Onderzoek effluent RWZI's						2026
7.8.3	Acties uit landelijk Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 wanneer passend voor ons gebied		Doorlopend				
7.9.3	Biotamonitoring						2027
7.9.4	Optimalisatie meetmethode stoffen		Doorlopend				
7.9.5	Onderzoek naar regionale natuurlijke achtergrondconcentraties voor metalen						2025
7.10.1	In kaart brengen van de toxiciteit van de aanwezige microverontreinigingen		Doorlopend				
7.13.1	Evaluatie effect van beekboderverhogende maatregelen op bereiken KRW-doelen						2027
7.14.1	Samen met gemeenten Inventarisatie waterkwaliteit stedelijke wateren						2025
7.14.3	Ambitie bepalen voor overige wateren						2025
7.14.4	Afstemmen ambitie overige wateren met provincies						2025

Toelichting gebruikte kleuren:

	Voorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2025: wat gaan we in 2025 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
7.1.2	In 2024 presenteerden we aan het algemeen bestuur onze tussenevaluatie voor doelbereik 2027 en de gegevens tot en met het meetjaar 2023. In 2025 informeren we het algemeen bestuur over de voortgang en nieuwe ontwikkelingen.
7.3.1	Het planproces en beschikbaar krijgen van gronden (Rolderdiep) zal in 2025 worden afgerond. Daarna start mogelijk de uitvoering in 2026 en 2027.
7.3.1	Het planproces en beschikbaar krijgen van gronden (Amerdiep) zal in 2025 worden afgerond en vervolgens zal gestart worden met de uitvoering in 2026 en 2027.
7.3.2	De planning van de verschillende deeltaalvoeringen loopt mee in de gebiedsuitwerkingen van het <u>Achterste diep</u> , in samenhang met het gebiedsproces Natuur-inclusieve landbouw. In het <u>Voorste diep</u> is de planvorming voor het gebied Bronnegermaden gestart. Zoals het er nu naar uitziet zal dat gebied de komende jaren in 3 deelgebieden worden uitgewerkt en gerealiseerd. De planvorming loopt. De schetsplannen worden opgesteld en na verder onderzoek en informatiebijeenkomsten verder uitgewerkt. Het beschikbaar krijgen van de grondposities blijft een belangrijk aandachtspunt van Prolander.
7.3.3	We starten met de uitvoering van het project om actief ontbrekende vissoorten uit te gaan zetten in Westerwolde.

7.4.1	De meeste maatregelen zitten in de nazorgfase. Het project wordt financieel afgerond in 2025. De aanleg van luwe zones is in 2025 in uitvoering.
7.4.2	In 2024 zijn naar verwachting de maatregelen uitgevoerd en afgerond. In 2025 volgt dan nog de financiële afronding (POP3 subsidie).
7.4.3	In 2024 is een rapportage opgesteld over de achterblijvende waterplantengroei. In 2025 volgt een voorstel voor vervolgonderzoek in de vorm van een pilot.
7.5.1	In 2025 zal de locatiebepaling volgen van de resterende opgave van 1,65 km natuur vriendelijke oevers (NVO).
7.5.2	We zijn gestart met monitoring van ervaringen met al gerealiseerde NVO's. Daarna vindt planvoorbereiding en realisatie van de laatste opgaven plaats in 2025-2026
7.5.3	Monitoring van de effectiviteit van aangebrachte voorzieningen (bij Taarlosebrug) tegen besmetting van de NVO met exoten.
7.6.1	Worden meegenomen in planvorming voor 7.3.1 en 7.3.2.
7.6.1	Deze opgave loopt zoveel als mogelijk mee in de maatregelen Waterberging en beekherstelmaatregelen, zie ook 5.4.1 en 7.3.2.
7.6.2	Na de eventuele positieve besluitvorming op basis van de resultaten van de rapportage door het algemeen bestuur (uiterlijk in 2025), worden in 2025 / 2026 de acties in gang gezet om de ontsluiting van aanvullend paai- en opgroeigebied mogelijk te maken.
7.6.3	Op basis van de uitgevoerde analyse in 2024 wordt besloten of aanvullend veldonderzoek noodzakelijk is. Dit zal dan in 2025 plaatsvinden.
7.7.2	Pilot per 1 april 2024 gestart met extra chemicaliëndosering op de rwzi's Assen, Veendam en Scheemda gedurende de 6 KRW zomermaanden (april-september 2024). De evaluatie hiervan zal begin 2025 zijn afgerond, waarna over het vervolg zal worden besloten.
7.7.3	Als vervolg op 'Vruchtbare kringloop Noord-Nederland' is eind 2023 een doorstart gemaakt van dit project. De uitvoering van dit project wordt verzorgd door Boeren natuur Midden Groningen BNMG (voorheen Collectief Midden Groningen).
7.7.4	We zijn een pilotproject (binnen DAW) gestart om bewezen maatregelen te testen en de effectiviteit vast te stellen. De uitvoering wordt verzorgd door BNMG. Eventueel combineren we deze actie met actie 8.2.1.7 (beleid greppels in landbouwgebieden) voor het testen van greppels.
7.8.1	Voor fosfor is overleg geweest met de waterschappen Vechtstromen en Drents Overijsselse Delta en zijn water- en stoffenbalansen opgesteld. Voor microverontreinigingen hebben we in gekeken in het gebied van de Drentse Monden in hoeverre Hunze en Aa's last heeft van deze stoffen in het aanvoerwater. Een rapportage van het onderzoek en de resultaten van overleg met Vechtstromen en Drents Overijsselse Delta verschijnt in 2025.
7.8.2	Deelname aan landelijk monitoringsonderzoek naar atmosferische depositie van gewasbeschermingsmiddelen. Omdat ook via de lucht gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater komt kan de monitoring van ons effluent beter geduid worden. Daarnaast continuering van monitoring gewasbeschermingsmiddelen in effluent op vier rwzi's.
7.8.3	Wanneer het landelijke maatregelenpakket extra acties vraagt op het gebied van GBM, voeren we dit, afgestemd met de andere waterschappen, uit waarbij dit passend moet zijn binnen ons werkpakket. Het is nog steeds onduidelijk of het landelijke maatregelenpakket tot extra acties leidt. Dit punt is bij de Unie va Waterschappen geagendeerd.
7.9.3	Op basis van de resultaten van onze eigen biotamonitoring van 2024 breiden we

	mogelijk het onderzoek nog uit in 2025.
7.9.4	Optimalisatie van meetmethodes vindt continue plaats.
7.9.5	Uitwerken van de onderzoeksresultaten van eigen monitoring uit 2023 en het landelijk onderzoek is afgerond. Er volgt nog een onderzoek naar een aantal specifieke metalen en waterlichamen.
7.10.1	We voeren op een aantal locaties in het beheergebied toxiciteitsonderzoek uit om inzicht te krijgen in de verschillende bronnen van verontreinigingen.
7.13.1	De metingen in de drie pilot trajecten Anlooërdiepje, Zeegserloopje en Taarlosche Diep worden conform planning gecontinueerd en de uitkomsten hiervan nader geëvalueerd. Metingen Anlooërdiepje lopen door tot eind 2025 en worden geëvalueerd in 2026. Voor het Zeegserloopje en het Taarlosche Diep wordt gemeten t/m 2026 en geëvalueerd in 2027.
7.14.1	We zetten inventarisaties van water in stedelijk gebied en afstemming hierover met gemeenten voort.
7.14.3	Ook in 2025 voeren we weer monitoring uit in enkele overige wateren. We bespreken het concept document met diverse partijen en de provincies. Er is intussen een concept versie van een ambitedocument. Dat wordt eind 2024 / begin 2025 afgerond en mondt uit in een bestuursvoorstel.
7.14.4	Nadat het algemeen bestuur de beoogde werkwijze (ambitie) heeft vastgesteld is het de bedoeling dat de provincies de doelen voor overige wateren vastleggen.

Thema Deltaplan ruimtelijke Adaptatie (H 8 WBP)

Als waterschap houden wij ons al vele jaren bezig met klimaatadaptatie binnen onze opgaven. Vanuit onze taak en rol als regionaal waterbeheerder werken wij samen met de gemeenten, provincies en andere belanghebbenden aan de klimaatadaptatie-opgave.

In 2018 hebben Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen met elkaar afgesproken om versneld en intensiever te werken aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050. Hiervoor is het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) opgesteld, als onderdeel van het Deltaprogramma. Het DPRA is gericht op de aanpassing van de ruimtelijke inrichting om de kwetsbaarheid voor en de gevolgen van overstroming, wateroverlast, hittestress en droogte te verkleinen.

Het DPRA raakt aan de opgaven die wij hebben en biedt kansen voor integrale oplossingen. Het DPRA biedt ook kansen om het waterbelang breder onder de aandacht te brengen en vroegtijdig in te kunnen brengen in visies en plannen voor de ruimtelijke inrichting. Maatregelen die in het kader van het DPRA worden genomen, kunnen helpen om extra belasting van het watersysteem te voorkomen en de robuustheid te vergroten. Dit geldt zowel voor waterkwantiteit als waterkwaliteit.

Het DPRA en de daaruit voortvloeiende maatregelen, die worden opgenomen in de Regionale Uitvoeringsagenda DPRA, sluiten aan op eerdere maatregelen en opgaven, zoals de stedelijk wateropgave en de maatregelen vanuit de gemeentelijke waterplannen.

Doel

Wij streven naar klimaatrobuuste watersystemen en dragen vanuit onze kennis en expertise als regionaal waterbeheerder bij aan de nationale klimaatadaptatie-opgave.

Ambitie 2022-2027

Vanuit onze functionele taak en rol als regionaal waterbeheerder zijn wij nauw betrokken bij de invulling van het DPRA in onze regio. We zoeken hierbij de link met onze eigen doelen en opgaven en benutten kansen om te komen tot integrale oplossingen. We benutten het DPRA om te komen tot een betere invulling van onze rol binnen de ruimtelijke ordening.

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie

Maatregel	Doelstelling	Jaar	2023	2024	2025	2026	2027
8.1.1	Plan van aanpak aanpassen kwetsbare en vitale infrastructuur (gemalen en RWZI's) o.b.v. de analyse	2025					
8.1.2	Voorstel implementatie Regionale Uitvoeringsagenda DPRA	2025					
8.1.3	Adviseren van overheden en initiatiefnemers over locatiekeuzes en de invulling van overstromingsbestendig bouwen	Doorlopend					
8.2.1.1	Modelleren toekomstbestendig watersysteem	2025					
8.2.1.2	Toetsing watersysteem aan NBW-norm	2025					
8.2.1.3	Uitvoeren maatregelen (reeds bekende) knelpunten watersysteem	Doorlopend					
8.2.1.4	Actualiseren richtlijnen toekomstbestendig watersysteem	2025					
8.2.1.5	Stimuleren duurzaam bodembeheer landbouw d.m.v. pilots	Doorlopend					
8.2.1.6	Actief communiceren over eigen maatregelen grondgebruikers, zoals goed bodembeheer en landgebruik (bijvoorbeeld via landbouwoverleggen, -beurzen, -nieuwsbrieven, etc.)	Doorlopend					
8.2.1.7	Beleid omgaan met greppels in landbouwpercelen	2026					
8.2.3.1	Rapportage van onderzoeken en acties uit plan van aanpak veenoxidatie	2025					
8.2.3.2	Opstellen van overzicht van instrumenten en oplossingen als input gebiedsprocessen	2025					
8.2.3.3	Communicatie- en gebiedsproces over mogelijke oplossingen in een aantal aandachtsgebieden	2026					
8.2.3.4	Samen met de provincies en gemeenten komen tot een strategie voor de aanpak van de aandachtsgebieden veenoxidatie	2026					
8.2.3.5	Peilbesluiten in een aantal veenoxidatie aandachtsgebieden opstellen na afloop van een gebiedsproces en eventuele herinrichting	ná 2027					
8.5.1	Met gemeenten en provincies afspraken maken over de samenwerking in de fysieke leefomgeving, naar aanleiding van de implementatie van de Omgevingswet.	Doorlopend					

Toelichting gebruikte kleuren:

■	Voorbereiding
■	Uitvoering
■	Afronding / gereed
■	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2025: wat gaan we in 2025 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
8.1.1	Om met voorstellen voor mogelijke maatregelen voor de aanpak van kwetsbaarheden van onze kwetsbare infrastructuur te komen moet bepaald worden waar de kwetsbare infrastructuur zich bevindt. Dat gebeurt op basis van inventarisaties van gemeentelijke stresstesten en landelijke kaarten uit de klimaatatlas. Die inventarisatie zal begin 2025 afgerond zijn, waarna het plan van aanpak kan worden opgesteld.
8.1.2	In 2025 zullen de resterende maatregelen zoals opgenomen in de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) worden uitgevoerd.
8.1.3	Dit is een doorlopend actiepunt
8.2.1.1	De modelleringsopdracht voor een toekomstbestendig watersysteem wordt afgerond.
8.2.1.2	Zie 8.2.1.1.
8.2.1.3	Dit is een doorlopend actiepunt.
8.2.1.4	Dit actiepunt is gekoppeld aan de actiepunten 8.2.1.1 en 8.2.1.2.
8.2.1.5	Uitvoering van projectplannen in de twee pilot gebieden (Drentsche Aa en Veenkoloniën). Pilotgebied Drentsche Aa: samen met agrariërs innovatieve maatregelen testen die gericht zijn op meer/beter water vasthouden in de bouwvoor en maatregelen die uit- en afspoeling vanaf percelen moeten voorkomen. In combinatie met een detail hydrologisch model dat ondersteuning biedt aan de agrariërs voor het nemen van de juiste maatregelen op de juiste plek. Veenkoloniën: gestart met een feitenonderzoek met alle belanghebbenden ten aanzien van waterkwaliteit en kwantiteit. Daarna wordt een uitvraag voorbereid om onderzoek te doen naar maatregelen op de agrarische bedrijven in het pilotgebied die bijdragen aan een duurzaam watersysteem en bijdragen aan een klimaat robuuste landbouw.

	Ook in 2025 vindt nog uitvoering plaats van deze projecten.
8.2.1.6	Dit is een doorlopend proces. Jaarlijks staan wij op een landbouwbeurs en geven wij voorlichting op bijeenkomsten en vergaderingen. Vier keer per jaar wordt er een landbouwnieuwsbrief uitgegeven. En daarnaast geven wij tijdens bezoeken en controles voorlichting om de waterkwaliteit te verbeteren.
8.2.1.7	Het opstellen van beleid is pas mogelijk als er voldoende informatie aanwezig is. Zie actiepunt 7.7.1. Bijvoorbeeld over types infiltratiegreppels. Het is nog onduidelijk of het op te stellen beleid op regionale of landelijke schaal zal zijn. Het onderzoek loopt door in 2025.
8.2.3.1	Er is geen plan van aanpak maar een Regionale Veenweide Strategie 1.0 en een startnotitie overige veengronden vanuit hier zijn pilots gestart. Zodra daar informatie/uitkomsten van zijn wordt hierover gerapporteerd. We zijn in afwachting van de pilots die lopen (greppelinfiltratie, peil opzet, onderwaterdrainage, ophogen landbouwgronden) en zullen de uitkomsten rapporteren. Daarnaast wordt er een beleidsstuk opgesteld: hoe om te gaan met maaiveld daling door veenoxidatie, waarin toekomstig bestendige keuzes gemaakt worden
8.2.3.2	We gaan door met het opdoen van kennis en met gebiedsprocessen. Daarnaast wordt een beleidsstuk opgesteld over hoe om te gaan met maaiveld daling door veenoxidatie.
8.2.3.3	We gaan verder met de gebiedsprocessen.
8.2.3.4	Verder gaan met de Regionale Veenweide Strategie 2.0: inzicht krijgen in maatregelen en draagvlak creëren. Er vinden keukentafelgesprekken / gebiedsbijeenkomsten plaats, dit gaat verder in 2025.
8.2.3.5	Peilbesluiten volgen beleid omtrent veenoxidatie. Als er een peilbesluit genomen kan worden zullen we dat doen, maar voor 2025 worden geen peilbesluiten in veengebieden verwacht. Een en ander is afhankelijk van het PPLG (provinciaal plan landelijk gebied). Hier leveren we ook een bijdrage aan het proces PPLG.
8.5.1	Dit is een doorlopend proces. Na invoering zal op basis van de opgedane ervaringen de werkwijze worden verbeterd.

Thema Integraal beheer (H9 WBP)

Aanvullend op het strategisch beleid en de (inrichtings)maatregelen worden de doelen bereikt door operationeel beheer. Het dagelijks beheer van bijvoorbeeld de stuwen en de gemalen, het beheer en onderhoud, het muskusrattenbeheer, de vergunningverlening en handhaving en het beheer van de zuiveringsinstallaties bepaalt mede het behalen en behouden van de doelen.

Veelal zijn de beheerstaken in eerste instantie gericht op één taak, voor bijvoorbeeld waterkwantiteit, maar heeft het beheer direct of indirect ook gevolgen voor waterkwaliteit en andersom. Peilbeheer en de water aan- en afvoer is vooral bedoeld om de functies te bedienen van voldoende water. Maar bijvoorbeeld droogval in de zomer kan ook effect hebben op het planten- en dierenleven en daarmee het halen van de KRW-doelen. De verbinding tussen de verschillende taken maakt dat we dit in een apart hoofdstuk integraal beheer hebben opgenomen.

Doel

Ons beheer is doelmatig en doeltreffend en draagt bij aan het bereiken van onze strategische doelen.

Ambitie 2022-2027

De verschillende onderdelen van ons beheer staan niet op zichzelf, maar zijn integraal met elkaar verbonden en worden daarnaast nog beïnvloed door het uitgangspunt van de gebiedsinrichting. Het effect van het beheer op het bereiken van onze strategische doelen is bekend en wordt daarop afgestemd. Doelmatigheid, doeltreffendheid en duurzaamheid zijn de speerpunten van ons beheer.

Integraal beheer

Maatregelen	gereed	2025	2026	2027	2028	2029
9.2.1 Evaluatie effect van ecologische onderhoud	Doorlopend					
9.2.2 Uitvoering aangepast onderhoud ten behoeve van de KRW	Doorlopend					
9.4.1 Tussenrapportage toestand en effectiviteit beheermethoden invasieve exoten	Doorlopend					
9.4.2 Onderzoek naar bronpopulaties Amerikaanse rivierkreeften	2026					
9.4.3 Onderzoek naar opkomende kreeftsoorten	2026					
9.4.4 Communicatieplan ten behoeve van vergroten bewustwording, in samenwerking met de provincies	2027					
9.5.1 Bestrijden van muskusratten tot nul-populatie is bereikt	2032					
9.6.1 Beleidskader vergunningverlening voor maatregelen in energietransitie opstellen	2026					
9.6.2 Huidige waterschapsregelgeving evalueren. Verbeterpunten meenemen bij het opstellen van de waterschapsverordening	2027					
9.8.1 Ambitie bepalen op het gebied van microverontreinigingen en medicijnresten	2027					
9.10.1 Opstellen visbeleid	2026					

Toelichting gebruikte kleuren:

	Voorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2025: wat gaan we in 2025 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
9.2.1	De nieuwe gedragscode bestendig beheer en onderhoud waterschappen is in voorbereiding. Er worden onderzoeken opgestart om aan te tonen of het maaibeheer een positief effect op de biodiversiteit heeft.
9.2.2	In 2023 zijn we gestart met het onderhoud volgens de beek-beheerplannen in alle beken. In 2024 volgde de evaluatie van het eerste jaar planmatig onderhoud en zijn verbeteringen doorgevoerd. We gaan dit jaar weer evalueren en de geplande werkzaamheden daarop aanpassen. Dit is een doorlopend verbeterpunt geworden.
9.4.1	De notitie Exoten is afgerond. Hiermee hebben wij inzicht in de toestand van het gebied en de effectiviteit van onze beheermethoden. De operationele uitwerking (personeel en financiën) wordt voorgelegd aan het dagelijks bestuur. Er worden afspraken gemaakt over de inrichting van nieuwe natuurvriendelijke oevers (KRW) om exoten zoveel mogelijk tegen te gaan.
9.4.2	De mogelijke voortzetting van de wegvangproef voor de Gestreepte Amerikaanse Rivierkreeft in Westerwolde is afhankelijk van de resultaten in najaar 2024.
9.4.3	Geen concrete actie in 2025. Het verspreidingsonderzoek naar rivierkreeften in de wateraanvoerroutes wordt in het najaar van 2026 herhaald.
9.4.4	We zijn hier afhankelijk van het initiatief van de provincies.
9.5.1	We leveren de nodige inzet, en rapporteren in het voorjaar hierover aan het algemeen bestuur. E-dna wordt als volwaardig speurmiddel ingezet in gebieden met een lage populatie.
9.6.1	Landelijke ontwikkelingen (Unie, STOWA, andere waterschappen) worden vanuit de verschillende disciplines gevolgd. Dit vormt input voor het beleidskader. Het beleidskader wordt in 2025 opgesteld en aan het bestuur voorgelegd.
9.6.2	In deze bestuursperiode starten we met het opstellen van de waterschapsverordening 2.0. Er zal doelgericht naar de huidige regels worden gekeken en er is ruimte voor actualisatie op basis van nieuwe beleid.
9.8.1	Voortzetting van de monitoring van rwzi's en oppervlaktewater. We maken een tussenrapportage. Voor een evaluatie is het nog te vroeg.
9.10.1	In 2025 wordt het nieuwe visbeleid voor het waterschap nader uitgewerkt.

Programma Organisatie

Hunze en Aa's is een actief participerend waterschap, dat zorgt voor veiligheid, schoon en voldoende water en dat deze taken uitvoert in samenhang met bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem. Naast de primaire functies van ons watersysteem zetten we in op de vervulling van maatschappelijke functies van watersystemen.

De taken die wij hebben, benaderen we functioneel en effectgericht en worden integraal en duurzaam opgepakt, waarbij een goede samenwerking tussen alle partners van essentieel belang is. Onze instelling is daarbij proactief en kostenbewust.

Het realiseren van de grote maatschappelijke opgaven en de daarbij behorende inhoudelijke doelstellingen, zoals die aan bod zijn gekomen in de voorgaande hoofdstukken, vraagt het nodige van onze organisatie. Wij realiseren onze doelen in een bredere maatschappelijke context.

Als waterschap hebben wij, naast onze kerntaken, te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk en waar wij een rol in spelen. Hoe wij onze houding, rol en ambitie bepalen binnen deze ontwikkelingen is uitgelegd in hoofdstuk 3 van het Waterbeheerprogramma.

In dit hoofdstuk beschrijven we enkele maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven waar we mee te maken hebben. Deze ontwikkelingen en opgaven behoren niet direct tot onze kerntaken, maar kunnen invloed hebben op hoe wij onze kerntaken uitvoeren en op het behalen van onze doelen en opgaven.

Daarnaast kan het ook gaan om wensen vanuit de samenleving waar wij invulling aan willen geven, waarbij we ook weer zoeken naar de juiste balans met de uitvoering van onze taken.

We zijn ons ervan bewust dat we meer en meer een speler zijn in een breder maatschappelijk netwerk. Doelen en opgaven van de verschillende spelers binnen dit netwerk zijn vaak niet los van elkaar te zien en beïnvloeden elkaar.

Onze focus is in de eerste plaats op de invulling van onze rol als regionaal waterbeheerder en de uitvoering van de taken die daarbij horen. We bezien dit echter zoveel mogelijk vanuit een breder maatschappelijk perspectief. Dit betekent dat we inschatten wat het effect is van ons handelen op anderen en vice versa. Het betekent ook dat we proberen zoveel mogelijk de kansen te benutten die zich vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen voordoen om werk met werk te maken en aan de andere kant risico's zoveel mogelijk te verkleinen.

In dit programma zijn de (overkoepelende) maatregelen opgenomen die ons handelen bepalen in de maatschappelijke context en de organisatorische kosten die niet rechtstreeks aan de andere programma worden toegerekend. In het waterbeheerprogramma zijn in het thema organisatie geen maatregelen opgenomen. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting ingegaan op ontwikkeling van de organisatiedoelen.

Doel

We hebben oog voor maatschappelijke ontwikkelingen en de invloed daarvan op onze kerntaken. We richten ons primair op de invulling van onze rol als regionaal waterbeheerder, maar plaatsen dit in een breder maatschappelijk perspectief.

Ambitie 2022-2027

We zijn een serieuze speler in ons maatschappelijke netwerk. Vanuit onze rol en taak als waterbeheerder spelen we in op maatschappelijke ontwikkelingen.

Water en Maatschappij

Maatregel	Uitvoering	2025	2026	2027
10.2.1	Opstellen maatregelenplan Biodiversiteit			
10.2.2	Uitvoeren maatregelen biodiversiteit			
10.5.1	Uitvoering maatregelen Zuidlaardermeer/Drents diep			
10.5.2	Uitvoeren maatregelen langs Eemskanaal-Dollardboezem ter compensatie van bodemdaling door gaswinning			
10.5.3	Aanpassing watersysteem op bodemdaling door zoutwinning Nedmag			
10.6.2	Onderzoek naar het voorkomen van schade aan broedplaatsen in onze voor waterbeheersing functionele objecten	Doorlopend		
10.6.3	Maatregelen ter beperking visschade bij bestaande gemalen			
10.6.4	Visveilig maken van zeegemaal Duurswold			

Toelichting gebruikte kleuren:

	Vorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2025: wat gaan we in 2025 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
10.2.1	Van het maatregelenplan moet alleen het aanpassen van schouwcriteria nog worden geïmplementeerd. Dit zal in 2025 gebeuren.
10.2.2	Evaluatie van beheerstrategie en ontwikkeling van bloemrijke dijken en terreinen. Dit doen we jaarlijks. In enkele gevallen passen we de beheerstrategie aan.
10.5.1	Zie hiervoor maatregel 7.4.1.
10.5.2	In 2025 zullen de voorbereidingen opgestart worden voor het nemen van een peilbesluit welke medio 2030 vastgesteld zal moeten worden
10.5.3	Zoutwinning Nedmag: een maatregelenplan voor de kunstwerken is eind 2024 opgesteld en vastgesteld. De uitvoering start in het najaar van 2025.
10.6.2	Indien nodig worden anti-nestmaatregelen geplaatst op meerdere locaties. In overleg met de omgeving wordt beoordeeld of er meerdere kanaaltrajecten moeten worden uitgerust met WUP's (Wild Uittreed Plaatsen). Bij een aantal beken worden bordjes geplaatst om verstoring door loslopende honden in het broedseizoen te beperken/voorkomen (uitsluitend op kwetsbare plekken).
10.6.3	Uitvoeren aanbesteding visveilig ombouwen van alle 5 poldergemalen en starten voorbereidingen ombouw met geselecteerde aannemers.
10.6.4	In 2024 is de aanbestedingsprocedure uitgevoerd zodat de praktische verbouwing in 2025 en 2026 kan plaatsvinden. Deze wordt gefaseerd uitgevoerd i.v.m. de bedrijfszekerheid van gemaal Duurswold. Er mag alleen in het zomerhalfjaar aan een pomp gewerkt worden zodat er altijd twee pompen beschikbaar blijven voor de waterafvoer. In 2025 Start met de fysieke ombouw van de eerste pomp.

Kosten per programma op kostensoort

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Veiligheid			
Kapitaallasten	5.467	5.087	4.872
Personeelslasten	1.831	1.730	1.708
Overige lasten	5.406	6.033	4.935
Baten	-57	-245	-185
Totaal	12.647	12.605	11.330
Watersystemen			
Kapitaallasten	11.498	11.537	11.147
Personeelslasten	21.707	20.397	19.868
Overige lasten	39.758	38.148	36.003
Baten	-2.791	-2.750	-3.449
Totaal	70.172	67.332	63.569
Organisatie			
Kapitaallasten	1.985	2.037	1.826
Personeelslasten	16.210	15.387	13.198
Overige lasten	17.174	17.270	15.366
Baten	-3.073	-2.967	-3.008
	32.296	31.727	27.382
waarvan doorberekend ¹	8.801	8.277	7.951
Totaal	23.495	23.450	19.431
Totaal programma's	106.314	103.387	94.330
Onvoorzien (per taak)	132	129	0
Totaal te dekken	106.446	103.516	94.330

Dekkingsmiddelen			
Dividend	1.944	1.765	2.121
Inzet algemene reserves	4.550	5.975	2.487
Onttrekking bestemmingsreserves	761	804	141
Belastingopbrengsten	101.521	97.605	92.989
Kwijtschelding	-2.330	-2.633	-2.145
Resultaat			-1.263
Totaal dekkingsmiddelen	106.446	103.516	94.330

¹ Via de uurtarieven van medewerkers wordt een deel van de kosten van dit programma (huisvesting en automatisering) doorberekend aan de programma's veiligheid en watersystemen. Om een dubbeltelling te voorkomen worden deze kosten op dit programma in mindering gebracht.

Heffing vennootschapsbelasting

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Vennootschapsbelasting (vpb)	2	2	3

Conform de nieuwe verslaggevingsvoorschriften dient in de begroting een overzicht opgenomen te worden van de begrote en gerealiseerde te betalen/betaalde vennootschapsbelasting voor ons waterschap. Vennootschapsbelasting dient met name betaald te worden over de winst uit activiteiten, waarbij wij (theoretisch) in concurrentie treden met het bedrijfsleven. Dit komt bij ons waterschap nagenoeg niet voor. De vpb bedraagt dan ook slechts enkele duizenden euro's per jaar.

Investeringsuitgaven per programma

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025	Begroting 2024
Veiligheid	6.665	8.144
Watersystemen	30.324	18.443
Organisatie	1.523	3.060
Totaal	38.512	29.647

Een uitgebreid overzicht van de investeringen per programma is opgenomen in hoofdstuk 10 'lopende en voorgenomen investeringen en toelichting'.

Hoofdstuk 4. Raming van de belastingenopbrengsten en toelichting

Inleiding

Het belastingstelsel voor waterschappen bestaat uit drie heffingen: de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing (heffing op indirecte lozingen) en de verontreinigingsheffing (heffing op directe lozingen). De watersysteemheffing heeft betrekking op de zorg voor de waterkering, de waterkwantiteit en de (passieve) waterkwaliteit waarbij de kosten worden toegeedeeld op basis van waardeverhouding en een algemeen solidariteitsdeel.

Binnen de watersysteemheffing zijn vier belastingcategorieën: Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd (niet zijnde natuur) en Natuur. Voor buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde objecten (niet zijnde natuur) wordt de maximale tariefdifferentiatie (tariefverlaging van 75%) toegepast. Vanaf 2013 wordt eveneens een differentiatie (+ 100%) voor openbare verharde wegen toegepast.

Het tarief voor verontreinigingsheffing is wettelijk gelijk aan het tarief voor zuiveringsheffing.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 9 december 2020 is de huidige kostentoedelingsverordening (KTV) ingaande 2021 vastgesteld. In de KTV staat de procentuele verdeling van de kosten van het watersysteem over de belastingcategorieën ingezetenen, gebouwd, ongebouwd en natuur. De verdeling is gebaseerd op een bestuurlijke keuze voor het ingezetenaandeel en een berekening van de onderlinge waardeverhoudingen voor de overige categorieën.

Volgens de Waterschapswet moet de KTV minimaal eens per vijf jaar worden herzien. Het dagelijks bestuur heeft in 2020 besloten de KTV tussentijds te herzien omdat de ontwikkeling van de waardeverhouding tussen gebouwd en ongebouwd scheef was gegroeid. Dit was met name het gevolg van een gestage afname van het aantal hectares ongebouwd en een forse stijging van de WOZ-waarden in ons gebied. De volgende procentuele verdeling is nu van toepassing:

Categorie:	%
Ingezetenen	29,0%
Gebouwd	49,1%
Ongebouwd	21,5%
Natuur	0,4%

De in deze begroting opgenomen tarieven zijn hierop gebaseerd.

Aanpassing belastingstelsel waterschappen

Vanaf 1 januari 2026 zal een aangepast belastingstelsel voor waterschappen van kracht zijn. De Waterschapswet is hiervoor aangepast. In basis blijft het huidige stelsel van drie heffingen in stand. Alleen de wijze waarop het kostenaandeel en de tarieven worden berekend verandert.

Gebiedskenmerken bepalen straks het kostenaandeel van de verschillende belastingcategorieën bij de watersysteemheffing. Daarbij is de mogelijkheid gecreëerd om 'bestuurlijk maatwerk' mogelijk te maken doordat wettelijk een bandbreedte is opgenomen waarbinnen kostenaandelen zich moeten begeven. Dit moet het mogelijk maken de invoering van het aangepaste belaststelsel zonder al te grote lastenverschuivingen door te voeren. Tot en met 2025 is de berekening van het kostenaandeel nog een combinatie van solidariteit (ingezetenen) en onderlinge waardeverhouding (gebouwd, ongebouwd en natuur). Ook is het straks mogelijk voor wateraanvoerprojecten een 'opslag op het tarief ongebouwd' in te stellen (plusvoorziening).

Door middel van het bestuursvoorstel 'Uitgangspunten en contouren meerjarige tariefontwikkeling' (AB 2 oktober 2024) heeft het algemeen bestuur ermee ingestemd nu geen gebruik te maken van de

bandbreedtes of de introductie van plusvoorzieningen. De uitkomsten van de nieuwe kostentoedeling vanaf 2026 geven daar geen aanleiding toe.

Voor de zuiveringsheffing wordt de vuillast anders berekend, waarbij minder vervuilende stoffen gebruikt worden.

Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor toerekening van kosten aan taken

Voordat kan worden bepaald wat de hoogte van de belastingtarieven per taak worden moeten alle kosten van het waterschap naar de taken worden toegerekend.

In artikel 4.1.1 en 4.1.2 van het Waterschapsbesluit, is opgenomen dat de kostentoerekening plaatsvindt op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria. En dat daarvoor kwantitatieve grondslagen gebruikt worden.

De totale begroting per taak bestaat uit de som van de directe kosten en opbrengsten en alle doorberekende kosten van de ondersteunende producten. De kosten van de producten bestaan uit directe en indirecte (netto) kosten. Alle kosten worden uiteindelijk toegerekend aan de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer en worden gedekt door de belastingheffing over beide taken.

De begroting is ingedeeld in primaire producten ("beleidsproducten") en ondersteunende producten. De primaire producten zijn de producten die een directe bijdrage leveren aan de taken van het waterschap. Een voorbeeld hiervan is het product peilbeheer. De ondersteunende producten zijn de producten die de totstandkoming van de primaire producten ondersteunen. Een voorbeeld hiervan is huisvesting. De ondersteunende producten worden middels verdeelsleutels toegerekend aan de primaire producten.

De primaire producten kunnen grotendeels rechtstreeks worden toegerekend aan één van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Een aantal producten is taak overschrijdend en wordt verdeeld over beide taken. In de AB vergadering van 25 juni 2008 zijn diverse verdeelsleutels vastgesteld. In de AB vergadering van 30 mei 2012 is ingestemd met een wijziging in deze verdeling. Hieronder volgt een overzicht van de toerekening van de beleidsproducten aan de twee taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

Verdeelsleutels primaire producten

Beleidsproduct	Watersysteem	Zuiveren	Totaal
Planvorming	90%	10%	100%
Aanleg en onderhoud van waterkeringen	100%		100%
Inrichting en onderhoud van watersystemen	100%		100%
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken		100%	100%
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	100%		100%
Vergunningverlening en handhaving keur	100%		100%
Beheersing van lozingen:			
Aanpak diffuse emissies derden	100%		100%
Handhaving watervergunningen en meldingen	75%	25%	100%
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	50%	50%	100%
Heffing en invordering Specifiek per taak en het watersysteembeheer onderverdeeld naar belastingcategorie.			
Bestuur en externe communicatie	50%	50%	100%

Dividend opbrengst NWB	50%	50%	100%
Overige opbrengsten	Specifiek per taak.		

Verdeelsleutel ondersteunende producten

Ondersteunend product	Verdeelsleutel
Management en organisatie Beleids- en beheerinstrumenten Facilitaire zaken/interne faciliteiten	De verdeling van deze producten is op basis van de verhouding van de omzet van de primaire producten.
Informatisering/informatiebeleid en automatisering	De verdeling is op basis van het aantal geautomatiseerde werkplekken per afdeling en wordt d.m.v. een opslag op het uurtarief van de afdelingen over de producten verdeeld.
Informatisering/centrale (geo)grafische informatie	100% watersysteembeheer.
Facilitaire zaken/huisvesting	De verdeling is op basis van de in gebruik zijnde m ² 's van de afdelingen en wordt d.m.v. een opslag op het uurtarief van de afdelingen over de producten verdeeld.
Bemonstering en analyse (Laboratorium)	De verdeling vindt plaats op basis van het aantal ILOW punten (Integraal Laboratorium Overleg Waterkwaliteitsbeheerders) over de primaire producten.

Voor het bepalen van de tarieven voor de watersysteemheffing worden de kosten voor verkiezingen en de perceptiekosten rechtstreeks – al naar gelang het belang – toegerekend aan een of meer belastingcategorieën. Deze keuze is geregeld in de kostentoedelingsverordening van het waterschap.

Het kwijtscheldingsbeleid

Op grond van de Invorderingswet kan aan belastingplichtigen die niet in staat zijn anders dan met buitengewoon bezwaar hun belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Net als de meeste waterschappen heeft ook het algemeen bestuur van ons waterschap hiertoe besloten. Hierbij is de norm op 100% gesteld. Een norm van 100% houdt in dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingplichtigen met een inkomen op of onder bijstandsniveau. Het aantal verzoeken ligt gemiddeld op ca. 15.000 stuks per jaar. Rond de 70% van de verzoeken wordt jaarlijks gehonoreerd. Het aanvraagproces en de afhandeling vindt steeds meer digitaal plaats. Hierdoor stijgt het aantal aanvragen.

In het Groninger deel van ons beheergebied wordt bij het afhandelen van de kwijtscheldingsverzoeken in de meeste gevallen samengewerkt met de gemeenten. Kwijtschelding beperkt zich tot ingezetenen (de zuiveringsheffing voor woningen en de watersysteemheffing ingezetenen). Voor de watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuurterreinen is geen kwijtschelding mogelijk omdat het bezit van woningen, gebouwen, ongebouwd en natuurterreinen vermogen veronderstelt. Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de kwijtscheldingsregeling waterschap Hunze en Aa's 2012.

Het kwijtscheldingsbeleid is tijdelijk verruimd om de belastingschulden van gedupeerden van de affaire rondom de kinderopvangtoeslagen kwijt te kunnen schelden. Het bestuur van het Noordelijk Belastingkantoor heeft hiertoe een besluit genomen. De gederfde belastingopbrengsten worden door het Rijk gecompenseerd.

Het komt ook voor dat het niet (meer) mogelijk is een belastingschuld van een belastingplichtige te innen. Dat kunnen ingezetenen, maar ook bedrijven zijn. Denk aan de gevolgen van een faillissement. Het Noordelijk Belastingkantoor kan dan besluiten een belastingschuld oninbaar te verklaren. Materieel betekent het net als het verlenen van kwijtschelding een gedeerde inkomst.

Omvang kwijtschelding en oninbaar

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Watersysteemheffing			
Kwijtschelding	€ 830.000,-	€ 870.000,-	€ 780.000,-
Oninbaar	€ 116.000,-	€ 137.000,-	€ 89.000,-
Zuiveringsheffing			
Kwijtschelding	€ 1.500.000,-	€ 1.763.000,-	€ 1.365.000,-
Oninbaar	€ 465.000,-	€ 546.000,-	€ 204.000,-
Totalen:	€ 2.911.000,-	€ 3.316.000,-	€ 2.438.000,-

Gekoppeld aan de invoering van het aangepaste belastingstelsel voor de waterschappen (invoering is voorzien per 1 januari 2025) is vanuit de coalitie afgesproken een integrale afweging te maken over de financiering van het kwijtscheldingsbeleid. Tot nu toe worden de kwijtscheldingskosten voor de watersysteemheffing – die alleen betrekking heeft op de belastingcategorie 'watersysteemheffing ingezetenen' – betaald door alle belastingcategorieën. Een voorstel hiertoe is op 2 oktober 2024 aan het algemeen bestuur ter besluitvorming voorgelegd. Besloten is om vanaf 2026 de kosten voor kwijtschelding van de watersysteemheffing alleen toe te rekenen aan de belastingcategorie ingezetenen.

BELASTINGOPBRENGSTEN WATERSYSTEEMHEFFING

Begroting 2025 watersysteemheffing

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Netto kosten	58.210	56.861	52.976
Bedrag voor onvoorzien	72	70	0
Kosten kwijtschelding/oninbaar	946	1.007	734
Dividend	-972	-883	-1.060
Onttrekking bestemmingsreserves	-761	-804	-141
Saldo: te ontvangen via belastingheffing	57.495	56.251	52.509
Inzet algemene reserve	-3.100	-4.050	-1.571
Exploitatieresultaat			697
Te ontvangen belastingopbrengst	54.395	52.201	51.635

Tarieven 2025	Begroting 2025	Begroting 2024	Stijging in %	Begroting 2023
ingezetenen	83,10	80,34	3,4%	78,06
gebouwd (basis)	0,03712%	0,03848%	-3,5%	0,03877%
gebouwd (buitendijks)	0,01040%	0,01088%	-4,4%	0,01094%
ongebouwd (basis)	78,87	75,42	4,6%	72,42
ongebouwd (buitendijks)	20,37	19,53	4,3%	18,74
ongebouwd (wegen)	156,88	149,94	4,6%	144,00
natuur	6,92	6,68	3,6%	6,47
verontreinigingsheffing	85,17	82,16	3,7%	75,26

Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing

De belastingopbrengst stijgt met € 2.194.000,- (4,2%) ten opzichte van 2024. De verklaring hiervoor staat beschreven in hoofdstuk 8. De verschillende belastingtarieven variëren in stijging rondom dit percentage.

Alleen het tarief voor gebouwd is hierop een uitzondering. Het tarief voor gebouwd is gebaseerd op de totale omvang van de WOZ-waarden in ons beheergebied. Voor de begroting 2025 is rekening gehouden met een stijging van de WOZ-waarde van 7,9% ten opzichte van de WOZ-waarde die bij het opstellen van de begroting 2024 is gehanteerd. Hierbij is rekening gehouden met een correctie van de gehanteerde WOZ-waarde in 2024 van 3,5%. Daarnaast is uitgegaan van een waardestijging in 2025 van 4,4%. Door deze waardestijging daalt het tarief voor gebouwd licht in 2025 ondanks de gestegen kosten voor het watersysteembeheer. Via de belastingaanslag gebouwd wordt deze daling gecorrigeerd, waardoor de lastenstijging voor gebouwd eveneens rond de 4% zal bedragen.

Gehanteerde eenheden:

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Ingezetenen	191.045	189.880	188.185
Gebouwd (basis)	71,03 mrd.	65,78 mrd.	65,09 mrd.
Gebouwd buitendijks	64 mln.	72 mln.	60 mln.
Ongebouwd (basis)	133.815 ha.	134.180 ha.	134.440 ha.
Ongebouwd (buitendijks)	65 ha.	70 ha.	65 ha.
Ongebouwd (wegen)	4.130 ha.	4.050 ha.	4.100 ha.
Natuur	34.075 ha.	34.095 ha.	34.285 ha.
Verontreinigingsheffing	8.195 ve.	8.090 ve.	9.064 ve.

Mate van kostendekking

Door de aard van de waterschapsbelastingen mogen de begrote opbrengsten niet hoger zijn dan de begrote kosten. Het dekkingspercentage mag maximaal 100% zijn. Onderstaande tabel geeft voor de begrotingsjaren aan wat het 'dekkingspercentage' is.

	Begroting 2025	Begroting 2024
Te dekken (netto) kosten watersysteembeheer	57.495	56.251
Te dekken via inzet algemene reserve	-3.100	-4.050
Te dekken via belastingheffing	54.395	52.201
Als percentage van de te dekken kosten	94,6%	92,8%

BELASTINGOPBRENGSTEN ZUIVERINGSHEFFING

Begroting 2025 zuiveringsheffing

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Netto kosten	47.523	45.843	41.476
Bedrag voor onvoorzien	61	59	0
Kosten kwijtschelding/oninbaar	1.965	2.309	1.287
Dividend	-972	-883	-1.060
Saldo: te ontvangen via belastingheffing	48.576	47.329	41.703
Inzet algemene reserve	-1.450	-1.925	-916
Exploitatieresultaat			566
Te ontvangen belastingopbrengst	47.126	45.404	41.353

Tarieven 2025	Begroting 2025	Begroting 2024	Stijging in %	Begroting 2023
Zuiveringsheffing	85,17	82,16	3,7%	75,26

Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing

De belastingopbrengst stijgt met € 1.722.000,- (3,8%) ten opzichte van 2024. De verklaring hiervoor staat beschreven in hoofdstuk 8. Doordat het aantal vervuilingseenheden (ve) is gestegen, daalt het tarief per ve.

Gehanteerde eenheden:

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Vervuilingseenheden (ve's)	553.265	552.625	547.145

Mate van kostendekkendheid

Door de aard van de waterschapsbelastingen mogen de begrote opbrengsten niet hoger zijn dan de begrote kosten. Het dekkingspercentage mag maximaal 100% zijn. Onderstaande tabel geeft voor de begrotingsjaren aan wat het 'dekkingspercentage' is.

	Begroting 2025	Begroting 2024
Te dekken (netto) kosten zuiveringsbeheer	48.576	47.329
Te dekken via inzet algemene reserve	-1.450	-1.925
Te dekken via belastingheffing	47.126	45.404
Als percentage van de te dekken kosten	97,0%	95,9%

Lastendruk voorbeeldbelastingbetalers

De belastingtarieven voor 2025 laten voor zes voorbeeldbelastingbetalers de onderstaande lastenontwikkeling zien.

	Begroting 2025	Begroting 2024	Vershil
Gezin met huurwoning	€ 338,61	€ 326,82	+3,6%
Gezin met een eigen huis van € 292.000,-*	€ 447,18	€ 431,24	+3,7%
Gezin met 80 ha. bouwland, waarde gebouw € 587.000,-*	€ 6.866,15	€ 6.569,65	+4,5%
MKB bedrijf, waarde gebouw € 2,97 mln., 10 VE*	€ 1.955,02	€ 1.881,46	+3,9%
Industrieel bedrijf, waarde gebouw € 14,7 mln., 800 VE	€ 73.584,49	€ 70.948,81	+3,7%
Natuur per hectare	€ 6,92	€ 6,68	+3,6%

* Voor een goede vergelijking wordt de WOZ waarde gecorrigeerd met de verwachte waardestijging. In deze vergelijking is uitgegaan van een WOZ-waarde van de eigen woning van afgerond € 292.000,- in 2025. Voor de verwachte stijging van de WOZ-waarde is uitgegaan van 7,9%. Hetzelfde gebeurt naar rato bij het gezin met bouwland, het MKB- en het industrieel bedrijf.

De invloed van de ontwikkeling van de heffingseenheden (aangeleverd door het NBK) zorgt voor een verschillend stijgingspercentage voor de voorbeeldbelastingbetalers. Door veranderingen in de heffingseenheden (aantal ingezetenen, hectares ongebouwd etc.) treden onderling verschillen op. Ook speelt hierin een rol dat het effect van een lagere stijging van het tarief bij het zuiveringsbeheer (in vergelijking met het tarief watersysteembeheer) niet zwaar "meetelt" bij het agrarisch bedrijf. De belastingaanslag van een agrarisch bedrijf heeft vooral betrekking op de watersysteemheffing ongebouwd.

Hoofdstuk 5. Uiteenzetting van de financiële positie

Voorheen kende het Waterschapsbesluit voor de begroting een aantal paragrafen die samenhangen met het inzicht in de financiële positie van het waterschap (paragraaf financiering, weerstandsvermogen, EMU-saldo en onttrekkingen aan reserves en voorzieningen).

Om de samenhang te versterken, wordt nu in de beleidsbegroting op één plaats aandacht besteed aan de financiële positie en de daarbij behorende kengetallen. Dat gebeurt in dit hoofdstuk 'Uiteenzetting van de financiële positie'. De volgende onderwerpen worden behandeld.

- A. Financiering (treasuryparagraaf)
- B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- C. Stand en verloop bestemmingsreserves en voorzieningen
- D. Kengetallen

A. Financiering (treasuryparagraaf)

Inleiding

Naast het treasurystatuut is de treasuryparagraaf een belangrijk instrument voor het sturen en beheersen van, verantwoord over en toezicht houden op de treasury. Het treasurystatuut geeft de kaders voor de treasury. De uitvoering van het treasurybeleid vindt zijn weerslag in de treasuryparagrafen in de begroting en de jaarrekening. In de begroting komen de concrete beleidsplannen aan de orde. In de jaarrekening gaat het om de realisatie van de plannen en om een verschillenanalyse tussen de plannen en de uitkomsten.

Algemene ontwikkelingen en het treasurybeleid

Externe ontwikkelingen

De economie heeft de laatste jaren een aantal grote schokken doorstaan. Corona, de oorlog in Oekraïne (en de daardoor veroorzaakte energiecrisis), een snel oplopende inflatie en snelle renteverhogingen van centrale banken hadden grote gevolgen voor huishoudens en bedrijven. De Nederlandse economie zet nu weer een tandje bij geholpen door aantrekkende wereldhandel, hogere lonen en lastenverlichting. Daarentegen verslechteren de overheidsfinanciën. Dit schrijft het Centraal Planbureau (CPB) in de Macro Economische Verkenning (MEV) 2025. De economische groei neemt in deze raming toe, ingegeven door hogere lonen en aantrekkende wereldhandel. Na een groei van 0,1% en 0,6% in 2023 en 2024 groeit de economie in 2025 met 1,5%. De inflatie in 2024 bedraagt 3,6%. In 2025 neemt de inflatie licht af tot 3,2%. Door de loonstijgingen herstelt de koopkracht in 2024 gedeeltelijk van het verlies in 2022 en 2023. Waar de koopkracht in 2022 een daling van 2,5% liet zien en in 2023 een daling van 0,6%, stijgt de koopkracht in 2024 met 2,5% en in 2025 met 0,7%. De overheidsuitgaven zijn in 2024 toegenomen door diverse intensiveringen. In 2025 verslechtert het tekort verder mede als gevolg van de in het hoofdlijnenakkoord afgesproken lastenverlichting. De verwachting is dat het EMU-saldo in 2024 negatief uitkomt met – 1,8%. In 2023 was het EMU-saldo nog – 0,4%. In 2025 neemt het overheidstekort, door de extra uitgaven, naar verwachting verder toe tot een negatief EMU-saldo van - 2,5%.

Treasurybeheer

Financieringsbehoefte

De berekende financieringsbehoefte blijft gelijk en is zowel begin 2025 als ultimo 2025 € 4 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de opname van een langlopende geldlening van € 20 miljoen medio 2025.

De berekening van de financieringsbehoefte is gebaseerd op een investeringsvolume voor het jaar 2025 van € 20 miljoen.

De investeringen van ons waterschap worden gefinancierd middels totaal financiering met langlopende geldleningen, kort geld en eigen vermogen. De financieringsbehoefte wordt bepaald door het zogenaamde financieringstekort en de kortlopende vorderingen en schulden. Het financieringstekort is het verschil tussen de boekwaarde van de investeringen en het saldo van de langlopende geldleningen en het eigen vermogen. De financieringsbehoefte wordt, rekening houdende met de regels van de Wet Fido, deels gedekt door kort geld en deels door langlopende geldleningen. Uiteraard wordt hierbij rekening gehouden met de marktomstandigheden.

Financiering voor de korte termijn

Volgens de Wet Fido mag 23% van het totaal van de jaarbegroting met kort geld worden gefinancierd. Dit wordt de kasgeldlimiet genoemd. De kasgeldlimiet voor 2025 bedraagt € 26 miljoen.

Doelstelling is om de kasgeldlimiet niet te overschrijden. De kasgeldpositie wordt gedurende het gehele jaar bewaakt. De kasgeldlimiet wordt ingezet voor tijdelijke financiering van reguliere exploitatie uitgaven en ter voorfinanciering van investeringsuitgaven. Op basis van verwachtingen rond de renteontwikkeling en de liquiditeitsprognose zal de voorfinanciering met kort geld zonnodig worden omgezet naar financiering met langlopende geldleningen.

Hieronder is de geschatte gemiddelde kasgeldlimiet per kwartaal opgenomen.

(bedragen x € 1 mln)	1 ^e kwartaal 2025	2 ^e kwartaal 2025	3 ^e kwartaal 2025	4 ^e kwartaal 2025
Kasgeldlimiet	26	26	26	26
Schuld in rekening-courant	14	23	7	6
Ruimte onder de norm	12	3	19	20

Toetsing renterisico's

In de Wet Fido zijn de renterisico's gesplitst in normering voor de financiering van de vlottende schuld en de vaste schuld. Het renterisico van de vlottende schuld wordt genormeerd door de zogenaamde kasgeldlimiet. Het renterisico van de vaste schuld door de renterisiconorm. De renterisico's worden door de toezichthouder (de provincie) bewaakt. Zoals reeds eerder genoemd is de doelstelling de kasgeldlimiet niet te overschrijden. Met de renterisiconorm wordt bedoeld het bedrag aan vreemd vermogen waarover in de toekomst een hogere dan wel lagere rente moet worden betaald dan nu bestuurlijk wenselijk wordt geacht. Als norm hiervoor wordt een percentage van het begrotingstotaal (totale lasten) per 1 januari van het begrotingsjaar aangehouden. Voor waterschappen bedraagt dit percentage 30%. De percentages van ons waterschap over de meerjarenperiode 2025-2029 zijn als volgt:

2025: 15%

2026: 15%

2027: 14%

2028: 15%

2029: 15%

Met bovenstaande percentages blijft het waterschap ruimschoots binnen de renterisiconorm. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningportefeuille, waarbij niet in enig jaar een onevenredig groot deel van de leningenportefeuille geherfinancierd behoeft te worden, wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over de jaren.

Voorziene transacties

Uit de begroting en vorenstaande beschouwingen zijn de volgende financieringstransacties te ontlenen:

- Financiering van het investeringsvolume naar rato van de realisatie van dit volume.
- Herfinanciering van de aflossingen van de leningen.
- Gebruik maken van de kasgeldlimiet voor de financiering van kortlopende liquiditeitstekorten.
- Voorfinanciering van investeringsuitgaven binnen de kasgeldlimiet.
- Het bewaken van de mogelijkheid tot vervroegde aflossingen.

Rentevisie

De rentemarkt is de afgelopen jaren sterk veranderd als gevolg van de oorlog in Oekraïne en de daarmee ontstane sterke inflatie. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente in recordtempo verhoogd van een negatieve stand in 2022 naar 4 procent in oktober 2023. Inmiddels is de rente in twee kleine stapjes van 0,25% verlaagd naar een stand van 3,50% (medio september).

Verwachtingen voor eventuele verdere rentedalingen voor de korte termijn (1 - 2 jaar) zijn divers en afhankelijk van de daling van de inflatie en de economische ontwikkelingen binnen Europa. De verwachting is dat de rente, afhankelijk van de inflatie, ook slechts met kleine stapjes van 0,25% verlaagd zal worden.

Mandaat

Op grond van de hiervoor genoemde voorziene transacties wordt door het algemeen bestuur mandaat verstrekt aan het dagelijks bestuur. De doormandatering van het dagelijks bestuur aan de secretaris-directeur is hieraan gelijk. De secretaris-directeur is belast met mandatering aan het afdelingshoofd Personeel, Financiën en Bedrijfsvoering en bewaking door middel van informatievoorziening.

B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre het waterschap in staat is om financiële tegenvallers op te vangen. Het fungeert als een financieel vangnet voor risico's die niet volledig kunnen worden beheerst via het risicomanagement. In deze paragraaf bieden wij inzicht het beschikbare en benodigde weerstandsvermogen. Vervolgens wordt ingegaan op onze risicobeheersing en de belangrijkste risico's die momenteel onderkend worden.

Weerstandsvermogen

De algemene reserves worden vooral gebruikt als algemeen weerstandsvermogen. Het hebben van voldoende eigen vermogen stelt ons in staat financiële tegenvallers zoals bijvoorbeeld beschreven in de risicoparagraaf op te kunnen vangen indien ze zich voordoen.

In de tabel hieronder zijn de meest actuele gegevens verwerkt. De reservepositie is voor 2025, na vaststelling van de najaarsrapportage 2024, als volgt te bepalen:

Taak	Stand per 1 januari 2025 (incl. NJR 2024)	Minimum omvang (basis: risico-inventarisatie)	Tekort (-) t.o.v. minimum Overschot (+)
Watersysteembeheer	6.569.000	1.872.000	+ 4.697.000
Zuiveringsbeheer	2.539.000	711.000	+1.828.000
Totalen	9.108.000	2.583.000	+ 6.525.000

Een totaaloverzicht van ons eigen vermogen vindt u in hoofdstuk 11 'Geprognosticeerde balans'.

Omvang risico's

Op basis van de recente actualisatie van de risico-inventarisatie is de minimale omvang van de reservepositie vastgesteld op afgerond € 2,6 miljoen. Dit is het benodigde weerstandsvermogen.

Watersysteembeheer

Ingaande 2011 wordt de algemene reserve van de taak watersysteembeheer ingezet voor egalisatie van de tariefstijgingen. De algemene reserve wordt hiervoor ingezet tot de minimumomvang. Inzet van de algemene reserve betekent dat een deel van de netto last niet wordt gedekt door belastingopbrengsten maar door een onttrekking aan de reserve. Aanleiding hiervoor waren een aantal grote kostenstijgingen waar wij als waterschap geen invloed op hadden. Voorbeelden hiervan zijn de overdracht van het muskusrattenbeheer en de jaarlijkse bijdrage Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP).

In de meerjarenraming 2025-2029 is deze reserve in 2025 en 2026 ingezet tot de minimumomvang. De verwachte stand ultimo 2029 ligt rond de minimumomvang.

Zuiveringsbeheer

Voor het zuiveringsbeheer wordt in 2025 nog eenmaal gebruik gemaakt van de algemene reserve. Vervolgens wordt vanaf 2026 aan de reserve zuiveringsbeheer toegevoegd, teneinde lastendalingen van deze taak te voorkomen. Met een tariefverlaging zijn in het verleden slechte ervaringen opgedaan en derhalve is middels het bestuursvoorstel "Uitgangspunten en contouren meerjarige tariefontwikkeling" (AB 2 oktober 2024) besloten om geen tariefdaling voor het zuiveringsbeheer te introduceren. Dit mede ook gelet op (mogelijke) toekomstige kosten met betrekking tot o.a. het

verwijderen van medicijnresten, reductiemaatregelen voor methaan en lachgas en investeringen binnen de GR met Noorderzijlvest.

Risicobeheersing (risicoparagraaf)

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor slechts gedeeltelijk maatregelen zijn en kunnen worden getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap. De risico-inschatting is gebaseerd op subjectieve aannames, waarbij het inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Aangezien deze onzekerheden niet vooraf te kwantificeren zijn, kan er geen voorziening worden gevormd.

Het weerstandsvermogen (zie hiervoor) geeft aan hoeveel financiële ruimte er is om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast en/of doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd. De omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- De risico's;
- De weerstandscapaciteit (de algemene reserve).

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. Bij investeringsprojecten zijn de reguliere risico's onderdeel van de kostenraming die de basis vormt voor het aan te vragen investeringskrediet.

Wij hanteren voor het identificeren en kwantificeren van bedrijfsvoeringsrisico's een systematiek die het risico uitdrukt in de kans op optreden vermenigvuldigd met het gevolg, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar strategische, compliance (voldoen aan wet en regelgeving) of operationele gevolgen. Daarbij wegen we, indien mogelijk en van toepassing, ook het financiële aspect mee.

Met deze risicosimulatie hebben we bepaald dat het weerstandsvermogen circa € 2,6 miljoen moet zijn. De algemene reserve bedraagt per 1 januari 2025 ca. € 9,1 miljoen en is derhalve ruimschoots toereikend voor de gesignaleerde risico's.

Als een crisis bijvoorbeeld als gevolg van een natuurramp of een terroristische aanslag zich voordoet, is het de vraag of Hunze en Aa's aansprakelijk kan worden gesteld voor de financiële gevolgen. Het waterschap zal in dergelijke gevallen hoogstwaarschijnlijk over onvoldoende weerstandsvermogen beschikken om de financiële gevolgen te kunnen dragen. De verwachting is dat het Rijk bij een grote crisis zal bijdragen. Dit is bijvoorbeeld geregeld in de Wet tegemoetkoming schade bij rampen en zware ongevallen (Wts). Deze wet geeft regels over de tegemoetkoming in schade en kosten in geval van overstromingen door zoet water, aardbevingen en andere rampen en zware ongevallen. Waterschap Hunze en Aa's houdt geen rekening met disproportionele risico's bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien het weerstandsvermogen ontoereikend zou zijn voor de gevolgen van risico's kan de onbenutte belastingcapaciteit ter dekking worden ingezet, dit leidt tot tariefverhoging.

De laatste actualisatie vond plaats bij de jaarrekening 2023 (zie AB 3 juli 2024). Ten opzichte van de jaarrekening 2023 zijn in de risicoparagraaf slechts kleine aanpassingen gedaan.

De belangrijkste **risico's** zoals die momenteel worden gezien betreffen, ingedeeld naar strategisch, compliance en operationeel:

Strategisch

Omgevingsgerichtheid en imago

Onze omgeving stelt steeds hogere eisen aan de uitvoering van onze taken, terwijl wij in essentie een op inhoud gerichte organisatie zijn en onze kerntaken vaak een lastig te meten of ervaren langetermijneffect hebben. Hierdoor lopen wij de kans om onvoldoende te voldoen aan de eisen en verwachtingen die onze omgeving stelt. Er zal adequaat moeten worden ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen en het voldoende bewust zijn van de omgeving om bijvoorbeeld projecten te kunnen realiseren. Het heeft onze blijvende aandacht om dit verder te verbeteren.

Beschikbaarheid van ICT / informatievoorziening en de verwerking van persoonsgegevens

De ontwikkelingen in dit vakgebied gaan heel snel en grijpen diep in op de processen. De afhankelijkheid van ICT en van passende informatievoorziening maken de organisatie kwetsbaar. Adequate informatiebeveiliging, digitalisering en basisgegevens zijn noodzakelijk voor zekerheid in de bedrijfsvoering en het voorkomen van datalekken. Ook de rechtmatige verwerking van persoonsgegevens heeft onze aandacht. Hiervoor zijn al maatregelen in uitvoering; ook de komende jaren zullen op dit gebied resultaten worden geboekt. Het uitvoeren van maatregelen "achteraf" sluiten we echter niet uit.

Beschikbaarheid van technologie

Het op de juiste wijze uitvoeren van onze kerntaken is sterk afhankelijk van technische oplossingen, van de mogelijkheid om ontwikkelingen hierin te volgen en om uitval en storingen op te vangen. Voor de komende jaren ligt er daarnaast een grote opgave voor zowel de primaire als de regionale keringen. Hiervoor is kennis, kunde en capaciteit nodig die mogelijk niet voldoende in de organisatie aanwezig is. Technisch personeel kan in deze behoefte voorzien, maar het arbeidsaanbod is diffuus waardoor het lastig wordt te voldoen aan de toenemende technische vraagstukken. Deze afhankelijkheid van technologie en de geringe beschikbaarheid van technisch personeel geven een extra risico. Het waterschap geeft in de komende periode dan ook vorm en inhoud aan een bijgestelde personeelsplanning (periode 2023-2026), met de bedoeling om goed en voldoende personeel te krijgen en te houden.

Samenwerking

We zoeken de samenwerking met andere waterschappen en met de gemeentes in ons gebied om onze doelen te realiseren. Hierdoor ontstaat een grotere bestuurlijke complexiteit én afstand tot het concrete proces. Een voorbeeld hiervan is de beoogde samenwerking in de waterketen. De samenwerking in de waterketen levert besparingen op zoals afgesproken in het Bestuursakkoord Water. De samenwerking vergt continue aandacht. Zorgpunt hierbij is het besef van urgentie, maar ook de mogelijke wettelijke belemmeringen (zoals de btw en de vennootschapsbelasting).

Fonds Oude leidingen

Het Fonds Oude Leidingen maakt onderdeel uit van de Gemeenschappelijke Regeling met waterschap Noorderzijlvest en is bedoeld voor het opruimen van oude en buiten gebruik gestelde persleidingen. Het fonds wordt gevoed via het rendement op het fonds. Het fonds wordt beheerd door Noorderzijlvest. Als de omvang van het fonds ontoereikend is dragen beide waterschappen naar evenredigheid bij in de kosten.

Aanspraken op externe garantstelling door derden

Voor de garantstelling voor een lening van verbonden partijen bestaat het risico dat het waterschap wordt aangesproken. Op dit moment hebben we enkel een garantstelling verstrekt op een lening bij de NWB ten behoeve van de huisvesting van de Unie.

Belasting samenwerking: Noordelijk Belastingkantoor

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Noordelijk Belastingkantoor voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Noordelijk Belastingkantoor kent geen eigen vermogen.

ICT-samenwerking: Het Waterschapshuis

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Waterschapshuis voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Waterschapshuis kent geen eigen vermogen.

Aardbevingen

Ten gevolge van de aardbevingen kan schade ontstaan aan de bestaande infrastructuur. Hiervoor hebben we een procedure afgesproken met de Veiligheidsregio waarbij wij onze objecten inspecteren na een aardbeving. Voor de nieuw aan te leggen infrastructuur is het inmiddels duidelijk welke maatregelen genomen moeten worden voor het aardbevingsbestendig bouwen. Naast het bestaande technische risico, is er ook een financieel risico aan verbonden.

Veenkoloniale afvalwaterleiding (VKA)

Voor het transport van zout bedrijfsafvalwater uit de Veenkoloniën is in het verleden een afvalwaterleiding (VKA) naar de Waddenzee aangelegd. Het waterschap beschouwt deze VKA niet als een overheidstaak en hierover heeft enige tijd onenigheid bestaan tussen het waterschap en de betrokken bedrijven. Om dit geschil te beslechten is bij de rechter een oordeel gevraagd over deze kwestie. De rechtbank heeft vastgesteld dat het beheer en onderhoud van de VKA geen publieke taak van het waterschap is. Daarnaast heeft de rechtbank aangegeven dat het waterschap een redelijke termijn in acht moet nemen voor de overdracht van de VKA, zodat bedrijven hierop kunnen anticiperen. Momenteel vinden constructieve gesprekken plaats met de bedrijven met de intentie om tot een oplossing te komen. Hierbij worden afspraken gemaakt over het eigendom, beheer en onderhoud van de VKA.

Compliance

Juridische procedures en schadeclaims

Ten tijde van het opstellen van de begroting 2025 loopt er nog een juridische procedure die ertoe kan leiden dat het waterschap tot betaling van een financiële claim over moet gaan. Het betreft hier een opgeschort verzoek om nadeelcompensatie. De wijze waarop dit verzoek dient te worden afgehandeld is op dit moment nog onduidelijk, omdat de rechtbank nog een uitspraak moet doen over de rechtmatigheid van het schadeveroorzakende besluit van het waterschap.

Ontwikkelingen rondom de stikstofuitstoot

Er is nog geen mogelijkheid om eenvoudig een vergunning te krijgen voor stikstofuitstoot, zoals die plaatsvindt bij onze uitvoeringsprojecten. Dit betekent dat we bij elk project waarbij stikstof wordt uitgestoten, moeten beoordelen of deze uitstoot een effect heeft op Natura2000 gebieden. Dit berekenen we met het stikstofmodel Aerius. Wanneer onze uitstoot te hoog is, zijn er meerdere mogelijkheden om die teniet te doen: bijvoorbeeld inzet van schoner (eventueel elektrisch) materieel, het wegstrepen van de stikstof tegenover de vermindering van stikstof elders binnen het projectgebied (bijvoorbeeld gronden die niet meer bemest worden bij de inrichting van landbouw- naar

natuurgebieden), enzovoort. Het betekent dat we per project naar maatwerkoplossingen moeten zoeken aan de hand van de stikstofberekeningen. Tot nu toe lukt het om via dit maatwerk projecten toch uitgevoerd te krijgen, maar toekomstige ontwikkelingen blijven onzeker.

Operationeel

Schade door inzet (nood)bergingsgebieden

Ondanks het feit dat ons watersysteem robuust is kan het in uitzonderlijke gevallen van extreme neerslagsituaties noodzakelijk zijn om (nood)bergingsgebieden in te zetten. In dit geval vindt er door het waterschap moedwillig een beheerste inundatie plaats van deze vooraf ingerichte gebieden. Op basis van afspraken die hierover zijn gemaakt in een schaderegeling zal de daarbij veroorzaakte schade door het waterschap vergoed moeten worden. Hiervoor is in 2024 door het dagelijks bestuur de "Beleidsregel schadevergoeding bergingsgebieden 2024" vastgesteld op grond van de door het algemeen bestuur vastgestelde "Procedureverordening schadevergoeding 2024". De keuze voor (nood)bergingsgebieden is historisch ingegeven door een kosten- batenanalyse. Geconcludeerd is destijds dat inrichting en inzet van bergingsgebieden een bedrijfseconomisch voordeliger variant is dan het bouwen van (overgedimensioneerde) gemalen. De eventueel te maken kosten voor schade is derhalve een direct gevolg van de gemaakte keuze. Hoewel het hier feitelijk om kosten van beheermaatregelen voor een adequaat waterbeheer gaat, is gezien het (onvoorspelbare) karakter van deze post ervoor gekozen deze niet jaarlijks in de begroting (en daarmee in het tarief) op te nemen, maar onderdeel te laten zijn van de risicoparagraaf en de claim op het weerstandsvermogen. Naast inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden met een eigen vastgesteld vergoedingsregime kan het in uitzonderingssituaties noodzakelijk zijn, als de gehele capaciteit is benut, een ander gebiedsdeel aanvullend te inunderen (in opdracht van de Commissaris van de Koning). Gezien het feit dat dit niet is ingericht en gereguleerd met infrastructurele maatregelen, zal de schade naar verwachting hoger zijn dan bij inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden, de kans op noodzaak tot inzet is echter vele malen kleiner.

Toetsing primaire waterkering en regionale keringen

De technische beoordelingen met het doel om in 2050 de waterveiligheid te garanderen in het achterliggend gebied zijn afgerond in 2022. De grondkering van de primaire waterkering is volledig afgekeurd op grond van hoogte, stabiliteit en dijkbekleding. De kunstwerken zijn in deze toetsronde wel goedgekeurd, met een aantal aandachtspunten. Met behulp van het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP) moeten de primaire waterkeringen in Nederland uiterlijk 2050 in goede toestand worden gebracht.

De provincie Groningen heeft daarnaast in 2014 de uitgangspunten voor het toetsen van de regionale keringen vastgesteld. In 2022 is de Beoordeling Regionale Waterkeringen afgerond en de resultaten zijn gerapporteerd aan de provincies. Deze beoordeling heeft geleid tot een aantal afkeuringen van regionale waterkeringen op grond van de faalmechanismen macro- en microstabiliteit en piping. De afgekeurde trajecten langs de Borgsloot, het Winschoterdiep (Eekerpolder), Afwateringskanaal Duurswold (ten zuiden van Schildmeer) en het Hondshalstermaar worden binnen enkele jaren verbeterd conform bestuurlijke afspraken in het waterbeheerprogramma.

De afgelopen jaren zijn voor de regionale waterkeringen bij het Winschoterdiep (en Rensel), de Pekel Aa, bergingsgebied Lappenvoort, het Drents Diep en Tusschenklappen verbetermaatregelen afgerond.

Schade door extreme weersomstandigheden

Het klimaat verandert, waardoor in toenemende mate extremen vaker voorkomen. Zowel droger weer als extreme neerslag stellen ons voor uitdagingen.

De laatste 5 jaren hebben we een aantal zeer droge jaren meegemaakt. In die jaren hebben wij veel hogere aanvoerkosten gemaakt vanaf het IJsselmeer (op basis van waterakkoorden/overeenkomsten). Ook in ons eigen beheergebied hebben wij extra werkzaamheden uitgevoerd. Dit betreft zowel investeringskosten, beheer- en onderhoudskosten als calamiteitenwerkzaamheden. Gedurende de laatste paar jaar zien wij in Europa, Nederland en in ons gebied ook steeds meer plotselinge, lokale neerslagextremen, naast langdurige perioden van neerslag. Beiden leiden tot meer schade aan ons watersysteem en gevolgschade. Denk hierbij aan de toenemende taludschade door de verzadigde bodems, maar ook aan de buitengewone inzet van onze polder- en boezemgemalen in de zomer van 2024. Voor de komende jaren blijft het risico op deze extra kosten bestaan.

Slibaangroei Havenkanaal Assen

De rwzi Assen loost het gezuiverde water (effluent) op het Havenkanaal. De rwzi loost dit gezuiverde water binnen de daarvoor geldende normen. Bij elke rwzi is er echter sprake van een kleine restlozing. Bij stilstaand water bezinkt deze restlozing gedeeltelijk bij het lozingspunt. In 2018 is het slib en bagger in het Havenkanaal daarom verwijderd. Ook is de installatie aangepast en zijn door de gemeente overstorten gesaneerd. Vanwege het feit dat het Havenkanaal geen stromend water is, is de verwachting dat er nieuwe aangroei van de sliblaag door de restlozing zal optreden. Jaarlijks meten we de aangroei van het slib, juist om een beter toekomstbeeld te kunnen voorspelen op basis van meetdata. Op basis van deze meetreeks van 5 meetjaren (2018-2022) punten kunnen we de toekomst niet zuiver voorspellen. Het slibvolume lijkt af te vlakken. Op basis van extrapolatie is de indicatie dat er in 2042 weer gebaggerd zou moeten worden. Het kan noodzakelijk zijn om eerder te gaan baggeren vanwege hoeveelheid en ernst van de klachten van drijvend slib in relatie tot woningbouw en/of beperkte vaardiepte voor vrachtschepen en/of recreatievaart.

Op basis van de verwachte herziening van de EU-richtlijn stedelijk afvalwater zal er in de nabije toekomst overgegaan moeten worden tot nieuwe investeringen op de rwzi. Door toepassing van nieuwe technieken zal dan naast microverontreiniging/medicijnrestenverwijdering ook extra slib en fosfaat uit het effluent verwijderd kunnen worden en de restlozing tot nihil worden gereduceerd. De slibhoeveelheden in het Havenkanaal worden sterk beïnvloed door o.a. regenweer (slibuitspoeling rwzi), windrichting (slibdeken kan meebewegen), schutten boten bij de sluis, overstort bij rioolgemaal Hoboken, stromingsrichting (waterinlaat) en het al dan niet mineraliseren van het slib.

We blijven de slibaangroei actief monitoren en tot het moment dat de hiervoor genoemde investeringen uitgevoerd worden en afhankelijk van de hiervoor geschetste invloeden, is een eventuele sanering van (een deel van het) Havenkanaal een potentieel risico.

Belastingopbrengsten / economische situatie

De economische situatie in de wereld raakt het waterschap op veel verschillende manieren. Er zijn een aantal factoren dominant maar ook onzeker. Door de economische situatie (denk aan faillissementen) kunnen de belastingopbrengsten en kwijtscheldingen zich anders ontwikkelen dan we in de begroting en meerjarenraming meenemen. Te denken valt verder aan risico's met betrekking tot stijgende prijzen op goederen en diensten en het vinden van voldoende personeel.

Gedragscode

Er wordt momenteel gewerkt aan vernieuwing van de gedragscode voor beheer en onderhoud onder leiding van de Unie van Waterschappen. In de code staan de ver- en gebodsbepaling voor beschermde soorten, uitgewerkt in concrete maatregelen die we moeten toepassen bij het onderhoud. Eén van de nieuwe verbodsbepalingen van het rijk is dat alleen bij zwaarwegende redenen mag worden gewerkt met een klepelmachine. Deze zwaarwegende redenen zijn door de waterschappen

benoemd en punt van onderhandeling met het RVO en het ministerie van LNV op dit moment. Tot nu toe gaat de RVO niet akkoord met het kliepelen van taluds van onze watergangen en het kliepelen voor biodiversiteit. Bij dit laatste punt wordt er veel minder gemaaid en op ecologisch gunstigere momenten. Dat kan alleen met de kliepelmachine. Vanwege het belang van kliepelen voor de waterschappen is deze discussie opgeschaald naar de Staatssecretaris, maar is nog geen formele reactie ontvangen. RVO/LNV heeft al aangegeven bij hun standpunten te zullen blijven. Het is dus een risico dat taluds niet meer gekliepeld kunnen worden waardoor er met andere machines vaker gemaaid moet worden.

Daarnaast kunnen de operationele risico's bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden hiervan zijn het niet voldoen aan wet- en regelgeving (NBW of KRW), het niet op orde hebben van het watersysteem of niet nakomen van bestuurlijke afspraken (bijv. verwachtingen die gewekt zijn in het Waterbeheerprogramma of in de studie Droge Voeten 2050).

C. Stand en verloop bestemmingsreserves en voorzieningen

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserves kent het waterschap een aantal bestemmingsreserves. Onder deze bestemmingsreserves worden verstaan: reserves waaraan het algemeen bestuur een bepaalde bestemming heeft gegeven.

In onderstaande tabel volgt een totaaloverzicht van het verwachte verloop van de bestemmingsreserves in deze begroting 2025.

Bestemmingsreserve	Stand 1-1-2025	Toevoeging	Onttrekking	Stand 31-12-2025
Afkoopsommen	7.702.937	0	761.000	6.941.937
HWBP	6.053.000	0	0	6.053.000
Bodemdaling door zoutwinning	5.183.926	103.679	50.000	5.237.605
NPLG	150.000	0	150.000	0
Totaal	19.089.863	103.679	961.000	18.232.542

Bestemmingsreserve afkoopsommen

Bij de begroting 2015 is besloten de afkoopsommen in te zetten om minder te activeren.

Vanaf 2015 worden de eigen uren besteed aan projecten, de bouwrente en beheersmatige ICT-investeringen (onder andere aanschaf PC's, software) niet langer geactiveerd. Dit betekent dat deze kosten van jaarlijks € 1,4 miljoen rechtstreeks ten laste van de exploitatie komen. De afkoopsommen betreffen volledig de taak watersysteembeheer. Voor zover deze extra kosten toegerekend worden aan de taak watersysteembeheer worden deze kosten gedekt door afkoopsommen.

Bestemmingsreserve HWBP

In de voorjaarsrapportage 2016 is besloten het jaarlijks verschil tussen de in de begroting opgenomen HWBP-bijdrage en de werkelijke HWBP-bijdrage te reserveren. Deze reserve was bedoeld om ons eigen aandeel in de kosten van onze projecten te dekken.

In het bestuursvoorstel "Uitgangspunten en contouren meerjarige tariefontwikkeling" (AB 2 oktober 2024) is echter besloten om ingaande 2026 alle HWBP lasten te activeren. Deze reserve wordt nu ingezet om toekomstige kapitaallasten van de HWBP-projecten (deels) te dekken. In 2024 zal voor het laatst toegevoegd worden aan de reserve.

Bestemmingsreserve bodemdaling

Bij de jaarrekening 2021 is besloten om een bestemmingsreserve bodemdaling te vormen. In 2021 is ons waterschap namelijk tot overeenstemming gekomen over de manier waarop de gevolgen van zoutwinning gecompenseerd zullen worden. Het waterschap ontvangt hiervoor compensatie van een zoutwinbedrijf. Deze compensatie wordt in de bestemmingsreserve bodemdaling gestort. De jaarlijkse kosten als gevolg van de bodemdaling worden verminderd op de bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve NPLG

Van het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) is met terugwerkende kracht een subsidie ontvangen van € 300.000 voor door ons bestede uren aan het NPLG in 2023.

Een aantal medewerkers binnen het waterschap hebben hier uren aan besteed.

Deze subsidie is bedoeld ter compensatie van uren die onze medewerkers niet aan "reguliere" werkzaamheden hebben kunnen besteden. Deze subsidieregeling is echter pas medio oktober 2023

gepubliceerd. Hierdoor hebben we deze subsidie in 2023 nog niet kunnen inzetten om extra (tijdelijke) personele capaciteit aan te trekken om de werkzaamheden die zijn blijven liggen in te halen (wat het doel van de subsidie is). Om deze reden is bij de jaarrekening 2023 besloten om voor de ontvangen subsidie van € 300.000 een bestemmingsreserve NPLG te vormen. Middels deze bestemmingsreserve NPLG worden de extra personeelskosten voor het inhalen van werkzaamheden die zijn blijven liggen, gecompenseerd.

Vorzieningen

Vorzieningen zijn bedragen op de balans die worden gevormd om verplichtingen, verliezen en risico's op te kunnen vangen, waarvan de omvang per balansdatum onzeker is, maar wel redelijkerwijs in te schatten.

In onderstaande tabel volgt een totaaloverzicht van het verwachte verloop van de voorziening in deze begroting 2025.

Voorziening	Stand 1-1-2025	Toevoeging	Onttrekking	Stand 31-12-2025
Voormalig bestuur en personeel	1.290.704	25.814	350.000	966.518

Voorziening voormalig bestuur en personeel

Conform de regelgeving zijn de toekomstige lasten van voormalig bestuur en personeel opgenomen in een voorziening. De jaarlijkse kosten worden rechtstreeks ten laste van deze voorziening gebracht. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening de benodigde hoogte van deze voorziening herberekend. Een eventueel tekort of overschot wordt ten laste of ten gunste van de exploitatie gebracht.

D. Kengetallen

Inleiding

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de exploitatie of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling) van de financiële positie van het waterschap. Kengetallen op zichzelf zijn geen sturingsinstrument. De trend die uit de ontwikkeling van de kengetallen blijkt kan worden gebruikt om te sturen op het moment dat de trend een bepaalde kant uit gaat die niet gewenst is.

Volgens het Waterschapsbesluit moeten de volgende kengetallen worden opgenomen in de begroting en de jaarrekening:

- Weerstandsvermogen;
- Netto schuldquote;
- EMU-saldo;
- Wendbaarheid van de begroting;
- Lastendruk

Weerstandsvermogen

Het kengetal weerstandsvermogen meet de mate waarin het waterschap in staat is om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen zonder het bestaande beleid en de dienstverlening aan te tasten. Dit kengetal wordt berekend door het beschikbare weerstandsvermogen te delen door het benodigde weerstandsvermogen (basis: risico-inventarisatie), wat inzicht geeft in de financiële veerkracht van het waterschap.

Voor de waardering van de weerstandsratio wordt gebruik gemaakt van de normtabel die door de het COELO (Centrum voor onderzoek van de economie van lagere overheden), de NAR (Nederlands adviesbureau voor risicomanagement) en de universiteit Twente is ontwikkeld.

Weerstandsratio	Waardering
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Het weerstandsvermogen van ons waterschap is als volgt:

	Weerstandsratio
1 januari 2025	3,5
31 december 2025	1,8

Door het gekozen beleid met betrekking tot de inzet van algemene reserves neemt de weerstandsratio in 2025 af van 3,5 naar 1,8. Het weerstandsvermogen is daarmee nog steeds te classificeren als ruim voldoende.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in de schuldenlast van het waterschap in verhouding tot de eigen middelen. De netto schuldquote is de uitkomst van een wiskundige breuk van de netto schuld (teller) gedeeld door de netto belastingopbrengsten (noemer). Het beïnvloeden van de netto schuldquote kan dan ook alleen via die grootheden.

De netto schuld van ons waterschap groeit met name door het doen van investeringen (activeren van kosten).

Met investeringen (uitgaven met een meerjarig nut) in het watersysteem, de waterkeringen en de waterzuivering zorgen we voor droge voeten, veilige dijken en schoon en voldoende water. Burgers en bedrijven betalen daarvoor niet in één keer via hun belastingen, maar gespreid gedurende de periode dat zij daarvan profiteren (wettelijk bepaald op grond van het voorgeschreven baten- en lastenstelsel). Hierdoor ontstaat een financieringsbehoefte voor het in eerste instantie doen van de investeringen. Het doen van investeringen en het hebben van een financieringsbehoefte is daarom onlosmakelijk met elkaar verbonden. We vullen de financieringsbehoefte in door leningen af te sluiten. De kosten die daarmee samenhangen, samen met de andere kosten die nodig zijn voor beheer, onderhoud en bediening van de infrastructuur, zijn onderdeel van de jaarlijkse exploitatiekosten van het waterschap. Het ontwikkelen van een netto schuldquote is dus het gevolg van het voorgeschreven baten- en lastenstelsel.

Het eventueel verlagen van de netto schuld kan door het investeringsniveau bij te sturen of binnen de kaders van de wetgeving minder kosten te activeren. Dit laatste leidt tot een verdere structurele stijging van de jaarlijkse exploitatiekosten en derhalve hogere lastenstijgingen.

Gelet op het voorgaande is het moeilijk om een norm te stellen voor de netto schuldquote. Wel valt een vergelijking te maken met het gemiddelde van de waterschappen. De gemiddelde netto schuldquote van de waterschappen bedraagt ongeveer 250%.

De netto schuldquote van ons waterschap is, op basis van de netto-schuldpositie per 1 januari 2025 en 31 december 2025 en de totale belastingopbrengsten 2025, als volgt te bepalen:

	Netto schuldquote
1 januari 2025	185%
31 december 2025	193%

De netto schuldquote van ons waterschap ligt lager dan het gemiddelde van de waterschappen. De toename van de netto schuldquote wordt mede veroorzaakt door de stijging van het investeringsvolume van € 17 naar € 20 miljoen.

EMU-saldo

Nederland moet zich als deelnemer aan de Economische en Monetaire Unie houden aan een aantal spelregels. Eén van de spelregels is dat het nationale overheidstekort in een jaar niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Als meer dan 3% tekort ontstaat, dreigen normaal gesproken sancties vanuit Brussel.

De overheidsuitgaven zijn in 2024 toegenomen door diverse intensiveringen. Naast de oploop van uitgaven aan sociale zekerheid en zorg is dat onder meer het gevolg van herstelbetalingen als gevolg van de uitspraak van de Hoge Raad over box 3, het herstel van de toeslagenaffaire en uitgaven voor Oekraïne. In 2025 verslechtert het tekort verder mede als gevolg van de in het hoofdlijnenakkoord afgesproken lastenverlichting. De verwachting is dat het EMU-saldo in 2024 negatief uitkomt met

– 1,8%. In 2023 was het EMU-saldo nog – 0,4%. In 2025 neemt het overheidstekort, door de extra uitgaven, naar verwachting verder toe tot een negatief EMU-saldo van - 2,5%. Hiermee blijft het tekort overigens, bij ongewijzigd beleid, wel onder de grens van 3% uit het Europese Stabiliteits- en Groeipact.

Het overheidstekort wordt niet alleen bepaald door de nationale overheid, ook decentrale overheden dragen bij in het bepalen van het tekort. Van de decentrale overheden spelen de waterschappen hierin een bescheiden rol. Doordat voor het bepalen van het EMU tekort een andere boekhoudmethode wordt toegepast, is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

In de Wet HOF zijn de spelregels opgenomen hoe Nederland een EMU-saldo van 0% kan bereiken en welke bijdrage van de decentrale overheden wordt verwacht. Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende mogelijkheden hebben om te kunnen investeren. Daarom hebben de waterschappen, samen met de provincies en de gemeenten, in het kader van de Wet houdbare overheidsfinanciën, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het vorige kabinet is een ruimte van 0,5% BBP afgesproken.

De Wet HOF bepaalt dat een nieuw kabinet aan het begin van zijn regeerperiode na overleg met de koepels van de decentrale overheden de EMU-ruimte voor de gemeenten, provincies en waterschappen in deze periode opnieuw vaststelt. Dit overleg moet nog plaatsvinden. In de berekening van de EMU-referentiewaarden van de waterschappen is ervan uit gegaan dat de decentrale overheden de met het vorige kabinet voor de periode 2024 t/m 2026 afgesproken ruimte van 0,5% BBP t/m 2029 behouden en dat de ruimte van de waterschappen daarbinnen 0,06% BBP blijft. Hieronder gaan we cijfermatig voor 2025 uit van een voortzetting van de eerdere afspraken.

Voor alle waterschappen samen gaan we in 2025 uit van een toegestaan tekort van ongeveer € 675 miljoen, dat is -0,06%. Voor Hunze en Aa's is een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 19 miljoen.

Uit de berekening van ons EMU saldo blijkt een saldo van € 8,7 miljoen negatief. Dit is ruim onder onze referentiewaarde van ongeveer € 19 miljoen negatief.

Berekening EMU saldo 2025

(bedragen x € 1.000,-)

1. EMU exploitatiesaldo		-5.311
2. Invloed investeringen		
-/-	netto investeringsuitgaven	20.000
+	investeringsubsidies	
+	verkoop materiële en immateriële activa	
+	afschrijvingen	16.920
3. Invloed voorzieningen		
+	toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	725
-/-	onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	
-/-	betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	1.075
	eventuele externe vermeerderingen van	
+	voorzieningen	
4. Invloed reserves		
-/-	betalingen rechtstreeks uit reserves	
+	eventuele externe vermeerderingen van reserves	
5. Deelnemingen en aandelen:		
-/-	boekwinst	
+	boekverlies	
EMU SALDO VOLGENS BEGROTING 2025		-8.741

Wendbaarheid van de begroting

Dit kengetal laat zien in welke mate afschrijvings- en rentekosten (verzamelnaam kapitaallasten) de exploitatie belasten. Dit biedt een indicatie van de financiële flexibiliteit van de begroting. Hoe groter de omvang van de gepleegde en nog te plegen investeringen en de daaruit voortvloeiende financiering, des te meer kapitaallasten voor langere periode vastliggen. Het doen van investeringsuitgaven (uitgaven met meerjarig nut) in combinatie met het verplicht toepassen van het baten- en lastenstelsel voor de verantwoording, maakt dat investeren onvermijdelijk leidt tot een toename van de afschrijvings- en rentekosten. Het is dan ook voor dit kengetal lastig een norm te stellen, zoals eerder aangegeven biedt dit meer een indicatie. Net als bij de netto schuldquote kan dit kengetal verlaagd worden door het investeringsniveau bij te sturen of binnen de kaders van de wetgeving minder kosten te activeren. Dit laatste leidt tot een verdere structurele stijging van de jaarlijkse exploitatiekosten en derhalve hogere lastenstijgingen.

	Wendbaarheid
2025	19%

Door de groei van de omvang van het investeringsniveau (jaarlijks en cumulatief) nemen de kapitaallasten de komende jaren toe. Op grond van de huidige inzichten is die toename relatief nagenoeg gelijk aan de toename van de totale exploitatiekosten. Hierdoor blijft dit kengetal de komende jaren ongeveer gelijk. Zie hiervoor ook de ontwikkeling van dit kengetal in de meerjarenraming 2025-2029.

Lastendruk

Dit kengetal geeft de hoogte van de lastendruk van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in vergelijking met het landelijk gemiddelde weer.

	Lastendruk
Hunze en Aa's 2025	€ 487
Landelijk gemiddelde 2024	€ 448

Bij het landelijk gemiddelde is de lastendruk 2024 gebaseerd op een WOZ-waarde van € 370.000,- voor de eigen woning en drie vervuilingseenheden. De lastendruk voor het waterschap in 2025 is voor de vergelijking in deze berekening hierop aangepast. In deze berekening is voor 2025 uitgegaan van een WOZ-waarde van afgerond € 400.000,-.

De verwachting is overigens dat de gemiddelde lastendruk 2025 voor een meerpersoonshuishouden meer in lijn zal liggen met onze lastendruk over 2025.

Hoofdstuk 6. Overige paragrafen

Artikel 4.13 van het (gewijzigde) Waterschapsbesluit bepaalt dat in de begroting paragrafen moeten worden opgenomen die de beleidslijnen vastleggen met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten.

Naast deze verplichte paragrafen is er ook een Openbaarheidsparagraaf toegevoegd om inzicht te geven in de voortgang van de implementatie van de Wet open overheid (Woo).

Verder zijn de onderdelen "ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar", "uitgangspunten en normen", "incidentele baten en lasten", "kostentoe rekening" en "waterschapsbelasting" niet meer als aparte (verplichte) paragrafen opgenomen, maar geïntegreerd in de overige hoofdstukken.

De volgende onderwerpen worden in dit hoofdstuk behandeld:

- A. Assetmanagement
- B. Bedrijfsvoering
- C. Verbonden partijen
- D. Openbaarheidsparagraaf

A. Assetmanagement

Volgens de nieuwe voorschriften voor het opstellen van de begroting (de BBVW) moeten wij via een 'paragraaf assetmanagement' aangeven hoe wij met onze assets omgaan, wat de beleidskaders zijn, wat de financiële gevolgen van die kaders zijn en hoe wij deze gevolgen in de begroting hebben verwerkt. Deze paragraaf heeft betrekking op kapitaalgoederen die direct gerelateerd zijn aan de taakuitoefening te weten waterkeringen en bijbehorende kunstwerken, watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen en zuiveringstechnische werken.

Wat is assetmanagement

Waterschappen zijn kapitaalintensieve organisaties. Onze assets staan ten dienste van de taakuitoefening rondom veilig, voldoende en schoon water. Ook ondersteunende activiteiten en middelen leveren hier een bijdrage aan. Onze assets (kapitaalgoederen) zijn investeringsgoederen met een groot maatschappelijk nut. Bij assets gaat het om fysieke eigendommen, objecten, bedrijfsmiddelen, gebruiksmiddelen, het fysieke materieel en gereedschap, die we in ons bezit hebben en waarmee wij ons werk uitvoeren en onze doelen realiseren. Deze goederen hebben doorgaans een hoge vervangingswaarde en gaan meerdere jaren mee.

We onderhouden onze bedrijfsmiddelen risico gestuurd. Dit betekent dat wij voor alle werkzaamheden een goede afweging maken tussen functie, kosten en risico's. Op basis van inventarisaties, periodieke inspecties en onderhoudschema's. Assetmanagement ondersteunt het primaire proces en omvat de organisatie en alle taken die nodig zijn om de assets van Hunze en Aa's gedurende de gehele levensduur op een kosteneffectieve wijze in te zetten ter realisatie van de bedrijfsdoelstellingen. Samenhang tussen kosten, prestaties en risico's staat hierbij centraal. Met assetmanagement verbeteren we het beheer van onze bezittingen.

Assetmanagement moet ervoor zorgen dat we de risico's beheersen volgens de vastgestelde afspraken en dat de doelen voor de ontwikkeling van het systeem gehaald worden. Als afzonderlijke assets tijdelijk minder goed functioneren, is dat minder relevant zolang de werking van het systeem door de overige assets nog geborgd blijft. Het waterschap past deze methodiek toe bij de

inventarisatie en beoordeling van risico's, de keuze van voorkeurvarianten in projecten en bij de prioritering van investeringen.

In hoofdlijnen komt de assetmanagementmethodiek neer op:

- Levenscyclus denken en handelen;
- Focus op de prestaties van het gehele systeem, in plaats van afzonderlijke objecten;
- Toetsing op bijdrage aan bedrijfswaarden;
- Risicobeoordeling en scenariobenadering.

Een integrale aanpak is nodig om het assetmanagement verder te kunnen ontwikkelen. De afgelopen jaren is binnen de programma's gewerkt aan diverse projecten in het kader van assetmanagement. Dit gebeurde vanuit actuele casussen en wensen tot verbetering van processen. Het risico van een niet-integrale aanpak is onvoldoende samenhang en onvoldoende afweging van prioriteiten.

Een belangrijke randvoorwaarde hiervoor is het op orde hebben van het informatiemanagement van de assets. Juist in de dynamiek van het watersysteembeheer is dit een grote uitdaging;

Onderstaande tabel geeft een indruk van de omvang van onze assets (kapitaalgoederen).

Onderdelen	Areaal (afgerond)
Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken (programma Waterveiligheid (H5 WBP))	<ul style="list-style-type: none"> • 27 km Primaire keringen (zeedijken) • 1436 km Secundaire keringen (675 km regionale kaden en overige keringen)
Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen (programma Watersystemen (H6-8 WBP))	<ul style="list-style-type: none"> • 3 Zee-gemalen • 4 Boezem-gemalen die uitslaan op buitenwateren • 184 Poldergemalen die uitslaan op boezemwateren • 38 overige kwantiteitsgemalen • 1706 Stuwen • 467 Inlaten • 4 sluizen die uitslaan op boezemwateren of buitenwateren (zeesluizen) • 41 sluizen (overige sluizen) • Transportleidingen kwantiteit • Duikers • Bruggen • 3785 km beken, kanalen en sloten (hoofdwaterlopen in beheer) • 2400 ha. Boezemoppervlakte • 52,5 miljoen m3 waterbergingsgebieden • Oeverbeschoeiingen • Vispassages • Maaipaden • Tractiematerieel (tractoren, maai- en graafmachines etc.)
Zuiveringstechnische werken (programma Watersystemen; thema Integraal beheer (H9 WBP))	<ul style="list-style-type: none"> • 13 Rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) • 107 Rioolgemalen (kwaliteitsgemalen) • 398 km Rioolwaterleidingen / Persleidingen
Organisatie (programma Organisatie (H10 en 11 WBP))	<ul style="list-style-type: none"> • Gebouwen en werkplaatsen • ICT Kantoor- en procesautomatisering

Beleidskader

Het assetmanagement richt zich bij Hunze en Aa's vooral op het zo goed mogelijk onderhouden van de bestaande assets. De doelen voor het assetbeheer zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van het waterschap, zoals onder meer bepaald in het Waterbeheerprogramma en door het algemeen bestuur vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Ambities en transitie die hierin expliciet meegenomen worden zijn bestuurlijke keuzes/ambities binnen het waterschap en

betreffen opgaven op het gebied van energietransitie, klimaatadaptatie en duurzaamheid. Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die het waterbeheer en haar omgeving kent. De ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven wordt in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico's en beschikbare capaciteit afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhouds- en investeringsplanning tot stand. Door te sturen op samenloop werken we zo efficiënt mogelijk en door werkzaamheden te combineren proberen we de overlast zo minimaal mogelijk te houden.

Als basis voor het beheer van onze assets geldt het risico-gestuurd onderhoud. We onderhouden onze assets tot een bepaald niveau, waarbij we het risico (kans) op uitval nog acceptabel vinden. Die acceptatie is vooral afhankelijk van het object, de functie (belangrijkheid) en locatie.

Hiervoor is een aantal beleidskaders vastgesteld:

- Waterbeheerprogramma 2022-2027 (AB december 2021)
- Onderhoudsbeheerplan watergangen en waterkeringen (AB juni 2019)
- Nota waterbodembeheer (AB februari 2021)
- Beleid onderhoudsverplichting en onderhoudsplichtigen van kunstwerken in het watersysteem (DB oktober 2012)
- Zuiveringsstrategie 2030 (AB november 2010)
- Visie Vismigratie van Wad tot Aa (AB juli 2018)
- Aanpak visveiligheid gemalen (AB december 2022)
- Bestuursnotitie huidige aankoopbeleid onderhoudspaden/maaipaden langs watergangen (AB september 2009)
- Waterbodembeleidsplan (DB 12-12-2023)
- Waterbodemkwaliteitskaart (AB 08-05-2024)
- Beleidsnotitie 'stabiele oevers lang hoofdwatergangen (AB oktober 2012)

De uitgangspunten van een groot aantal van deze beleidskaders zijn verwerkt in ons OnderhoudsbeheerSysteem (OBS).

Financiële consequenties

Onze begroting is ingericht naar producten, beleidsvelden en programma. We richten ons op onze doelen en geven daarbij aan wat de kosten zijn per product, beleidsveld en programma. Die kosten bestaan voornamelijk uit de inzet van onze assets, de inzet van onze medewerkers en derden en kapitaallasten van uitgevoerde projecten ten behoeve van een product, beleidsveld of programma. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringskredieten.

Volgens de BBVW moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen. De provincie ziet daar in haar toezichthoudende rol ook op toe.

Al die kosten worden in samenhang beschouwd. Op het geven van afzonderlijk inzicht in de kosten van onze assets is onze financiële administratie niet ingericht en is momenteel dus niet zonder meer beschikbaar.

De kosten die voortvloeien uit de diverse beleidskaders zijn uiteraard wel vertaald in de begroting van het waterschap. Vanuit het Waterbeheerprogramma worden de voorziene benodigde nieuwe investeringen in onze assets (periodiek) inzichtelijk gemaakt. Daarnaast worden voor de instandhouding van onze assets jaarlijks investeringen gepleegd. Het duidelijkst komt dit naar voren in

het overzicht van C-investeringen (zie hoofdstuk 10 van deze begroting). C-investeringen hebben een sterk beheersmatig karakter en hebben vaak betrekking op groot onderhoud of vervanging van onze assets.

Gesteld kan worden dat het op dit moment lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het noodzakelijke gewenste niveau te onderhouden. Uitgangspunt daarbij is een sobere en doelmatige onderhoudsstrategie op basis van nut en noodzaak en met oog voor de kansen van samenloop/werk met werk maken en zo mogelijk subsidiering van investeringen. Geplande (groot) onderhoudswerkzaamheden voorkomen dat we toekomstige grootschalige projecten krijgen. Daarom verrichten we ieder jaar werk op basis van nut en noodzaak om achterstand te voorkomen.

Ontwikkelingen

Voor een overzicht van alle geplande investeringen in onze assets verwijzen wij u naar hoofdstuk 10, het investeringsschema 2025. In algemene zin zijn de volgende ontwikkelingen te melden:

- *Ontwikkelingen waterveiligheidsstaak*

De laatste jaren zijn de eisen rondom de stabiliteit van onze waterkeringen aangescherpt. Dit noodzaakt tot extra investeringen t.b.v. de vergroting van de stabiliteit naast het grotendeels afgeronde MasterPlanKaden (MPK) dat zorgt voor een juiste hoogte van de waterkering.

Voor de realisatie van de (zee)dijkversterkingsprojecten die op de nieuwe HWBP-programmering voor de periode 2025-2030 zijn opgenomen is ruim € 100 mln. aan bruto investeringen voorzien. Deze werkzaamheden worden voor 90% gefinancierd door HWBP-subsidies

- *Ontwikkelingen watersysteembeheer*

Met ingang van de derde periode (2022-2027) voor de realisatie van de KRW-maatregelen en de aandacht hiervoor vanuit Europa, het Rijk en de algemene opinie is uitstel van het uitvoeren van de voorgenomen maatregelen na 2027 geen optie. In de rapportage voortgang programmakredieten KRW wordt jaarlijks gerapporteerd over de maatregelen. Door middel van het bestuursvoorstel 'KRW tussenevaluatie en actieplan' (AB 8 mei 2024) bent u op de hoogte gebracht van de te nemen maatregelen (actieplan KRW-impulsprogramma) om aan de KRW te voldoen.

- *Ontwikkelingen zuiveringstaak*

In de periode 2003-2009 hebben grootschalige aanpassingen, nieuwbouw en renovatie van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) plaatsgevonden. In de navolgende jaren is risico gestuurd onderhoud uitgevoerd voor de instandhouding van deze assets. Nu is de tijd aangebroken om over te gaan tot de programmatische vervanging van diverse onderdelen. Bijvoorbeeld vuilroosters, civieltechnische aanpassingen, investeringen in de procesautomatisering (PA) etc.

Met de ontwikkelingen rondom medicijnrestenverwijdering en de emissiereductie van broeikasgassen zoals lachgas en methaan op de rwzi's is gezien de stand van wetgeving nog geen rekening gehouden. Voor lachgas is een vierjarig meet en monitoringsprogramma opgestart dat naar verwachting pas in 2028 wordt afgerond. Naar verwachting zullen mogelijke investeringen pas vanaf 2029 kunnen plaatsvinden, omdat dan inzichtelijk is wat de meest effectieve maatregelen zijn.

- *Impact ICT op de bedrijfsvoering*

In de bedrijfsvoering speelt ICT een belangrijke rol. Onder verantwoordelijkheid van de primaire afdelingen vindt op meerdere plaatsen door ICT hulpmiddelen ondersteuning van de diverse processen plaats. De kantoorautomatisering en procesautomatisering dient daarbij aan de geldende afspraken en wetgeving rondom informatieveiligheid en robuustheid te voldoen. Dit vraagt

bijvoorbeeld om investeringen in de kantooromgeving, maar ook om investeringen in de ondersteunende processen, ICT-voorzieningen op onze gemalen en zuiveringen en in de telemetrie-aansturing.

- *Landelijke ontwikkelingen rondom reductie stikstofuitstoot/NPLG*

De landelijke discussie rondom het treffen van maatregelen ten behoeve van de reductie van stikstof kan ertoe leiden dat, vanuit de discussie en inventarisaties van opties, maatregelen worden aangemerkt als zijnde de wettelijke taak van het waterschap. Dit bijvoorbeeld t.a.v. de aanpassing van de waterhuishouding. Hiervoor zijn thans nog geen investeringsbedragen voorzien. Daartegenover staat dat reeds geplande maatregelen gecombineerd kunnen worden met NPLG-maatregelen en hier mogelijk financiële voordelen uit kunnen voortkomen. Hierbij wordt wel opgemerkt dat de invulling van het NPLG op de langere termijn nog onduidelijk is.

B. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering wordt op hoofdlijnen bepaald door de samenhang tussen het beheerprogramma, het coalitieakkoord en de begroting. Het bestuur bepaalt het "wat" en de directeur bepaalt het "hoe" qua beleidsvoorbereiding en bedrijfsvoering. In deze paragraaf wordt aangegeven hoe wij de realisatie van onze doelen willen vormgeven.

De paragraaf bedrijfsvoering gaat in op de volgende onderwerpen:

1. Informatie naar maatschappij en veiligheid
2. Personeel
3. Communicatie
4. Juridisch / inkoop
5. Financiële rechtmatigheid

1. Informatie naar maatschappij en veiligheid

Zorgen voor schoon, veilig en voldoende water is de kern van het waterschapswerk.

De uitvoering van ons waterschapswerk is datagedreven, doordat we intensief gebruik maken van informatie en digitale technologie voor planning, besturing en monitoring. Het werkveld informatie en digitalisering is volop in beweging, ook bij het waterschap.

We hebben te maken met wet- en regelgeving waar we aan moeten voldoen. Een paar voorbeelden hiervan zijn:

- Aansluiten op het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO);
- Bescherming van privacy gevoelige informatie conform de AVG;
- Informatiebeveiliging volgens de BIO;
- Dienstverlening conform de Dienstenwet;
- Openbaarheid van informatie volgens de Wet Open Overheid (WOO).

Daarnaast worden de opgaven waar het waterschap voor staat steeds complexer. Om goed voorbereid te zijn op de huidige en toekomstige gevolgen van de klimaatverandering is onderzoek nodig, zodat we ons watersysteem en ons beheer daar adequaat op in kunnen richten.

Voldoende en betrouwbare data wordt steeds belangrijker om een goede vertaalslag te kunnen maken naar informatie waarop bestuurders keuzes kunnen maken. Het is dan ook zaak om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie en systemen te borgen. Dit betekent dat we onze data op orde moeten hebben en dat we onze informatie en systemen beveiligen tegen bedreigingen van buitenaf. Ook kijken we naar de mogelijkheden van nieuwe technieken zoals kunstmatige intelligentie.

Acties 2025

Om bovenstaande ontwikkelingen op een goede wijze uit te voeren is het IBP (Informatie BedrijfsvoeringsPlan) opgesteld. Dit plan is de leidraad voor de uitvoering van diverse projecten op het gebied van ICT en de informatiehuishouding.

Het gaat daarbij om:

- Het inzicht verkrijgen en houden van ons complexe informatielandschap. Dit is noodzakelijk voor het bepalen van impact van nieuwe wetgeving en informatievraagstukken. In 2025 gaat extra aandacht uit naar hoe wij als organisatie data willen genereren, inwinnen, beheren, delen, en benutten.
- Het uitrollen van een gebruikersvriendelijke, beheersbare en veilige werkplek die faciliteert in hybride werken en digitaal samenwerken. In 2024 wordt de moderne werkplek uitgerold in de organisatie. In 2025 gaan we verder met de doorontwikkeling en het borgen van de nieuwe functionaliteiten.
Onderdeel van de moderne werkplek is ook het juist archiveren en toegankelijk maken van beschikbare informatie. Zowel voor intern als extern gebruik (voor bijvoorbeeld de Wet Open Overheid).
- Standaardisering van onze (proces)automatisering. Door middel van standaardisering zijn we minder kwetsbaar en kunnen we gestructureerd en efficiënt werken.
- Verdere aanscherping van de interne procedures rondom informatieveiligheid en het volgen van de ontwikkelingen rondom de nieuwe Cyberbeveiligingswet.

BIO en AVG

Voor de informatiebeveiliging (BIO) en de privacy (AVG) worden afzonderlijk jaarplannen opgesteld. De insteek is om het volwassenheidsniveau voor beide onderwerpen te verhogen. Hiervoor worden organisatorische en technische maatregelen uitgewerkt en vastgelegd. Het interne toezicht op de naleving van deze maatregelen via de CISO (Chief Information Security Officer) en de FG (Functionaris Gegevensbescherming) krijgt verder vorm.

In 2024 is het Information Security Management Systeem (ISMS) verder geprofessionaliseerd. Dit leidt ertoe dat de informatiebeveiliging werkzaamheden gestructureerd verlopen, dat de effectiviteit van maatregelen wordt gecontroleerd, het waterschap verbeteringen signaleert en deze vervolgens adresseert. In 2024 hebben er diverse verbeteractiviteiten plaatsgevonden om de Baseline Informatiebeveiliging Overheid verder te implementeren. De norm is voor circa 85 tot 90% geïmplementeerd.

Voor 2025 staan de volgende werkzaamheden op de planning:

- Het realiseren van Security Operations Dienstverlening (SOC). Een Security Operations Center (SOC) analyseert logdata en netwerkverkeer van een ICT-omgeving 24x7 en omvat procesautomatisering als ook de kantoorautomatiseringsomgeving. Indien een SOC verdachte activiteiten signaleert dan wordt het waterschap gewaarschuwd en krijgt het advies om de dreiging weg te nemen. Medewerkers van het waterschap ondernemen vervolgens actie, daar deze bekend zijn met de eigen ICT-voorzieningen en de consequenties van handelen kunnen overzien. Een SOC/SIEM oplossing is daarmee de ogen en oren voor een ICT-omgeving. Er dienen in 2025 door het waterschap diverse voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd te worden om eind 2025/begin 2026 in staat te zijn om op een dergelijke dienst te kunnen aansluiten.

- In 2025 dient het waterschap te starten met een implementatie van de Cybersecurity Implementatierichtlijn (CSIR) voor haar belangrijkste locaties. Deze richtlijn geeft aan hoe de procesautomatisering van het waterschap beveiligd dient te worden. De richtlijn is zeer breed opgesteld en behandelt onderwerpen als fysieke beveiliging op procesautomatisering locaties (bijvoorbeeld een RWZI), maatregelen gericht op robuuste processen en procedures en de richtlijn stelt diverse technische beveiligingseisen aan procesautomatisering.
- In 2025 zal het waterschap zich dienen voor te bereiden op de Cyberbeveiligingswet, deze wet zal naar verwachting eind 2025 in werking gaan treden. Dit is de zogenaamde "vitaal verklaring". Vitaal wil zeggen dat de Nederlandse overheid de diensten van het waterschap belangrijk vindt voor de samenleving. De wet stelt diverse eisen aan de informatiebeveiliging, zowel voor proces- als kantoorautomatisering. Een groot deel daarvan kan ingevuld worden door te voldoen aan de BIO en de CSIR, de wet stelt echter ook eisen aan de directie van het waterschap. Het waterschap gaat daarnaast te maken krijgen met een externe toezichthouder, die actief zal toetsen of het waterschap voldoet aan deze nieuwe wetgeving en daarmee de informatiebeveiligingseisen die hieruit voortkomen.

Analoog aan de BIO is er ook voor de AVG (privacy, Algemene Verordening Gegevensbescherming) tijd besteed aan de verdere implementatie. Ook hier zal 2025 in het teken blijven staan van de verdere implementatie van de AVG. Met name de controle aspecten (doen we wat we zeggen en kunnen we dat aantonen) verdienen extra aandacht. Het inrichten van een ISMS model (analoog aan de BIO) speelt hierbij een rol. Daarnaast zal er veel aandacht zijn voor awareness (bewustwording rondom privacy). Bijzondere wetgeving / richtlijnen staan daarnaast op stapel en zullen de komende tijd ook de nodige aandacht vragen. Denk aan Artificial intelligence (AI-act), aanpassingen aan de AVG / UAVG, de Archiefwet (o.a. selectielijst) en de ePrivacy verordening (voorheen Cookiewet)

2. Personeel

Een goede taakinvulling kan alleen met een goede kwalitatieve en kwantitatieve personeelsbezetting. Ervaren goed opgeleide medewerkers die specifieke kennis en ervaring hebben zijn onmisbaar voor een goede kwaliteit van ons werk. We investeren continu in onze medewerkers om de vele ontwikkelingen goed te kunnen interpreteren en te implementeren waar nodig. Dit betekent dat er blijvend wordt ingezet op zowel kennis verdieping als kennisdeling.

Acties 2025:

- Het continue ontwikkelen van de benodigde personele kennis en competenties om de ontwikkelingen op te vangen en vorm te geven. Dit is een continu proces waarbij de basis wordt gelegd via een meerjarig kwaliteitsplan per afdeling.
- Extra inspanning wordt verricht op het domein instroom. Ingezet wordt op stagiaires, afstudeerders, opleidingen en informele onderhandse werving om de ontstane vacatures adequaat te vervullen.

3. Communicatie

In 2021 is een nieuw beleidsplan Communicatie bestuurlijk vastgesteld. Vanuit dit beleidsplan krijgt in 2025 onze communicatie verder invulling. In de kern willen we met de wijze waarop we als waterschap Hunze en Aa's communiceren, bijdragen aan de realisatie van het waterbeheerprogramma en het coalitieakkoord. De doelstellingen van ons communicatiebeleid zijn:

- bijdragen aan contact, verbinding en samenwerking met onze omgeving;

- stimuleren zichtbaarheid van waterschap Hunze en Aa's in de richting van onze omgeving;
- waterschap Hunze en Aa's presenteren:
 - als functionele overheid die belast is met de zorg voor schoon water, voldoende water en waterveiligheid;
 - in lijn met de houdingen uit het waterbeheerprogramma;
 - als nuchter, eerlijk, toegankelijk, transparant en participatief;
- bijdragen aan maatschappelijk draagvlak voor ons werk en begrip voor de keuzes die we maken;
- bijdragen aan legitimiteit richting onze belastingbetalers;
- stimuleren watervriendelijk gedrag.

Met het beleidsplan Communicatie is koers bepaald, met aandacht voor:

- versterken digitale communicatie;
- projectcommunicatie;
- zichtbaarheid 'in het veld';
- stimuleren watervriendelijk gedrag;
- versterken communicatief vermogen en ambassadeurschap;
- educatie en voorlichting;
- brede publiekscommunicatie;
- actieve omgang met de pers.

Acties 2025:

In 2025 zullen we:

- in het kader van onze zichtbaarheid de beeldkwaliteit van hotspot Nieuwe Stanzijl verbeteren. Voor hotspot Termunterzijl, met gemaal Rozema en de waterwerken Termunterzijl, beginnen we met de voorbereidingen;
- participeren in de totstandkoming van een landelijke aanpak voor publiekscommunicatie (samenwerking 21 waterschappen onder regie van de Unie van Waterschappen);
- gedurende het jaar stilstaan bij het 25-jarig bestaan van waterschap Hunze en Aa's;
- ons fotoarchief verbeteren met als doel onze beeldcommunicatie te versterken;
- onze inzet van social media intensiveren, met ook aandacht voor contentcreatie (zoals de vervaardiging van animaties en een podcast);
- bijdragen aan regionale samenwerking in communicatie over klimaatadaptatie (in het verlengde van de Regionale Klimaatadaptatie Strategie).

4. Juridisch / inkoop

Inkoop

Waterschap Hunze en Aa's is een actief participerend waterschap dat zorgt voor veilig-, voldoende- en schoonwater. Om deze kerntaken te behalen werken we actief samen met diverse leveranciers.

Wij beseffen ons dat het inkoopvolume een aanzienlijke deel uitmaakt van de totale uitgaven en dat daardoor het totale inkoopproces (waaronder aanbesteden, bestellen/factureren en contractmanagement) een belangrijke invloed uitoefent op het realiseren van de organisatiedoelstellingen. Dit betekent enerzijds dat het inkoop-en aanbestedingsproces op een verantwoorde, effectieve en efficiënte wijze ingericht dient te zijn. Anderzijds impliceert dit een optimale verhouding tussen prijs en kwaliteit en het doorvertalen van organisatiedoelstellingen.

In 2024 zijn wij over gestapt naar een nieuwe aanbestedingsapplicatie ter ondersteuning van het aanbestedingsproces. Deze applicatie is eenvoudiger en laagdrempeliger voor onze leveranciers. Met

de overstap is ook gekeken naar het gehele ondersteunende proces in lijn met het project de moderne werkplek (diverse templates).

Naast de overstap van de applicatie en de templates is er extra aandacht besteed aan het onderwerp rechtmatigheid. De accountant heeft over het boekjaar 2023 een aantal constatering gedaan. Hoewel wij op sommige dossiers anders tegen de constatering aankijken, hebben wij het verschil in interpretatie zo snel als mogelijk weggenomen. Bij het nemen van de maatregelen is onze pragmatische en doelmatige succesvolle aanpak van de afgelopen jaren richtinggevend geweest. Een deel van de maatregelen heeft een doorwerking naar het kalenderjaar 2025. Met de voorgenoemde acties streven wij echter naar een goedkeurende verklaring met betrekking tot rechtmatigheid.

Naast de rechtmatigheid is er in 2024 ook gekeken naar de klachtenregeling. Deze is bijgewerkt zodat deze weer in lijn ligt met de externe ontwikkelingen. Ook zijn de ICT inkoopvoorwaarden in 2024 herzien.

Acties 2025:

- Realiseren van een (real) time spendanalyse in eigen beheer, met als doel meer/eerdere data om tijdig bij te kunnen sturen/adviseren.
- Vaststellen en implementeren van het (concept) contractmanagementbeleid, waarbij er meer aandacht wordt geschonken aan de leveranciersprestatie en leveranciersrelatie. Het uitrollen van dit beleid heeft nauwe raakvlakken met o.a.: het inkoopbeleid, het behalen van de leveranciers gerelateerde onderdelen in het duurzaamheidsbeleid en het terugbrengen van risico's o.a. binnen de AVG & (informatie) veiligheid.
- Doorontwikkeling van de geïmplementeerde aanbesteding applicatie (o.a. contractmanagement).
- Een rapportage lijn ontwikkelen in overeenstemming met het nieuwe inkoopbeleid (o.a. op het gebied van lokaal inkopen, uitnutting overeenkomsten in het kader van rechtmatigheid en duurzaamheid).

Juridisch

- Omgevingswet. In deze bestuursperiode zal een begin gemaakt worden met het opstellen van de waterschapsverordening 2.0. Waar de eerste versie van de waterschapsverordening een beleidsneutrale omzetting was van de Keur, is er in de tweede versie van de waterschapsverordening wel ruimte voor inhoudelijke wijziging van de regels. Er zal doelgericht naar de regels worden gekeken en er is ruimte voor actualisatie op basis van nieuwe beleid.
- De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 gedeeltelijk in werking getreden. De verplichtingen uit de Woo om documenten behorende tot 11 informatiecategorieën binnen 14 dagen actief openbaar te maken treden nog niet in werking. De komende jaren zal deze verplichting gefaseerd in werking treden. Voor meer informatie over de Woo wordt verwezen naar de openbaarheidsparagraaf in hoofdstuk 4D.

5. Financiële rechtmatigheid

Op 1 januari 2023 is de Wet versterking decentrale rekenkamers in werking getreden. Onderdeel van deze wet is de zogenoemde rechtmatigheidsverantwoording als onderdeel van de jaarrekening van gemeenten, provincies en waterschappen. Over het verslagjaar 2025 zal het dagelijks bestuur een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening moeten opnemen. In de praktijk zal dit betekenen dat de organisatie deze toetsing uitvoert en dat het dagelijks bestuur op basis van de bevindingen van deze toetsing verantwoording aflegt aan het algemeen bestuur door middel van een verplichte

paragraaf in de jaarrekening. De accountant doet vanaf dan geen specifieke uitspraak meer over het rechtmatig handelen van het waterschap, anders dan wordt nagegaan of de rechtmatigheidsverantwoording getrouw is (als onderdeel van de controle van de jaarrekening). Het jaar 2024 is als een 'proefjaar' gebruikt om de inrichting en uitkomsten voor de rechtmatigheidsverantwoording op een juiste wijze weer te geven en in te regelen. De verdere uitwerking van de rechtmatigheidsverantwoording vindt plaats door wijziging van het BBVW en het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO). Deze ontwikkelingen worden door ons gevolgd. De ervaringen over 2024 zullen in 2025 worden meegenomen in het verder optimaliseren van het proces.

C. Verbonden partijen

Visie en beleidsvoornemens

Ons waterschap is uit beleidsoverwegingen samenwerkingsverbanden aangegaan met een aantal partijen. De keuze voor zo'n samenwerking is over het algemeen ingegeven door (kosten)efficiency. Zo'n samenwerking kan de vorm aannemen van een gemeenschappelijke regeling (volgens de wet op de gemeenschappelijke regelingen) al dan niet met een eigen bestuur, een stichting of een vereniging. Door dergelijke samenwerkingen op te nemen in een aparte paragraaf krijgt het algemeen bestuur een goed inzicht in de partijen die ons helpen onze doelen te bereiken.

Wettelijke definitie verbonden partij: een privaatrechtelijk of publiekrechtelijke organisatie die een bijdrage levert aan onze doelstellingen en waarin het waterschap een bestuurlijk én financieel belang heeft. Letterlijk wordt met bestuurlijk belang bedoeld dat ons waterschap ook in het bestuur van het samenwerkingsverband vertegenwoordigd is.

1.	Gemeenschappelijke regeling met Noorderzijlvest
Belang waterschap	In de reglementen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling wordt aangegaan. Deze regeling is een lichte gemeenschappelijke regeling, zonder een eigen bestuur. Deze gemeenschappelijke regeling beheert geen eigen of vreemd vermogen.
Openbaar belang	Voor de volgende onderwerpen wordt samengewerkt met waterschap Noorderzijlvest: <ul style="list-style-type: none"> • Het beheer van zuiverings-technische werken met grensoverschrijdend afvalwater. • De verwerking van primair zuiveringsslib. • Het ontwateren van zuiveringsslib. • De eindverwerking van zuiveringsslib. • Het beheer van het fonds buiten gebruik gestelde leidingen. • Het beheer en bediening van coupures te Delfzijl. • Het laboratorium.
Financieel belang	Bijdrage aan NZV : € 11.706.000,- Bijdrage van NZV (lab.) € 1.961.000,-
Eigen vermogen	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.

Financieel resultaat	n.v.t.
Risico's	Door de grote financiële omvang van de jaarlijkse kosten van deze gemeenschappelijke regeling (€ 32 miljoen) kunnen afwijkingen in de uitvoering (projecten en exploitatie) en mutaties in lonen en prijzen voor aanzienlijke verschillen zorgen.
Voornemens	<p><i>Grensoverschrijdend afvalwater</i></p> <p>In 2019 is een begin gemaakt met de vervanging van vijf kamerfilterpersen op RWZI Garmerwolde, met als doel een betere ontwatering van zuiverings-slib. De vijf kamerfilterpersen zijn in eerste instantie vervangen door drie nieuwe membraanfilterpersen. Later is hier een vierde membraanfilterpers aan toegevoegd i.v.m. het niet kunnen voldaan de gestelde eisen met betrekking tot de ontwatering. In 2023 is de installatie afgerond.</p> <p>Sinds 2021 is er een nieuwe contractpartij voor de eindverwerking van ontwaterd zuiverings-slib. Dit is de SNON (Slibverwerking Noord Oost Nederland). Het nieuwe contract is ingegaan op 1-1-2021 en kent een looptijd van minimaal 20 jaar. Fosfaatterugwinning uit de as van het slib en nuttig hergebruik van de energie-inhoud van het slib maken onderdeel uit van het contract. De SNON bouwt hiervoor een 4e lijn naast de bestaande fabriek in Farmsum. In 2023 zijn de benodigde vergunningen verkregen en er wordt druk gebouwd. In juni 2024 heeft het voltallige AB een flitsexcursie gehad in Farmsum en de in aanbouw zijnde 4e lijn kunnen zien. Medio 2025 zal naar verwachting de fabriek operationeel zijn.</p> <p>In 2024 is hard gewerkt aan een nieuwe slibkoekoverslag. Omdat het slib naar de SNON in Farmsum gaat moet het slib per as hiernaartoe vervoerd worden. Hiervoor zijn grote silo's gebouwd die eind 2024 operationeel zijn geworden.</p> <p>Verder vindt er grootschalige renovatie/optimalisatie plaats van de rwzi Garmerwolde. Zo worden de drie zuiveringsstraten één voor één aangepakt. Door deze noodzakelijke ingrepen moet de installatie beter en efficiënter gaan presteren.</p> <p><i>Laboratorium</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Het continue implementeren en uitbreiden van analysemethoden voor medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen en nieuwe stoffen. • Vervangingsinvestering in inrichting van de bemonsteringsauto's vanwege einde levensduur. • Implementatie van een nieuw LIMS (Laboratorium Informatie Management Systeem). • Continuering van uitvoeren monsternamen COVID en mogelijke andere gezondheidsparameters in opdracht van VWS en RIVM in het kader van afgesloten Bestuursovereenkomst Nationale afvalwater surveillance. • Vanaf 2024 wordt de eDNA analyse t.b.v. het opsporen van muskusratten, beverratten en bevers routinematig uitgevoerd. In

	<p>2025 zal in overleg met de opdrachtgevers worden bepaald of er nog andere organismen met deze techniek moeten worden aangetoond. Indien de wens er is zal er een nieuw ontwikkel en validatie traject worden gestart.</p> <ul style="list-style-type: none">• Vervangingsinvestering in analyseapparatuur tbv de analyse van nutriënten.
--	---

2.	Gemeenschappelijke regeling Noordelijk belastingkantoor
Belang waterschap	<p>De waterschappen Noorderzijvest, Hunze en Aa's, Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen hebben uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency besloten tot samenwerking bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en de heffing en invordering van waterschaps- en gemeentelijke belastingen in het Noordelijk Belastingkantoor (NBK).</p> <p>Het NBK is een bedrijfsvoeringsorganisatie, als bedoeld in artikel 8, derde lid, in samenhang met artikel 62 van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Ons dagelijks is vertegenwoordigd in het bestuur van het NBK.</p>
Openbaar belang	<p>Het Noordelijk Belastingkantoor heeft tot taak het uitvoeren van:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 113 Waterschapswet die door de deelnemende waterschappen aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen; b. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 219 Gemeentewet die door deelnemende gemeenten (Groningen en Eemsdelta) aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen; c. de Wet waardering onroerende zaken. <p>Onder de taken worden mede begrepen de daartoe behorende ondersteunende processen.</p> <p>Het NBK verzorgt ook de afhandeling van kwijtscheldingsaanvragen voor een groot aantal gemeenten in Noord-Nederland.</p>
Financieel belang	Bijdrage aan het NBK € 2.588.000,-
Eigen vermogen	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.
Financieel resultaat	n.v.t.
Risico's	<p>Het NBK kent geen bijzondere risico's. Als bedrijfsvoeringsorganisatie heeft het NBK te maken met reguliere risico's ten aanzien van ICT en personeel en de daarbij behorende financiële risico's. Daarnaast kan het streven naar het aansluiten van meer gemeenten voor een (tijdelijke) terugval in dienstverlening zorgen.</p> <p>Er is onzekerheid over het voortbestaan van de koepelvrijstelling BTW. Mocht op termijn deze vrijstelling komen te vervallen, dan heeft dit een kostenverhogend effect voor onze bijdrage (voor zover het ons aandeel in de personele kosten betreft).</p>
Voornemens	<p>Eén van de belangrijkste doelstellingen is het verder uitbreiden van de dienstverlening aan nieuwe gemeenten. Vanaf begin 2025 wordt voor de gemeenten Oldambt en Pekela de gehele belastingdienstverlening verzorgd.</p> <p>Ook in 2025 wordt met gemeenten gesproken om gebruik te maken van de diensten van het Noordelijk Belastingkantoor. Als met een gemeente tot een overeenkomst wordt gekomen dan wordt een dienstverleningsovereenkomst (DVO) opgesteld, waarin ook de financiële afspraken worden vastgelegd. Voor een DVO worden integrale kostprijstarieven gehanteerd die voor beide partijen financieel positief uitwerken. Daarnaast maken partijen afspraken over de éénmalige kosten die vooraf aan de daadwerkelijke dienstverlening aan de orde zijn. Ook</p>

	<p>worden er afspraken over het eventueel overnemen van personeel gemaakt.</p> <p>In 2024/2025 zal voor c.a. € 600.000,- worden geïnvesteerd in ICT-ontwikkelingen en ondersteunende hardware (te financieren met vreemd vermogen).</p> <p>Om ten aanzien van de inzet van personeel minder afhankelijk te worden van externe bureaus en tijdelijke krachten wordt evenals in voorgaande jaren ingezet op de afbouw van het tijdelijke personeel en een toename van het vaste personeel.</p>
--	--

3.	Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)
Belang waterschap	In deze gemeenschappelijke regeling zijn wij vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Als deelnemer in de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Het Waterschapshuis (HWH) nemen we deel aan diverse programma's. Als waterschap dragen we bij aan de instandhoudingskosten van HWH en nemen we een aantal producten die HWH levert af. De kosten van de instandhouding worden door alle deelnemers gezamenlijk gedragen. De kosten van de projecten worden op basis van deelnameovereenkomsten doorbelast aan de diverse deelnemers/afnemers. Op grond van een afweging op basis van kosteneffectiviteit nemen we producten van Het Waterschapshuis af. Ook nemen we producten af als er sprake is van een gezamenlijk in Univerband afgesproken activiteit of product.
Openbaar belang	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen. Het zwaartepunt ligt op vier gebieden (data, standaarden, Informatiebeveiliging en privacy en wetgeving. We treden daarbij zoveel mogelijk als collectief op.
Financieel belang	Bijdrage aan HWH € 1.013.000,-
Eigen vermogen	n.v.t.
Vreemd vermogen	Recentste gegevens: 01.01.2023: € 10.242.000,- 31.12.2023: € 11.548.000,-
Financieel resultaat	2023: € 423.000,- negatief.
Risico's	
Voornemens	Geen bijzonderheden te melden. Het HWH blijft ons faciliteren en ondersteunen op de door ons gewenste thema's.

4.	Unie van Waterschappen
Belang waterschap	In deze vereniging zijn wij niet vertegenwoordigd in het bestuur. De dijkgraaf vertegenwoordigt ons in de ledenvergadering. Daarnaast zijn wij bestuurlijk en ambtelijk vertegenwoordigd in (bijna) alle werkgroepen en commissies die bij de Unie van Waterschappen de besluitvorming, advisering en lobbywerkzaamheden voorbereiden
Openbaar belang	De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en landelijke regievoering. Daarnaast zorgt de Unie voor de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het ondersteunen van haar leden. Het dagelijks bestuur van de Unie bestaat uit een aantal bestuurders (dijkgraven of leden van het dagelijks bestuur van een waterschap) van waterschappen. Besluiten worden genomen in de ledenvergadering waarin alle dijkgraven zitting hebben. De Unie doet toezeggingen namens alle waterschappen. Besluiten met financiële gevolgen worden over het algemeen door alle waterschappen uitgevoerd. Het is aan de waterschappen zelf te bepalen hoe daar mee om te gaan. Het belang van Hunze en Aa's is circa 4%.
Financieel belang	Bijdrage aan de Unie van Waterschappen: € 490.000,-
Eigen vermogen	Recentste gegevens: 01.01.2023: € 2.178.000,- 31.12.2023: € 4.330.000,-
Vreemd vermogen	Recentste gegevens: 01.01.2023: € 22.578.000,- 31.12.2023: € 21.731.000,-
Financieel resultaat	2023: € 519.000,- negatief
Risico's	Het financiële risico van de leden is in eerste instantie beperkt tot de contributie. Wel is een garantstelling verstrekt door de leden waterschappen op een lening bij de NWB ten behoeve van de huisvesting van de Unie (zie ook de risicoparagraaf).
Voornemens	Geen bijzondere ontwikkelingen. De Unie blijft ons faciliteren en ondersteuning op veel terreinen.

5.	STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer)
Belang waterschap	STOWA is een stichting met een stichtingsbestuur. Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de in STOWA deelnemende partijen: waterschappen, provincies en het Rijk. Onze dijkgraaf is voorzitter.
Openbaar belang	STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal de waterschappen) in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied. Daarnaast ondersteunt STOWA in een aantal gevallen intern onderzoek door ons waterschap.
Financieel belang	Bijdrage aan STOWA: € 255.000,-
Eigen vermogen	Recentste gegevens: 01.01.2023 € 8.670.293 31.12.2023 € 8.140.932
Vreemd vermogen	Recentste gegevens: 01.01.2023 € 12.897.146 31.12.2023 € 11.424.595
Financieel resultaat	n.v.t.
Risico's	
Voornemens	<p>In de uitgebrachte strategienota Energie in synergie van de STOWA is aangegeven dat de STOWA haar onderzoek in de periode 2019-2023 clustert in vijf maatschappelijke opgaven: klimaatadaptatie, waterveiligheid, waterkwaliteit, energietransitie en circulaire economie. De strategienota is verlengd tot en met 2025, omdat het nog steeds actueel is. Wel verkend de STOWA nieuwe onderwerpen voor de komende periode.</p> <p>De vijf benoemde opgaven omvatten belangrijke vragen voor de waterbeheerders.</p> <p>Hoe zij die effectief en efficiënt kunnen beantwoorden, is niet op voorhand te zeggen. Daar is kennis en innovatie voor nodig. STOWA gaat hier samen met de waterbeheerders, kennisleveranciers en haar omgeving voor zorgen. Naast kennisontwikkeling en innovatie zijn de overdracht van kennis en het gebruik ervan in de praktijk onmisbare stappen bij het succesvol aanpakken van de uit de opgaven voortvloeiende watervraagstukken. Ook deze laatste stappen zijn een belangrijk aandachtspunt voor de STOWA.</p>

6.	Nederlandse Waterschapsbank (NWB)
Belang waterschap	De NWB is een Naamloze Vennootschap (NV). De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Het Waterschap Hunze en Aa's beschikt over 1915 aandelen A en 175 aandelen B. Samen met een nominale waarde van € 240.350,-.
Openbaar belang	<p>Het belang is tweeledig: zorgen voor een aantrekkelijke positie op de geld- en kapitaalmarkt en genereren van inkomsten middels een dividenduitkering.</p> <p>De leningenportefeuille van Waterschap Hunze en Aa's bestaat momenteel volledig uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten.</p> <p>De NWB Bank streeft geen winstmaximalisatie na maar het maken van een passende winst is wel noodzakelijk om de ambities van de bank te kunnen realiseren en om een passend dividend uit te kunnen keren.</p> <p>De directie van de NWB streeft naar een bestendig dividendbeleid door de uitkering van een jaarlijks gelijk bedrag, met als drie belangrijkste uitgangspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de toekomstbestendigheid van de bank; - het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst; - periodieke evaluatie van het dividendbeleid.
Financieel belang	Dividenduitkering € 1.900.000,-
Eigen vermogen	Recentste gegevens: 01.01.2023: € 1.995.000.000,- 31.12.2023: € 2.060.000.000,-
Vreemd vermogen	Recentste gegevens: 01.01.2023: € 71.290.000.000,- 31.12.2023: € 73.523.000.000,-
Financieel resultaat	2023 Positief € 126.000.000,-
Risico's	Er is vooral een financieel risico. Tegenvallende resultaten van de bank kunnen effect hebben op de dividenduitkering van de aandeelhouders
Voornemens	Naar verwachting zal de NWB ook in 2025 dividend uitkeren. In de begroting 2025 gaan wij uit van een dividenduitkering over 2024 van € 1,9 miljoen.

D. Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan onder andere tot actieve openbaarmaking van informatie. Uitgangspunt van de wet is dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij een uitzondering van toepassing is. Het doel van de wet is om overheidsinformatie sneller toegankelijk te maken. De Woo verplicht ons bepaalde informatie actief openbaar te gaan maken. In de Woo zijn 17 categorieën informatie opgenomen die verplicht actief openbaar gemaakt moeten worden. Dit mag gefaseerd gebeuren. De wet stelt een fasering van deze categorieën voor tot 2027.

De actieve openbaarmaking van al deze categorieën informatie is een omvangrijke operatie en zal daarom stap voor stap worden ingevoerd. Dit vergt namelijk de nodige aanpassingen in onze informatiehuishouding. Wij volgen de landelijk voorgestelde fasering van invoering. De invoering van de Woo is opgenomen in ons IBP-project.

Op grond van artikel 3.5 van de Woo zijn wij ook verplicht om jaarlijks in de begroting en de jaarrekening aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2025 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding. Voor het uitvoeren van deze wet zijn door het rijk financiële middelen (incidenteel en structureel) beschikbaar gesteld. Het Rijk heeft hierbij als voorwaarde gesteld dat we verantwoording afleggen over de besteding van deze middelen. Hiervoor is aansluiting gezocht bij de belangrijkste onderdelen van de wet.

1. Actieve openbaarmaking voor de 17 verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie op eigen initiatief openbaar te maken voor de samenleving. Om te stimuleren dat het waterschap (feitelijk alle bestuursorganen) uit eigen beweging meer informatie openbaar toegankelijk gaan maken bepaalt de Woo dat in ieder geval 17 categorieën van documenten verplicht binnen de voorgeschreven termijn (fasering) openbaar gemaakt moeten worden. Overheden moeten hier een eigen platform voor inrichten, dat wordt aangesloten op een landelijk platform, de Woo-index site.

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de 17 verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Op grond van artikel 3.1 Woo moeten bestuursorganen informatie over de uitvoering van beleid actief openbaar maken. Dit is een algemene inspanningsverplichting. Hier kunnen we voorlopig nog geen invulling aan geven, omdat het voldoen aan de actieve informatieverplichting voor de 17 verplicht voorgeschreven categorieën al het nodige aan inspanning vergt. Qua documenten moeten we met name denken aan beleidsstukken (inclusief voorbereiding, uitvoering, naleving, handhaving en evaluatie van dat beleid). Voorbeelden: beleidsnota's op het gebied van duurzaamheid, inkoop, onderhoud etc. Zodra we hiertoe de mogelijkheid zien zullen we zeker overgaan tot openbaarmaking.

Wij hebben een eigen publicatieplatform ingericht en zijn begonnen met het openbaar maken van documenten uit de eerste informatiecategorieën. In onderstaande tabel wordt aangegeven welke informatiecategorieën in 2024 openbaar werden gemaakt.

Cat.	Art. Woo	Omschrijving	Aantal	Wanneer verplicht openbaar	Platform	Status
1-3	3.3.1a, 1b en 1c	Wet en regelgeving, overige besluiten algemene strekking en ontwerpen waarover extern advies is gevraagd	54	1 november 2024	Publicatieplatform	Actief
4-5	3.3, 1d en 1e	Inzicht in de organisatie/ werkwijze, de bereikbaarheid en de wijze waarop een informatieverzoek kan worden ingediend	-	1 november 2024	Website, publicatieplatform	Actief
6-7	3.3, 2a en 2c	Vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en zijn commissies en de bij het algemeen bestuur ingekomen stukken	324	-	Website	Actief
8	3.3b	Vergaderstukken Staten-Generaal (niet van toepassing op waterschappen)	n.v.t.	1 november 2024	n.v.t.	n.v.t.
9	3.3, 2d	Agenda's en besluitenlijsten van het dagelijks bestuur	-	-	-	Inactief
10	3.3, 2e	Adviezen met betrekking tot de ontwerpen uit categorie 1 en adviezen van adviescommissies die niet zien op individuele zaken	-	-	-	Inactief
11	3.3, 2f	Convenanten	-	-	-	Inactief
12	3.3, 2g	Jaarplannen en jaarverslagen	-	-	-	Inactief
13	3.3, 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking (niet van toepassing op waterschappen)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
14	3.3, 2i	Woo-verzoeken (incl. beslissing en verstrekte informatie)	-	-	-	Inactief
15	3.3, 2j	Onderzoeksrapporten	-	-	-	Inactief
16	3.3, 2k 3.3a	Beschikkingen	576	-	Platform	Actief
17	3.3, 2l	Klachtoordelen	-	-	-	Inactief

Wij maken categorie 1 tot en met 5, 6-7 en 16 al langere tijd openbaar, maar vanaf 1 november is categorie 1 tot en met 5 wettelijk verplicht. Voor de overige categorieën die nog niet actief openbaar worden gemaakt, gaat het Rijk een tijdsplanning opstellen. Deze planning bepaalt wanneer overheidsorganen de resterende informatiecategorieën openbaar moeten maken. Dit gebeurt stapsgewijs, zodat overheden voldoende tijd hebben om hun systemen en processen hierop aan te passen. De Woo stelt een fasering voor die loopt tot 2027, waarbij het Rijk in elke fase aangeeft welke informatiecategorieën als volgende aan de beurt zijn.

3. Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Passieve openbaarmaking betekent dat we (publieke) informatie openbaar maken na verzoeken vanuit de samenleving, ook wel een Woo-verzoek genoemd. We zorgen ervoor dat persoonsgegevens worden geanonimiseerd en houden rekening met wettelijke uitzonderingen.

Dit jaar hebben we 5 Woo-verzoeken ontvangen. Van deze verzoeken zijn er geen een ingetrokken. De verzoeken zijn allemaal in behandeling genomen. We hebben alle verzoeken binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

4. De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding gaan we in 2025 door met de volgende activiteiten:

- Ons post- en archiefsysteem herinrichten en daarmee tevens voldoen aan de Woo.
- Een pilot voor het anonimiseren van documenten (ook van Geo-informatie).
- Een pilot om metadata toe te passen voor het gemakkelijk en efficiënt vinden van documenten op zoekterm.
- We werken aan het verder optimaliseren van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden geactualiseerd.
- Verkennen of het post- en archiefsysteem kan worden ingezet om documenten geautomatiseerd openbaar te maken op een Woo-platform.

5. Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Ons waterschap heeft de rol Woo-contactpersoon toegewezen aan een aantal functionarissen. Hiermee is de beschikbaarheid van een Woo-contactpersoon gewaarborgd.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Naast de hierboven genoemde inzet zijn er geen extra activiteiten voorzien.

FINANCIËLE BEGROTING

Hoofdstuk 7. Uitgangspunten en normen

Belangrijke uitgangspunten waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden:

- Stijging personeelslasten: 5% (op basis van de verwachtingen van het CPB).
- Prijsstijging (inflatie); 3% (op basis van de verwachtingen van het CPB).
- Investeringsvolume € 20 miljoen, hierop zijn de kapitaallasten berekend.
- Als rente(omslag)percentage is 2,1% gehanteerd.
- De raming van de dividenduitkering door de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) bedraagt € 1,9 miljoen.
- Hogere bijdrage aan Noorderzijlvest inzake de GR zuiveren in 2025 van € 319.000,-.
- Een verwachte daling van de energiekosten in 2025 met € 180.000,- wegens dalende marktprijzen.
- Lagere kwijtscheldingen en oninbaar van in totaal € 400.000,-.

Een aantal posten wordt hierna toegelicht.

Stijging personeelslasten

Voor de jaarlijkse stijging van de salarissen en sociale lasten is, op basis van de verwachtingen van het CPB, voor 2025 uitgegaan van 5%. Met dit percentage kunnen naar verwachting reguliere ontwikkelingen, zoals aanpassingen in de sociale lasten (o.a. sociale- en pensioenpremies), de verhoging van de salarissen (cao-uitkomsten) en de reguliere loonrondes worden gedekt.

De personeelsformatie is in 2025 conform de begroting 2024 338,5 fte.

Investeringsvolume

In deze begroting is rekening gehouden met de kapitaallasten behorende bij een investeringsvolume van € 20 miljoen.

Rente(omslag)percentage

De rentemarkt is de afgelopen jaren sterk veranderd als gevolg van de oorlog in Oekraïne en de daarmee ontstane sterke inflatie. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente in recordtempo verhoogd van een negatieve stand in 2022 naar 4 procent in oktober 2023. Inmiddels is de rente in twee kleine stapjes van 0,25% verlaagd naar een stand van 3,50% (medio september).

Verwachtingen voor eventuele verdere rentedalingen voor de korte termijn (1 - 2 jaar) zijn divers en afhankelijk van de daling van de inflatie. De verwachting is dat de rente, afhankelijk van de inflatie, ook slechts met kleine stapjes van 0,25% verlaagd zal worden.

Het berekende renteomslagpercentage voor 2025 bedraagt 2,10% (begroting 2024 2,24%).

De jaarlijks aangetrokken leningen zijn, met name, voor de herfinanciering van de aflossingen op bestaande leningen. Dit betekent dat de herfinanciering van de in het verleden aangetrokken "dure" leningen wordt geherfinancierd met leningen tegen de huidige rentepercentages. Eventuele rentestijgingen (in kleine stapjes) hebben op het renteomslagpercentage geen nadelig effect zolang de herfinanciering tegen een lager percentage dan de huidige rentepercentages is. Wanneer het rentepercentage hierboven ligt, zal het renteomslagpercentage met kleine stapjes gaan stijgen.

Dividendopbrengst NWB

In deze begroting wordt, op basis van de uitkeringen in de afgelopen jaren en de verwachtingen voor het komende jaar, uitgegaan van een hogere dividenduitkering van in totaal € 55 miljoen (was € 50 miljoen). Dit betekent voor ons € 1,9 miljoen. De dividenduitkering is afhankelijk van de gerealiseerde winst en kan jaarlijks fluctueren.

GR Noorderzijlvest

Ten behoeve van een doelmatige uitoefening van (grootschalige) taakonderdelen inzake het zuiveren en laboratoriumwerkzaamheden werken de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest sinds 1 januari 2000 samen en zijn daartoe een lichte gemeenschappelijke regeling aangegaan als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Onze bijdrage aan Noorderzijlvest in 2025 inzake het zuiveren is € 319.000,- hoger.

De komende jaren zal onze bijdrage ook hoger worden door geplande investeringen binnen de GR.

De afrekening van de GR vindt overigens jaarlijks achteraf plaats op basis van de werkelijk gemaakte kosten.

Lagere kwijtschelding en oninbaar

De kosten voor kwijtschelding en daarmee samenhangend de kosten voor het oninbaar verklaren van belastingschulden vielen vorig jaar fors lager uit. De ingezette maatregelen vanuit het kabinet en sommige gemeenten hebben hier zeer waarschijnlijk voor gezorgd. De verwachting is dat de kosten ook de volgende jaren zullen meevallen. Totaal belooft dit voordeel ongeveer € 400.000,-.

Overige ontwikkelingen

Tot slot zijn er nog een aantal ontwikkelingen die (mogelijk) tijdens of na de meerjarenperiode invloed kunnen hebben. Deze zijn nog niet in deze begroting, alsmede in de meerjarenraming, verwerkt.

Ten eerste is momenteel een voorstel in route om een definitief besluit te nemen over extra middelen voor het HWBP. Onderliggend aan de voorstellen die nu voorliggen is dat er t/m 2029 geen extra middelen nodig zijn en dat 2030 het eerste jaar is dat de extra middelen worden ingezet en dus beschikbaar moeten zijn. Voor ons zou dit vanaf 2030 een verhoging van onze jaarlijkse solidariteitsbijdrage HWBP betekenen van € 2,9 miljoen. Onze bijdrage in 2024 bedraagt € 3,7 miljoen en dit zou dus neerkomen op een verhoging naar € 6,6 miljoen in 2030.

Daarnaast voorziet Waterschap Noorderzijlvest een noodzakelijke vernieuwing van hun grootste zuiveringslocatie in Garmerwolde inclusief het afvalwater transportsysteem. De investeringen hiervoor bedragen globaal € 70 miljoen en zijn gepland voor de periode 2030-2035. Middels de GR zal dit ook voor ons financiële consequenties hebben.

Verder is in de begroting rekening gehouden met het per saldo ontvangen van de solidariteitsfinanciering muskusrattenbeheer. Hiervoor leveren alle waterschappen in eerste instantie hun financiële bijdrage. Na afloop van het bestrijdingsjaar ontvangen de grenswaterschappen een vergoeding op basis van de werkelijke gemaakte extra kosten voor de bestrijding in de grensregio. Hiervoor is het echter wel noodzakelijk dat we voldoen aan het resultaat in het kerngebied (terugbrengen populatie muskusratten).

Wanneer we dit resultaat behalen, ontvangen we tot 2026 jaarlijks 25% (€ 95.000) van deze gemaakte kosten, in 2027 stijgt dit naar 50% (€ 195.000) en in 2033 zal dan 100% (€ 385.000) van deze kosten vergoed worden.

Het is hiervoor dus wel noodzakelijk dat voldaan wordt aan het geformuleerde resultaat.

Op dit moment dalen de vangsten, waarmee we verwachten de structureel dalende lijn te pakken te hebben. De lange termijn moet duidelijk maken of deze verwachting correct is.

Ten slotte wordt nog opgemerkt dat de huidige discussies over het verwijderen van medicijnresten en de emissiereductie van lachgas en methaan, op termijn kan leiden tot een kostenverhoging van de taak zuiveringsbeheer.

Hoofdstuk 8. Begroting naar kosten- en opbrengstensoorten (in €)

nr	omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
1	rentelasten	4.584.114	4.725.890	4.542.179
2	afschrijvingen	16.919.671	16.559.606	15.614.811
3	personeelslasten	37.066.054	35.067.854	34.106.147
4	goederen	3.082.782	2.949.303	3.284.369
5	energie	7.002.062	7.167.556	6.302.273
6	huren, pachten en lease	1.937.678	1.745.319	1.622.484
7	verzekeringen	339.453	329.566	348.185
8	belastingen	146.603	142.333	134.435
9	onderhoud door derden	6.171.050	5.845.679	5.344.549
10	overige diensten door derden en bijdragen aan derden	34.537.677	34.285.083	30.476.766
11	toevoegingen aan voorzieningen	724.607	819.388	487.184
12	onvoorzien	132.424	129.313	0
	Totaal	112.644.175	109.766.890	102.263.384

nr	omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
1	rentebaten	448.265	507.376	633.581
2	dividend	1.944.000	1.765.000	2.120.702
3	baten in verband met salarissen en sociale lasten	23.005	44.522	302.618
4	opbrengsten goederen, werken en diensten voor derden	3.789.908	3.643.406	4.270.843
5	opbrengst uit eigendommen	68.118	66.134	50.223
6	waterschapsbelastingen Af: kwijtscheldingen	101.521.481 2.330.000	97.605.096 2.633.000	92.988.729 2.145.478
		99.191.481	94.972.096	90.843.250
7	bijdrage van derden	1.868.397	1.989.355	2.636.957
8	onttrekking aan voorzieningen			124.471
9	onttrekking aan reserves algemene reserves bestemmingsreserves	4.550.000 761.000	5.975.000 804.000	2.486.928 57.000
10	exploitatieresultaat	0	0	-1.263.189
	Totaal	112.644.175	109.766.890	102.263.384

Toelichting op de begroting naar kosten- en opbrengstensoorten

Hieronder volgt een analyse van de begroting 2025 op kosten- en opbrengstensoorten. De verschillen met de begroting 2024 worden hieronder verklaard. In de analyse worden alleen de grotere afwijkingen genoemd. De bedragen zijn op duizendtallen afgerond.

	Begroting 2025	Begroting 2024		Vershil
- Netto lasten	106.071.000	103.580.000	N	-2.491.000
Dekking:				
- Waterschapsbelastingen	101.521.000	97.605.000		4,0%
- Onttrekking algemene reserves	4.550.000	5.975.000		
Totaal	<u>106.071.000</u>	<u>103.580.000</u>		2,4%

De hogere netto last ten opzichte van de begroting 2024 is als volgt samengesteld:

	Begroting 2025	Begroting 2024		Vershil
Lasten				
1 kapitaallasten	21.504.000	21.285.000	N	-219.000
2 personeelslasten	37.066.000	35.068.000	N	-1.998.000
3 goederen	3.083.000	2.949.000	N	-134.000
4 energie	7.002.000	7.168.000	V	166.000
5 huren, pachten en lease	1.938.000	1.745.000	N	-193.000
6 verzekeringen en belastingen	486.000	472.000	N	-14.000
7 onderhoud door derden	6.171.000	5.846.000	N	-325.000
8 overige diensten door derden en bijdragen aan derden	34.536.000	34.285.000	N	-251.000
9 toevoeging aan voorzieningen	725.000	819.000	V	94.000
10 onvoorzien	132.000	129.000	N	-3.000
	<u>112.643.000</u>	<u>109.766.000</u>	N	<u>-2.877.000</u>
Baten				
11 rentebaten	448.000	507.000	N	-59.000
12 dividend	1.944.000	1.765.000	V	179.000
13 baten i.v.m. salarissen / sociale lasten	23.000	45.000	N	-22.000
14 opbrengst goederen, werken en diensten voor derden	3.790.000	3.643.000	V	147.000
15 opbrengst uit eigendommen	68.000	66.000	V	2.000
16 bijdragen van derden	1.868.000	1.989.000	N	-121.000
17 kwijtscheldingen	-2.330.000	-2.633.000	V	303.000
18 onttrekking bestemmingsreserves	761.000	804.000	N	-43.000
	<u>6.572.000</u>	<u>6.186.000</u>	V	<u>386.000</u>
Netto lasten	<u>106.071.000</u>	<u>103.580.000</u>	N	<u>-2.491.000</u>

1 Kapitaallasten (N € 219.000)

12 Rentebaten (N € 59.000)

Betreft:

- afschrijvingen	N	-360.000
- rentelasten	V	141.000
- rentebaten	N	-59.000
	N	<u><u>-278.000</u></u>

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn, op basis van de actuele berekeningen, € 360.000 hoger.
Door toenemende investeringen stijgen ook de afschrijvingen.

Rentelasten

De rentemarkt is de afgelopen jaren sterk veranderd als gevolg van de oorlog in Oekraïne en de daarmee ontstane sterke inflatie. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente in recordtempo verhoogd van een negatieve stand in 2022 naar 4 procent in oktober 2023. Inmiddels is de rente in twee kleine stapjes van 0,25% verlaagd naar een stand van 3,50% (medio september).

Verwachtingen voor eventuele verdere rentedalingen voor de korte termijn (1 - 2 jaar) zijn divers en afhankelijk van de daling van de inflatie. De verwachting is dat de rente, afhankelijk van de inflatie, ook slechts met kleine stapjes van 0,25% verlaagd zal worden.

Het berekende renteomslagpercentage voor 2025 bedraagt 2,10% (begroting 2024 2,24%).

De rentedaling bedraagt € 141.000.

Rente over eigen financieringsmiddelen (bespaarde rente)

Door het systeem van totaalfinanciering worden de reserves ingezet voor de financiering en niet afzonderlijk op de bank gezet. Om de totale financieringskosten (rentelasten) in beeld te houden wordt administratief een verrekening gemaakt tussen rentelasten en rentebaten. De berekende administratieve rente over de reserves wordt als rentebate verantwoord en opgeteld bij de rentelasten. Door afnemende algemene reserves daalt de bespaarde rente.

2 Personeelslasten (N € 1.998.000)

	Begroting 2025	Begroting 2024		Vershil
- salarissen en sociale lasten	35.528.000	33.416.000	N	-2.112.000
- overige personeelslasten	1.148.000	1.280.000	V	132.000
- personeel van derden	390.000	372.000	N	-18.000
	<u>37.066.000</u>	<u>35.068.000</u>	N	<u>-1.998.000</u>

Salarissen en sociale lasten

De stijging van de salarissen en sociale lasten bestaat uit:

- bijstelling begroting 2024 (zie voorjaarsrapportage 2024)	N	-350.000	-1,0%
- geraamde stijging 2025 5% (CAO en reguliere stijgingen)	N	-1.671.000	-5,0%
- overig	N	-91.000	-0,3%

Totale stijging

N -2.112.000 -6,3%

Reguliere stijging

Voor de jaarlijkse stijging van de salarissen en sociale lasten is, op basis van de verwachtingen van het CPB, uitgegaan van 5%. Met dit percentage kunnen naar verwachting reguliere ontwikkelingen, zoals aanpassingen in de sociale lasten (o.a. sociale- en pensioenpremies) en de verhoging van de salarissen (cao-uitkomsten).

Bijstelling personele begroting 2024

De bijstelling van de begroting 2024 betreft een verhoging van woon-werk vergoedingen conform de cao (€ 60.000), sociale lasten (€ 150.000) en salarissen (€ 140.000).

Overig

Dit betreft diverse bijstellingen. Ter illustratie: door naderende pensioneringen en de noodzaak van een vloeiend opvolgingsbeleid zijn enkele kritische functies gedurende een korte periode dubbel bezet om de continuïteit en kwaliteit van de werkzaamheden, middels een soepele overdracht, te waarborgen.

Overige personeelslasten

De daling van € 132.000 betreft met name het vervallen van de HWBP-bijdrage voor ons eigen HWBP-project in de exploitatie. Conform het bestuursvoorstel "Opstartfase HWBP Verkenning Versterking Dollarddijk" (AB 7 februari 2024) wordt ons 10% aandeel in de kosten van de verkenningsfase geactiveerd en in één keer ten laste van de exploitatie gebracht. Vanaf 2026 worden toekomstige HWBP-kosten afgeschreven conform de termijn in ons financieel statuut.

De HWBP-bijdrage was eerder budgettair neutraal verwerkt met enerzijds de salarissen (extra personele inzet) en anderzijds met een opbrengst voor gemaakte uren. Zie ook punt 16.

Personeel derden

De stijging betreft met name de inflatie en een aantal kleinere bijstellingen.

3 Goederen (N € 134.000)

Tussen de post onderhoud derden en goederen bestaat een relatie doordat het onderhoud deels door eigen personeel wordt uitgevoerd en deels wordt uitbesteed. Bij uitbesteding worden de totale kosten verantwoord op onderhoud derden, inclusief de door de derde gebruikte materialen. Het nadeel ad € 134.000 wordt in de analyse van de post onderhoud door derden meegenomen.

4 Energie (V € 166.000)

De totale energiekosten ten opzichte van de begroting 2024 zijn € 166.000 lager. Dit is als volgt opgebouwd:

- Inkoop elektriciteit	V	425.000
- Aanschaf Garantie van Oorsprong (GvO)	V	45.000
- Netwerkkosten Enexis	N	-350.000
- Inkoop gas	V	60.000
- Dieselolie	N	-24.000
- Diversen	V	10.000
	V	<u>166.000</u>

Inkoop elektriciteit

Op de energie- en oliemarkt zijn de prijzen sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne vanaf begin 2022 sterk gestegen. In 2023 hebben deze prijzen weer een dalende trend ingezet, waarna deze zich in 2024 redelijk hebben gestabiliseerd. De prijzen liggen echter nog steeds aanzienlijk hoger dan voor het uitbreken van de oorlog.

Als waterschap nemen wij voor de inkoop van elektriciteit deel in een energiecollectief met andere waterschappen om gezamenlijk elektriciteit in te kopen.

Het energiecollectief verwacht in 2025 dat de elektriciteitsprijzen per kWh 2,5 cent lager zullen zijn dan in 2024. Aangezien het waterschap jaarlijks ongeveer 17 miljoen kWh verbruikt, heeft elke cent verschil gelijk een behoorlijke impact op de verwachte kosten. Het verwachte voordeel bedraagt € 425.000.

Aanschaf Garantie van Oorsprong (GvO)

Een Garantie van Oorsprong (GvO) is een digitaal certificaat waarmee bewezen wordt dat stroom op een groene (dus duurzame) manier is opgewekt. De kosten van GvO's fluctueren sterk. De afgelopen jaren is de prijs per GvO eerst gestegen van € 3 per stuk naar € 7 per stuk. Inmiddels is de prijs weer gedaald naar € 4,50 per stuk. Dit betekent een voordeel voor de aanschaf van GvO's van € 45.000.

Netwerkkosten Enexis

Als gevolg van onder andere hogere kosten van netverlies, de hoge inflatie en hogere kosten aan TenneT (landelijke netbeheerder) heeft Enexis haar tarieven in 2024 met ongeveer 40% verhoogd. Enexis heeft een tariefvoorstel ingediend bij de Autoriteit Consument en Markt (ACM). De ACM heeft deze tarieven voor 2024 vastgesteld en gepubliceerd. Voor ons waterschap betekent dit dat wij jaarlijks € 500.000 meer moeten betalen aan Enexis. In de begroting 2024 was slechts € 250.000 opgenomen. De overige € 250.000 is in de voorjaarsrapportage 2024 opgenomen.

Naar verwachting stijgen als gevolg van hogere elektriciteitsprijzen en nieuwe investeringen in het hoogspanningsnet op land en zee de tarieven van Enexis in 2025 nogmaals met minimaal 10%. Hierbij wordt al wel gewaarschuwd voor hogere stijgingen.

Wij zijn in eerste instantie uitgegaan van een stijging van 10%. Dit betekent een stijging van € 100.000. De definitieve tarieven zijn moeilijk te voorspellen en worden eind 2024 weer gepubliceerd door de ACM. De totale extra netwerkkosten ten opzichte van de primitieve begroting 2024 bedragen € 350.000.

Inkoop gas

In de begroting 2025 is rekening gehouden met € 60.000 aan lagere gaskosten vanaf 2025. Dit is gebaseerd op marktverwachtingen van de gasprijzen voor 2025.

Dieselolie

Dit betreft enkel de toegepaste inflatiecorrectie van 3%.

5 Huren, pachten en lease (N € 193.000)

Voor de leasekosten is in 2025 een verhoging meegenomen van € 150.000 als gevolg van verduurzaming van ons wagenpark. In verband met aangescherpte wet- en regelgeving omtrent emissie eisen van voertuigen dienen wij als waterschap namelijk te voldoen aan een minimumpercentage aan schone en uitstootvrije voertuigen.

Om hieraan te voldoen is het noodzakelijk om een gedeelte van de huidige leaseauto's te vervangen door duurzame, maar ook duurder alternatieven. De extra jaarlijkse kosten hiervan bedragen € 150.000. De overige stijging betreft met name de inflatie en een aantal kleinere bijstellingen.

6. Verzekeringen en belastingen (N € 14.000)

Het nadeel betreft inflatie en een paar kleinere aanpassingen.

7 Onderhoud door derden (N € 325.000)

Het nadeel bedraagt	N	-325.000
Nadeel op Goederen (zie post 3 Goederen)	N	-134.000
Per saldo nadeel	N	<u><u>-459.000</u></u>

De kosten ten opzichte van de begroting 2024 zijn € 459.000 hoger. Dit is als volgt opgebouwd:

- Besparing door aanschaf takelkranen	V	30.000
- Monitoring lachgas	N	-45.000
- Laboratoriumapparatuur en benodigdheden	N	-45.000
- Groot onderhoud motorboot Westerwolde	N	-35.000
- Herstel steenbekleding zeedijk	N	-85.000
- Reguliere inflatie en diversen	N	-279.000
	N	<u><u>-459.000</u></u>

Besparing door aanschaf takelkranen

Om de inspectie en onderhoudswerkzaamheden aan onze installaties in eigen beheer uit te kunnen blijven voeren op een ergonomische en duurzame manier is in de voorjaarsrapportage 2024 een krediet beschikbaar gesteld van € 95.000 voor de aanschaf van een takelkranen.

Deze aanschafkosten worden in ongeveer drie jaar terugverdiend door jaarlijks € 30.000 te besparen op de reguliere exploitatiekosten, met name door het voorkomen van inzet van externe kranen.

Bovendien zijn we met deze takelkranen flexibeler in de uitvoering van geplande en ongeplande werkzaamheden.

Monitoring lachgas

In het AB van 10 april 2024 is besloten dat ons waterschap deelneemt aan het landelijk Versnellingsprogramma Lachgas. Op basis van een landelijke inventarisatie zijn 52 representatieve rwzi's geselecteerd waar vier jaar lang metingen aan lachgas worden verricht.

Voor ons zijn dat de rwzi's Gieten en Stadskanaal. De waterschappen is gevraagd om de benodigde sensoren zelf aan te schaffen en zelf de benodigde exploitatiekosten te dragen. De jaarlijkse exploitatiekosten bedragen € 102.000. De kosten hebben betrekking op personeel (derden), apparaatskosten en een bijdrage aan het overkoepelende programma en zijn dus ook onder 8 overige diensten door derden en bijdragen aan derden verwerkt (zie hieronder).

Labaratoriumapparatuur en benodigdheden

Door een toenemend aantal analyses (onder andere als gevolg van eDNA onderzoek) stijgen de kosten van labaratoriumapparatuur en benodigdheden.

Groot onderhoud motorboot Westerwolde

De motorboot Westerwolde heeft volgend jaar groot onderhoud nodig. Het noodzakelijk onderhoud betreft onder meer reparatiewerk en schilderwerk. De kosten bedragen € 35.000.

Herstel steenbekleding zeedijk

Om de steenbekleding van onze zeedijk in goede waterkerende toestand te kunnen houden tot de uitvoering van de dijkversterking (HWBP) zijn de komende jaren herstelwerkzaamheden benodigd. De kosten hiervan bedragen jaarlijks € 85.000. Ons waterschap heeft circa 12 km steenbekleding tussen Delfzijl en de Punt van Reide te onderhouden. Met dit budget kunnen we jaarlijks circa 100 meter herstel uitvoeren aan de meest urgente locaties voordat we met de dijkversterking starten. De urgentie wordt jaarlijks bepaald op basis van bevindingen uit de voorjaars- en najaarsinspecties. Vijf jaar voordat een dijkversterking wordt uitgevoerd eindigt dit onderhoud aan de steenbekleding.

8 Overige diensten door derden en bijdragen aan derden (N € 251.000)

De kosten ten opzichte van de begroting 2024 zijn € 251.000 hoger.

Diverse afwijkingen:

- Bijdrage in beheerskosten DSO / Omgevingswet	N	-34.000
- Pachtapplicatie grondzaken	N	-35.000
- Slibtransport	N	-50.000
- Lagere bijdrage NBK (conform vastgestelde begroting NBK)	V	89.000
- Monitoring lachgas, zie toelichting onder punt 7	N	-57.000
- Implementatie financieel systeem (eenmalige kosten in 2024, vervalt in 2025)	V	670.000
- Implementatie Wet Open Overheid (staat opbrengst tegenover. Zie punt 16)	N	-51.000
	V	532.000

De bijzondere afwijkingen zijn:

- Wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit	N	-220.000
- Onderzoekskosten Waterbeheerprogramma 2022-2027	V	150.000
- Beheer BGT	N	-60.000
- Softwarelicenties	N	-100.000
- Exotenbestrijding	N	-150.000
- Inspectie slibgistingstanks	N	-400.000
- Geen dotatie bestemmingsreserve HWBP	V	900.000

- Hogere kosten zuiveren NZV	N	-319.000
- Inflatie en diversen	N	-584.000
	N	<u>-783.000</u>
Totaal	N	<u><u>-251.000</u></u>

Wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit

In droge perioden wordt water aangevoerd via het Drentse Primaire Aanvoercircuit (DPA), zijnde de (Verlengde) Hoogeveense Vaart en de Drentse Hoofdvaart. In 2018 is het beheer van het DPA overgedragen door de Provincie Drenthe aan de waterschappen. Vanaf dat moment betalen we hiervoor een vergoeding aan de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen. Voor de kostenverdeling tussen de waterschappen hebben deze destijds afspraken gemaakt. In de praktijk blijken de kosten voor ons waterschap lastiger in te schatten dan voorheen vanwege de leeftijd van de gemalen. Ook de energieprijstijgingen hebben een sterk verhogend effect op de wateraanvoerkosten. Op basis van de eerder ontvangen afrekeningen, rekening houdende met de gestegen energiekosten en gelet op de extra wateraanvoer als gevolg van de droge zomers verwachten wij structureel hogere jaarlijkse kosten van € 220.000.

Onderzoekskosten Waterbeheerprogramma 2022-2027

Na twee jaar ervaring met het WBP is de conclusie dat het geraamde budget maar deels wordt aangesproken. Vertraging in de opstartfase, het eerst met eigen medewerkers uitvoeren van projecten of andere prioriteiten (NPLG) zorgden voor onderuitputting.

De verwachting is dat ook de komende jaar sprake zal zijn van onderuitputting. In de wetenschap dat alle onderzoeken en pilots uiteindelijk in de WBP periode wel zullen worden uitgevoerd wordt het budget in 2025 met € 150.000 verlaagd en daarna geleidelijk weer verhoogd naar € 300.000.

Beheer BGT

Voor het bijhouden van wijzigingen/mutaties van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) in het kader van uniformering van deze BGT is het noodzakelijk om dit in samenwerking met inliggende gemeenten en provincies gezamenlijk uit te laten voeren. Voorgaande jaren is hier een jaarlijkse c-investering voor opgenomen van € 60.000. Aangezien deze werkzaamheden inmiddels een beheersmatig karakter hebben gekregen, kunnen deze kosten niet langer worden geactiveerd. Derhalve is deze investering ingaande de begroting 2025 verplaatst naar de exploitatie.

Softwarelicenties

We zitten in een ontwikkeling van software- en dataopslag in eigen beheer naar opslag in de Cloud. Deze verschuiving zorgt voor extra kosten op de exploitatie (abonnementen voor cloudopslag). Daarentegen zien we dat de groei aan de hardware zijde (investeringen) afneemt. Naast verschuiving naar de Cloud wordt software ook steeds sneller vernieuwd en moet het aan meer wetgevendende veiligheidseisen voldoen. Ook zijn een aantal softwarelicenties bij een andere partij ondergebracht teneinde deze uitgaven rechtmatig te doen. Deze ontwikkelingen zorgen voor duurdere licenties en/of ook voor aanvullende software.

Voor toekomstige investeringen is bij het opstellen van de investeringsplanning rekening gehouden met deze ontwikkelingen (investeringen in het vervangen van eigen opslag nemen bijvoorbeeld af).

De structurele extra softwarekosten bedragen € 100.000.

Exotenbestrijding

Invasieve exoten zijn soorten die van nature niet in Nederland voorkomen en die schade aan de natuur kunnen brengen. Deze exoten zorgen door hun snelle groei onder andere voor belemmering van doorstroming, verdringing van inheemse soorten en schade aan oevers en kunstwerken. Als waterschap hebben we derhalve in 2019 een uitvoeringsplan opgesteld voor de aanpak van invasieve exoten met de ambitie om exoten te beheersen en waar mogelijk terug te dringen. Het uitvoeringsplan loopt nu een aantal jaren. Uit analyse van groeiplaatsen blijkt echter dat de exoten zich steeds verder verspreiden. Dit wordt onder meer veroorzaakt door de droge en warme zomers van de afgelopen jaren en het uitblijven van strenge winters. Om de exoten beter te beheersen is structureel een extra budget benodigd van € 150.000.

Inspectie en schoonmaken slibgistingstanks

In 2025 zal een slibgistingstank geïnspecteerd worden. We weten dat het beton van een slibgistingstank aangetast kan worden door procesgassen (H₂S). Een inspectie is noodzakelijk om veiligheidsrisico's met betrekking tot biogas en instorting te voorkomen. De in 2025 te inspecteren slibgistingstank van de RWZI Assen is voor het laatst in 2005 inwendig geïnspecteerd. Daarnaast wordt de tank ook inwendig schoongemaakt, om goed te kunnen inspecteren en om toekomstige procesverstoringen te voorkomen en een goede werking te kunnen garanderen. Inspectie is noodzakelijk om de inwendige status te kunnen vastleggen en mogelijk vervolgwerk te kunnen bepalen.

Hierbij wordt ook bepaald wat de noodzaak en toekomstige kosten zijn om de 4 overige tanks te inspecteren. Op basis van de inspectie in Assen zullen kosten voor inspectie van de 4 overige tanks worden meegenomen in de meerjarenraming en voor eventuele vervangingswerkzaamheden aan de slibgistingstank in Assen zal indien noodzakelijk een bedrag worden opgenomen in het investeringsschema. De kosten van de inspectie bedragen € 400.000.

Geen dotatie bestemmingsreserve HWBP

De komende periode zal er landelijk besluitvorming plaatsvinden over de hoogte van de HWBP-bijdragen in de toekomst. Deze bijdragen zullen in de verdere toekomst (vanaf 2030) behoorlijk gaan stijgen. In afwachting van deze besluitvorming is door ons waterschap besloten om de kosten m.b.t. het HWBP vanaf 2026 te gaan activeren. De bestaande bestemmingsreserve HWBP blijft behouden om in de toekomst de lastenstijgingen als gevolg van de stijgende HWBP-bijdragen te dempen.

Voor 2025 wordt echter geen nieuwe dotatie aan deze reserve meer meegenomen in de begroting 2025. Het voordeel bedraagt naar verwachting € 900.000.

Zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest

Ten behoeve van een doelmatige uitoefening van (grootschalige) taakonderdelen inzake het zuiveren en laboratoriumwerkzaamheden werken de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest sinds 1 januari 2000 samen en zijn daartoe een lichte gemeenschappelijke regeling aangegaan als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Onze bijdrage aan Noorderzijlvest in 2025 inzake het zuiveren is € 319.000,- hoger.

Dit komt met name door de ontwikkelingen met betrekking tot inflatie en cao-stijgingen, stijgende kapitaallasten door investeringen en toegenomen onderhoudskosten.

9 Toevoeging aan voorzieningen (V € 94.000)

De kosten voor kwijtschelding en daarmee samenhangend de kosten voor het oninbaar verklaren van belastingschulden vielen vorig jaar fors lager uit. De ingezette maatregelen vanuit het kabinet en sommige gemeenten hebben hier zeer waarschijnlijk voor gezorgd. De verwachting is dat de kosten ook dit jaar en volgende jaren zullen meevallen. Het voordeel vanwege een lagere toevoeging aan de voorziening oninbare belastingdebiteuren bedraagt € 94.000.

11 Rentebaten (N € 59.000)

De rentebaten zijn in samenhang met de rentelasten toegelicht (zie punt 1).

12 Dividend (V € 179.000)

In deze begroting wordt, op basis van de uitkeringen in de afgelopen jaren en de verwachtingen voor de komende jaren, uitgegaan van een dividenduitkering van in totaal € 55 miljoen. Dit betekent voor ons € 1,9 miljoen. De dividenduitkering is afhankelijk van de gerealiseerde winst en kan jaarlijks fluctueren. Het voordeel ten opzichte van de begroting 2024 bedraagt € 179.000.

14 Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden (V € 147.000)

Dit betreft een hogere bijdrage van Noorderzijlvest in ons laboratorium (€ 95.000) en inflatie (€ 52.000).

16 Bijdragen van derden (N € 121.000)

De opbrengsten zijn € 121.000 lager. Dit is als volgt opgebouwd:

- Bijdrage implementatie Wet Open Overheid	V	51.000
- Vervallen HWBP-bijdrage in exploitatie	N	-196.000
- Inflatie en diversen	V	24.000
	N	<u>-121.000</u>

Bijdrage implementatie Wet Open Overheid

Om de invoering van de Woo uit te kunnen voeren ontvangen wij van het rijk een subsidie. Deze subsidie is voor 2025 eenmalig verhoogd.

Vervallen HWBP-bijdrage in exploitatie

De daling van € 196.000 betreft het vervallen van de HWBP-bijdrage voor de ureninzet van ons eigen personeel voor ons HWBP-project in de exploitatie. Deze was budgettair neutraal verwerkt met enerzijds de salarissen (extra personele inzet) en anderzijds met een opbrengst voor gemaakte uren. Zie ook punt 2. Deze HWBP-bijdrage wordt nu als opbrengst via het project HWBP verwerkt.

17 Kwijtscheldingen (V € 303.000)

De kosten voor kwijtschelding vielen vorig jaar fors lager uit. De ingezette maatregelen vanuit het kabinet en sommige gemeenten hebben hier zeer waarschijnlijk voor gezorgd. De verwachting is dat de kosten ook dit jaar en volgende jaren zal meevallen. Het voordeel op de kwijtscheldingen bedraagt € 303.000.

18 Onttrekking bestemmingsreserves (N € 43.000)

Ingaande 2015 wordt een aantal uitgaven niet meer geactiveerd. Dit betreft de eigen uren van de projectleiders, de bouwrente en de jaarlijks terugkomende ICT uitgaven van kleinere hardwareposten. Afsproken is dat deze extra lasten worden gedekt uit de bestemmingsreserves afkoopsommen. Aangezien de afkoopsommen volledig de taak watersysteembeheer betreffen kan ook alleen het deel van de extra lasten van deze taak ten laste van de afkoopsommen worden gebracht. Rekening houdende met de lagere afschrijvingen als gevolg van het niet meer activeren, bedraagt de aanwending uit de afkoopsommen € 761.000. Deze aanwending zal jaarlijks dalen als gevolg van de jaarlijks hogere besparing op de afschrijvingen.

Hoofdstuk 9 Overzicht van baten en lasten per programma

Dit hoofdstuk begint met een overzicht van de baten en lasten per programma. Vervolgens wordt aangegeven wat de dekkingsmiddelen zijn van deze netto lasten. Tot slot wordt inzicht gegeven in de incidentele baten en lasten welke per programma in de begroting 2025 zijn verwerkt.

Overzicht van baten en lasten

De begroting 2025 kan uitgesplitst naar baten en lasten per programma als volgt worden weergegeven.

Kosten per programma op kostensoort

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Veiligheid			
Kapitaallasten	5.467	5.087	4.872
Personeelslasten	1.831	1.730	1.708
Overige lasten	5.406	6.033	4.935
Baten	-57	-245	-185
Totaal	12.647	12.605	11.330
Watersystemen			
Kapitaallasten	11.498	11.537	11.147
Personeelslasten	21.707	20.397	19.868
Overige lasten	39.758	38.148	36.003
Baten	-2.791	-2.750	-3.449
Totaal	70.172	67.332	63.569
Organisatie			
Kapitaallasten	1.985	2.037	1.826
Personeelslasten	16.210	15.387	13.198
Overige lasten	17.174	17.270	15.366
Baten	-3.073	-2.967	-3.008
	32.296	31.727	27.382
waarvan doorberekend*	8.801	8.277	7.951
Totaal	23.495	23.450	19.431
Totaal programma's	106.314	103.387	94.330
Onvoorzien (per taak)	132	129	0
Totaal te dekken	106.446	103.516	94.330

In hoofdstuk 8 worden de belangrijkste verschillen ten opzichte van 2024 op kostensoortenniveau weergegeven en toegelicht.

Dekkingsmiddelen

De dekking van deze netto lasten is als volgt:

	Begroting 2025	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Dekkingsmiddelen			
Dividend	1.944	1.765	2.121
Inzet algemene reserves	4.550	5.975	2.487
Onttrekking bestemmingsreserves	761	804	141
Belastingopbrengsten	101.521	97.605	92.989
Kwijtschelding	-2.330	-2.633	-2.145
Resultaat			-1.263
Totaal dekkingsmiddelen	106.446	103.516	94.330

Overzicht incidentele baten en lasten

Het overzicht incidentele baten en lasten betreft de baten en lasten die als éénmalig ten opzichte van voorgaande en komende jaren moeten worden beschouwd.

In de begroting 2025 zijn geen incidentele baten en/of lasten opgenomen.

Hoofdstuk 10. Voorgenomen investeringen en toelichting

In de begroting 2025 zijn de kapitaallasten berekend op een investeringsvolume van € 20 miljoen. Om voortgang in het werk te houden wordt een groter bedrag dan de eerdergenoemde € 20 miljoen in de werkplanning opgenomen. Bij gunstige omstandigheden kan in geld meer geïnvesteerd worden dan het volume van € 20 miljoen. Als een hoger investeringsvolume leidt tot een hogere kapitaallast dan zullen wij daar bij de voor- dan wel najaarsrapportage op terugkomen.

Bedacht dient te worden dat de geplande investeringsvolumes niet geheel bestaan uit door de eigen dienst te maken infrastructurele werken, maar ook uit bijdragen aan derde partijen die infrastructurele werken realiseren (Provincie, etc.). Voor de daadwerkelijke realisatie zijn we van deze partijen afhankelijk.

Wij sturen niet op maximaal (netto) € 20 miljoen maar op het succesvol realiseren van onze doelen door middel van de uitvoering van projecten. In 2025 verwachten we een groot volume aan projecten te realiseren. Voorbeelden hiervan zijn de aanpak van de RWZI in Veendam, het visvriendelijk maken van het gemaal Duurswold en de vernieuwing van de persleiding nabij Exloo. We verwachten een kleine overloop van het niet gerealiseerde planningsvolume van 2024 en daardoor is het feitelijk geplande investeringsvolume voor 2025 hoger.

Aangezien er meer gepland wordt dan feitelijk geïnvesteerd wordt is er altijd een "werkbuffer" aan investeringsvolume. Daarmee zijn we in staat om onzekerheden en wijzigingen in de planning op te vangen. Grote onzekerheden zoals wijzigingen in wet- en regelgeving, de oorlog in Oekraïne (met alle prijsstijgingen en leverantieproblemen tot gevolg) en de corona crisis stimuleren ons om flexibiliteit in te bouwen in onze projecten (om de daarmee gepaard onzekerheid te beheersen).

De voor 2025 geplande investeringen zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

A.	Vastgesteld beleid	€	15,0 miljoen
C.	Beheersmatige investeringen	€	12,7 miljoen
E1.	Nieuwe projecten: in de loop van 2025 besluitvorming	€	10,8 miljoen
		€	<u>38,5 miljoen</u>

Per programma zijn de volgende investeringsvolumes gepland:

Veiligheid	€	6,7 miljoen
Watersystemen	€	30,3 miljoen
Organisatie	€	1,5 miljoen
	€	<u>38,5 miljoen</u>

Onderstaand wordt een specificatie gegeven van de geplande investeringen. Dit geeft de huidige reële planning van de investeringsuitgaven weer en is een momentopname. Voor de C-investeringen wordt het Algemeen Bestuur gevraagd krediet beschikbaar te stellen. Per C-investering is een korte toelichting opgenomen.

De investeringen die als E-investeringen zijn gepland, zijn veelal (nog) gebaseerd op "potloodramingen" en na nadere concretisering zal nog separate besluitvorming door het algemeen bestuur moeten plaatsvinden.

INVESTERINGSSCHEMA 2025

Categorie A - Projecten waar reeds besluitvorming over heeft plaatsgevonden Getoond worden de geplande uitgaven van reeds beschikbaar gestelde kredieten.

	Omschrijving / projectnaam	Investering
		2025
	Programma Veiligheid	
230	Aanleg Meerstad	441.000
500	Masterplan Kaden	579.203
757	Versterken boezemkades Tusschenklappen	192.565
853	Veiligheid sluizen Termunterzijl	367.079
863	Versterken boezemkades n.a.v. toets stabiliteit	570.000
917	Versterking Borgsloot	275.000
	Subtotaal	2.424.847
	Programma Watersystemen	
028	Herinrichting Haren	
033	Herinrichting Westerwolde grondaankopen	27.219
115	Landinrichting Laaghalen	224.621
306	Ecologische Hoofdstructuur	20.780
417	Verdrogingsbestrijding	46.500
624	WKK Scheemda	1.900.000
740	BHP natuurvriendelijke oevers Duurswold	
742	Maatregelen waterlichaam Drentsche Aa	30.000
744	Maatregelen waterlichaam Hunze	1.350.000
745	Maatregelen waterlichaam Zuidlaardermeer	
749	Renovatie rioalgemalen	140.000
812	Watersysteem Hunze BHP 2022-2027	1.790.000
816	Natuurvriendelijke oevers BHP 2022-2027	113.692
819	Visveilig maken gemaal Duurswold	1.000.000
836	Persleiding vervangen traject Exloo	650.000
847	Watersysteem Drentsche Aa BHP 2022-2027	200.000
861	Baggeren Mussel Aa kanaal	97.598
862	Kadeverbetering zuidzijde Zuidlaardermeer	400.000
875	Toetsing NBW-norm toekomstig watersysteem	240.000
903	Modificaties RWZI Veendam	2.800.000
918	DAW Drenthe	
919	DAW Groningen	360.000
935	Visveiligheid gemalen	161.117
938	Vuilroosters vervangen	735.000
	Subtotaal	12.286.527

	Omschrijving / projectnaam	Investering
		2025
	Programma Organisatie	
751	Vervanging onderhoudsbeheersysteem	22.771
832	Vernieuwing/verduurzaming werkplaats Veele	85.000
929	Vervanging LIMS	200.000
	Subtotaal	307.771
	Totaalvolume investeringen per jaar:	15.019.145

Categorie C - Nieuwe projecten die overeenkomstig de lijn van onderhoud en beheer als normale vervangingen / aanpassingen gelden en beheersmatige investeringen die elk jaar in één keer ter besluitvorming worden voorgelegd bij het aanbieden van de begroting.

	Omschrijving / projectnaam	Investering
		2025
	Programma Veiligheid	
602	Vervanging hekwerk zeedijk	65.000
692	Herprofileren boezemkades	600.000
718	Groot onderhoud zeeobjecten	275.000
	Subtotaal	940.000
	Programma Watersystemen	
426	Baggeren stedelijk gebied	250.000
467	Diverse vervangingen stuwen	220.500
496	Diverse vervangingen sluizen	262.500
688	Cultuurhistorisch erfgoed	250.000
749	Renovatie RGM's	675.000
758	Versterken boezem- en kanaaloevers	550.000
775	Vervanging bellenbeluchting zuiveringen	550.000
801	Vervanging telemetrie onderstations kwantiteit	100.000
802	Vervanging telemetrie onderstations kwaliteit	110.000
854	Onderhoudsmachines	680.000
855	Oplossen knelpunten landelijk gebied	250.000
856	Stedelijk waterbeheer	100.000
859	Vervangen diverse beschoeiingen	500.000
864	Bijdrage gemalen Hoogeveenschevaart	2.610.000
865	Bijdrage gemalen Drentsche Hoofdvaart	50.000
868	Diverse vervangingen RWZI's	1.120.000
869	Schakel- en verdeelinrichting RWZI's	600.000
870	Zuiveringen civiel op norm brengen	390.000
915	Graafwerende maatregelen bever	250.000
922	Windketels vervangen	170.000
956	Bijdrage sluis Peelo	65.000
959	PLC's RWZI Ter Apel	300.000
961	Vervangen elektrische aansluitingen gemalen	460.000
	Subtotaal	10.513.000

	Omschrijving / projectnaam	Investering
		2025
	Programma Organisatie	
867	Aanschaf laboratoriumapparatuur	200.000
872	ICT investeringen	960.000
957	Landmeetapparatuur	55.000
	Subtotaal	1.215.000
	Totaalvolume investeringen per jaar:	12.668.000

Toelichting C investeringen

Programma Veiligheid

602 Vervanging hekwerk zeedijk (€ 65.000,-)

Bij het gereedkomen van de zeedijk circa 30 jaar geleden zijn er veel hekwerken geplaatst. Deze bestonden uit hardhouten palen met gaas. Na vele jaren zijn de palen grotendeels ingerot en is het hekwerk toe aan een grootschalige vervanging. Jaarlijks pakken we een dijktraject op. Het budget is bedoeld om materialen in te kopen, zodat we zelf buiten het maaiseizoen in eigen beheer het nieuwe hekwerk kunnen plaatsen.

692 Herprofileren boezemkaden (€ 600.000,-)

We hebben de veiligheid van onze regionale keringen geanalyseerd en hierover gerapporteerd aan de Provincie Groningen. Om onze boezemkeringen op hoogte en stabiel te houden moeten ze periodiek opgehoogd en geherprofileerd worden als gevolg van autonome zetting. De in 2025 aan te pakken trajecten worden naar aanleiding van toetsingen en inspecties geprioriteerd. In 2025 zullen onder andere meerdere trajecten langs het Termunterzijldiep en de Hunze als gevolg van afnemende stabiliteit en/of hoogte geherprofileerd worden.

718 Diverse vervangingen zeeobjecten (€ 275.000,-)

Regelmatig worden de zeeobjecten zowel civiel, bouwkundig, mechanisch als elektrisch geïnspecteerd. Resultaten daarvan worden in het onderhoud beheersysteem gezet. Op deze manier ontstaat inzicht in de staat van het object: wanneer dient welk onderdeel vervangen te worden voor welk bedrag. Het komende jaar worden de vervangingsinvesteringen geraamd op € 275.000,-.

Programma Watersystemen

426 Baggeren stedelijk gebied (€ 250.000,-)

Het waterschap is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van hoofdwatervangingen in het stedelijk gebied. Hiervoor heeft het waterschap onderhoudsovereenkomsten met bijna alle gemeenten afgesloten voor het stedelijk water (alleen Pekela/ Veendam niet). Het beheer en onderhoud bestaat voornamelijk uit peilbeheer, maaionderhoud en baggerwerkzaamheden. We voeren het baggerwerk op een projectmatige wijze en in overleg met de gemeenten uit. In 2025 zijn hiervoor onder andere enkele watervangingen in de bebouwde gebieden van gemeenten Assen, Emmen en Westerwolde gepland.

467 Diverse vervangingen stuwen (€ 220.500,-)

Jaarlijks worden van een aantal relatief oude stuwen de kleppen of schuiven en de verdere constructie geïnspecteerd en indien nodig vervangen.

Uit de inspecties blijkt vooral dat van de oudere stuwen (ouder dan ca. 35 jaar) de onder- en zijafdichtingen, de ophanging- en scharnierpunten, de staalkabels, de gebruikte bouten en moeren en de conservering aan vervanging toe zijn. Ook de oude houten kleppen worden vervangen voor rvs. Naast het bovengenoemde werktuigbouwkundige gedeelte heeft ook het civiele- en elektrotechnisch gedeelte aandacht nodig. Hierbij gaat onder andere om vervangen van damwanden en verouderde besturing.

De afgelopen jaren zijn voornamelijk werkzaamheden uitgevoerd aan de brede stuwen (breder dan 4,5 meter).

Momenteel worden de werkzaamheden aan kleinere stuwen ook opgepakt (smaller dan 4,5 meter). Het komende jaar zijn de vervangingen geraamd op € 220.500,-. Er vindt jaarlijks een prioritering plaats op basis van aangegeven functionaliteit vanuit beheer en inspecties..

496 Diverse vervangingen sluizen (€ 262.500,-)

Op basis van regelmatige inspecties en een vervangingsschema worden de prioriteiten bepaald.

De werkzaamheden worden buiten het vaarseizoen uitgevoerd.

Het plan voor 2025 omvat onder andere het herstel van enkele bovendeuuren, inspectie en herstel van meerdere drempels en reparatie van kademuren.

688 Cultuurhistorisch erfgoed (€ 250.000,-)

In ons beheergebied hebben we zowel actieve als ook inactieve waterstaatskundige objecten die vallen onder cultuurhistorisch erfgoed. In veel gevallen gaat het om monumenten, Rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. Vervangingen aan deze objecten voeren we uit met zorg voor het erfgoed en is daarom vaak kostenverhogend ten opzichte van strikt functionele vervangingen. Voor 2025 staan er grote werkzaamheden gepland aan meerdere objecten.

De Boog van Ziel wordt samen met de gemeente, provincie en het Waddenfonds opgepakt. Ook andere objecten langs de zeedijk worden het komend jaar grootschalig aangepakt.

Aanvullende wordt de vijzel en metselwerk van molen Weddermarke ook aangepakt.

749 Renovatie RGM's (€ 675.000,-)

Uit een uitgebreide inventarisatie is gebleken dat er 32 rioolgemaal, deels of geheel, gerenoveerd moeten worden. De hiermee samenhangende investeringen zijn opgenomen in het meerjareninvesteringsprogramma (MJI).

Jaarlijks zal, op basis van inspecties, storingsgeschiedenis en informatie uit het onderhoudsbeheersysteem (OBS), een planning worden gemaakt van de werkelijk aan te pakken delen van rioolgemaal. Er zal jaarlijks in de jaarrekening gerapporteerd worden welke gemalen het afgelopen jaar gerenoveerd zijn en wat de kosten daarvan geweest zijn. Voor 2025 zijn de rioolgemaal Nieuwe Pekela, Muntendam, Westdorp en Bourtange gepland voor (deel) renovaties.

758 Versterken boezem- en kanaaloevers oeverfixaties (€ 550.000,-)

De trajecten worden geselecteerd en geprioriteerd naar aanleiding van de dijkinspecties en de oeverinspecties. De werkzaamheden bestaan voornamelijk uit het vervangen van bestaande (onderwater) beschoeiingen en stortsteen constructies. Daar waar mogelijk kiezen we voor de meest natuurlijke/ groene oplossing. In 2025 worden een aantal dijktrajecten langs de Hunze, langs het Drents diep en bij Pekela aangepakt. Aansluitend worden enkele trajecten bij de Westerbroekstermadepolder en de Kropswolderbuitenpolder aangepakt.

775 Vervangen bellenbeluchting zuiveringen (€ 550.000,-)

Op basis van leeftijd en schadebeelden van de bellenbeluchting op verschillende zuiveringen, worden jaarlijks preventief platen van de beluchting vervangen. In 2025 worden de bellenbeluchtingen van de rwzi's Gieten en Oude Pekela gereviseerd.

801 en 802 Vervanging telemetrie onderstations (€ 210.000,-)

Het waterschap maakt gebruik van een hoofdpststelsel. Dit is een centraal stelsel om het waterkwantiteits- en waterkwaliteitsbeheer vanaf een afstand te kunnen monitoren en sturen. Om te kunnen communiceren met dit stelsel zijn een aantal objecten in het veld uitgerust met onderstations. Gemiddeld worden 20 onderstations per jaar, van de bestaande 360, vervangen. Hiervoor is jaarlijks € 210.000,- opgenomen.

854 Onderhoudsmachines (€ 680.000,-)

Op basis van het aantal draai-/gebruiksuren en onderhoudshistorie wordt jaarlijks een aantal onderhoudsmachines vervangen. In 2025 zijn minder machines aan vervanging toe, waardoor er in dit jaar een lager investeringsbedrag in de begroting is opgenomen.

855 Oplossen knelpunten landelijk gebied (€ 250.000,-)

Dit betreft het aanbrengen van eenvoudige verbeteringen aan het watersysteem, waarmee knelpunten voor ingelanden in het landelijk gebied snel kunnen worden opgelost. Het gaat dan bijvoorbeeld om het leggen van een duiker, het verdiepen van een watergang of het aanbrengen van een eenvoudige stuw.

856 Stedelijk waterbeheer (€ 100.000,-)

Met de overdracht van het stedelijk water van gemeenten naar ons waterschap zijn ook investeringen gemoeid om de situatie te laten voldoen aan de eisen. Het betreft dan vooral werkzaamheden aan waterbodems en kunstwerken. In overleg met de gemeenten wordt beoordeeld welke investeringen noodzakelijk zijn en op basis hiervan maken we een prioritering. De investeringen vloeien voort uit de notitie stedelijk waterbeheer en onze onderhoudsovereenkomsten met de gemeenten. We verwachten in 2025 een aantal objecten in het bebouwde gebied van Assen, Stadskanaal en Oldambt te kunnen oppakken.

859 Vervangen diverse beschoeiingen (€ 500.000,-)

Voor de noodzakelijke vervanging van diverse beschoeiingen wordt jaarlijks € 500.000,- gepland. Onderzocht is wat de beste methode is om oevers te fixeren. De resultaten van dit onderzoek zijn in het bestuursvoorstel van 3 oktober 2012 (beheer en onderhoud oevers langs hoofdwatertangen) verwerkt en kunnen leiden tot een aangepaste planning op langere termijn. De trajecten liggen verspreid in ons beheersgebied. Grotere trajecten in 2025 zijn de watertangen nabij gemaal Winschoterzijl en 8 km langs de zeedijk.

864 en 865 Bijdrage gemalen Hoozeveense Vaart en Drentse Hoofdvaart (€ 2.660.000,-)

In 2018 is een waterakkoord gesloten met de waterschappen Vechtstromen, Drents Overijsselse Delta, Noorderzijlvest en het Wetterskip Fryslân. Dit akkoord gaat onder andere over de wateraanvoer via de Drentse Hoofdvaart, waarbij afspraken zijn gemaakt over de kostenverdeling van het groot onderhoud van deze gemalen. Omdat met deze gemalen het water aangevoerd wordt voor het watersysteem van Hunze en Aa's betalen wij een bijdrage in de investeringen om deze objecten in goede toestand te houden. Deze werkzaamheden zijn gepland voor 2025 en worden aanbesteed door waterschap Drents Overijsselse Delta of waterschap Vechtstromen. Hunze en Aa's is vertegenwoordigd in de werkgroep waarin afspraken worden gemaakt over de werkzaamheden. Hierbij wordt een kritische afweging gemaakt met betrekking tot de doelmatigheid van de objecten.

868 Diverse vervangingen rwzi's (€ 1.120.000,-)

Volgens een programma wordt voor diverse installatiedelen vervanging voorzien. Het gaat hierbij onder andere om vervanging van onlinemetingen, frequentie-omvormers, blowers, voortstuwars, pompen en dakbedekking. De uit te voeren werkzaamheden fluctueren jaarlijks. In het onderhoudsbeheersysteem wordt bijgehouden welke noodzakelijke vervangingen jaarlijks uitgevoerd dienen te worden.

869 Schakel en verdeelinrichting vervangen (€ 600.000,-)

Op basis van inspecties en de toestand van de huidige situatie, zullen in 2025 de schakel- en verdeelinrichtingen op de zuiveringen Hoozezand en Bellingwolde worden vervangen.

870 Zuiveringen civiel op norm brengen (€ 390.000,-)

Dit betreft het civiel op norm brengen van zuiveringen. Naar aanleiding van een inspectie in 2019 op de rwzi Assen en een inventarisatie van overige civiele objecten op zuiveringen is de lijst met op norm brengen van civiele delen samengesteld. Voor 2025 staan verschillende werkzaamheden aan

slibbuffers op de planning. Daarnaast staan er werkzaamheden aan verschillende nabezinktanks op de planning.

915 Graafwerende maatregelen bever (€ 250.000,-)

De provincies Groningen en Drenthe hebben een beverbeheerplan voor de beheergebieden van Hunze en Aa's en Noorderzijlvest vastgesteld. Met dit beverbeheerplan kan het waterschap effectief ingrijpen in conflicterende situaties met bevers (bijvoorbeeld graafschade in waterkeringen en dammen in hoofdwatergangen). Bij herhaaldelijke graafschade in waterkeringen is het voor de waterveiligheid beter de kering of oever graafwerend te maken door gaas in te graven of andere maatregelen te nemen. We hebben de kritische keringen met de hoogste prioriteit in beeld gebracht. In 2025 maken we weer een deel van onze keringen graafwerend.

922 Windketels vervangen (€ 170.000,-)

Op basis van inspecties en de toestand van de huidige windketels worden er windketels in de komende periode vervangen. In 2025 staan meerdere vervangingen gepland..

956 Bijdrage sluis Peelo (€ 65.000,-)

De provincie Drenthe heeft diverse vervangingen voorbereid aan sluis Peelo, zodat de werkzaamheden in 2025 kunnen worden uitgevoerd. Deze sluis is in beheer en onderhoud bij de provincie Drenthe en wij dragen 10% bij in de totale investeringskosten.

959 PLC's rwzi Ter Apel (€ 300.000,-)

Op basis van leeftijd en risico dient de PLC van de RWZI Ter Apel vervangen te worden. Bij een nieuwe PLC hoort tevens nieuwe software. Deze zal geschreven worden volgens de nu geldende standaard. Ter Apel dient als een pilot om hier ervaring mee op te doen. Na Ter Apel zullen ook de PLC's op de overige zuiveringen in de toekomst vervangen worden en in lijn worden gebracht met deze nieuwe standaard.

961 Vervangen elektrische aansluitingen gemalen (€ 460.000,-)

Naar aanleiding van aangescherpte veiligheidseisen en de daaruit voortvloeiende inspecties van Enexis met betrekking tot de aansluitingen van grootverbruikers op hun netwerk, moeten er in 2024 en 2025 vijf elektrische aansluitingen aangepast dan wel vervangen worden.

Voor de jaren hierna heeft Enexis een inspectie planning opgesteld voor nog eens 17 gemalen. Deze gemalen zullen voor 2028 geïnspecteerd worden. Op dit moment is nog niet duidelijk in hoeverre hieruit ook nog aanpassingen of vervangingen naar voren zullen komen.

De kosten voor het aanpassen of vervangen van de aansluitingen komen voor rekening van het waterschap.

Bij het niet aanpassen van de aansluitingen zal dit, vanwege de veiligheidsrisico's, tot gevolg hebben dat de aansluitingen door Enexis worden afgesloten. Dit is uiteraard voor ons geen optie.

Programma Organisatie

867 Aanschaf laboratoriumapparatuur (€ 200.000,-)

We nemen jaarlijks € 200.000,- op aan vervangingsinvesteringen voor het laboratorium. In 2025 is het noodzakelijk te investeren in de aanschaf van nieuwe inrichting van de monsternamen bussen. De huidige inrichting is einde levensduur en aan vervanging toe. Daarnaast staat aanschaf van nieuwe apparatuur voor de analyse van totaal P en totaal N voor 2025 op de planning.

872 ICT investeringen (€ 960.000,-)

Dit betreft de volgende investeringen.

Modems, PC's, laptops en tablets (€ 110.000,-)

Een deel van de modems, PC's, laptops en tablets die binnen de organisatie gebruikt worden, zijn nu vijf jaar of ouder. Om betrouwbaarheid te garanderen is het noodzakelijk om deze te vervangen voor een nieuw model.

Vanuit het oogpunt van beheer en veiligheid is vervanging ook noodzakelijk, om te voldoen aan de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Elk jaar wordt er een deel vervangen.

Vervanging firewalls (€ 300.000,-)

De huidige firewalls worden in 2025 5 jaar oud. Hierdoor gaan we meer risico lopen met beveiligingsissues. Om dit te voorkomen gaan we in 2025 deze firewalls vervangen.

Informatiebedrijfsvoeringplan (€ 250.000,-)

Om de actiepunten uit het IBP (informatiebedrijfsvoeringplan) uit te voeren is budget nodig. Deze investering wordt met name gebruikt ten behoeve van de digitaliseringslag van de overheid. Zoals bijvoorbeeld de Omgevingswet, Wet Open Overheid en de verdere invulling van de BIO en AVG.

Vervangen software onderstations (€ 50.000,-)

Voor de software van onze onderstations willen we zoveel mogelijk standaardsoftware gebruiken. Uitzonderingen op de standaard zijn lastig te beheren en je hebt meer kennis nodig voor storingsanalyse. Het doel is om tot een standaard softwareoplossing te komen, zodat de stabiliteit toeneemt en de beheerlast afneemt. Voor deze ontwikkeling zijn we deels afhankelijk van externen om ons hierbij te ondersteunen.

Vervanging back-up (€ 200.000,-)

De huidige back-up oplossing wordt in 2025 5 jaar oud. Dan is de apparatuur technisch verouderd en lopen we kans op uitval en verstoringen. Om dit te voorkomen wordt de back-up oplossing vervangen.

Vervanging integratievoorziening (€ 50.000,-)

Voor de opslag en uitwisseling van basis- en kerngegevens wordt binnen organisaties software gebruikt. Mede door de komst van nieuwe opgaven (Digitale Overheid, Omgevingswet en Informatieveiligheid) en nieuwe standaarden is de huidige software na 8 jaar aan vervanging toe, zodat de opslag van basis- en kerngegevens, de uitwisseling van gegevens en het gebruik van gegevens in processen inschikkelijk zijn.

957 Landmeetapparatuur (€ 55.000,-)

De landmeetapparatuur, welke wordt gebruikt voor het inwinnen van gegevens voor het bijhouden van de legger-/beheerregister, Basisregistratie Grootchalige Topografie en projecten, is aan vervanging toe. Aanvullend op de landmeetapparatuur wordt, voor het inwinnen van gegevens van gebieden met een grote oppervlakte en/of moeilijk bereikbare gebieden, een drone aangeschaft.

Categorie E 1 - Nieuwe projecten waarvan de kredietvoorstellen in de loop van 2025 ter besluitvorming worden voorgelegd

	Omschrijving / projectnaam	Investering
		2025
	Programma Veiligheid	
863	Versterken boezemkades n.a.v. toets stabiliteit	3.300.000
	Subtotaal	3.300.000
	Programma Watersystemen	
624	WKK Scheemda	960.000
643	Persleiding RWZI Scheve Klap naar Weiwerd	2.000.000
694	Baggeren vaarwegen en kanalen	650.000
836	Persleiding vervangen traject Annen-Gieten	360.000
920	Gemaal Groningen zuid	300.000
938	Vuilroosters vervangen	2.305.000
955	Standardiseren PLC software RWZI's	750.000
960	Leidingwerk SGT's RWZI Assen	200.000
	Subtotaal	7.525.000
	Totaalvolume investeringen per jaar:	10.825.000

	Totaal generaal categorie A, C en E1:	38.512.145
	Per programma:	
	Programma Veiligheid	6.664.847
	Programma Watersystemen	30.324.527
	Programma Organisatie	1.522.771
	Totaal per programma:	38.512.145

Hoofdstuk 11. Geprognosticeerde balans

(bedragen * € 1.000)

Activa	01-01-2025	31-12-2025
<u>Vaste activa</u>		
- Immateriële vaste activa	7.449	9.404
- Materiële vaste activa	209.214	210.339
- Financiële vaste activa	240	240
	216.903	219.983
<u>Vlottende activa</u>		
- Liquide middelen	5	5
- Kortlopende vorderingen	18.931	18.931
- Overlopende activa	13.947	13.947
	32.883	32.883
Totaal	249.786	252.866

Passiva	01-01-2025	31-12-2025
<u>Vaste passiva</u>		
<i>Eigen vermogen</i>		
- Algemene reserves	8.979	4.558
- Bestemmingsreserves	19.090	18.233
- Exploitatieresultaat 2024	129	
	28.198	22.791
 <i>Voorzieningen</i>		
- Voorzieningen	1.291	967
	1.291	967
 <i>Langlopende schulden</i>		
- Langlopende leningen	190.589	194.158
	190.589	194.158
 <u>Vlottende passiva</u>		
Netto - vlottende schulden	21.669	26.911
Overlopende passiva	8.039	8.039
	29.708	34.950
 Totaal	249.786	252.866

Toelichting

Hieronder wordt een korte toelichting gegeven op de geprognosticeerde balans.

Vaste activa

Voor het verloop van de vaste activa is rekening gehouden met een investeringsvolume in 2025 van € 20 miljoen en de verwachte afschrijvingen. Onder immateriële vaste activa zijn met name bijdragen aan investeringen in sluizen en gemalen voor de Drentse wateraanvoeroute opgenomen. Dit verklaart de stijging van deze post.

Vlottende activa

De vlottende activa betreft met name de (belasting)debiteuren, vooruitbetaalde kosten en nog te ontvangen bedragen die ontstaan door voorfinanciering.

De omvang van de vlottende activa is gelijk gehouden, aangezien lastig in te schatten valt op welke wijze dit zich gaat ontwikkelen.

Eigen vermogen

De omvang van de algemene reserves en bestemmingsreserves is gebaseerd op de in deze begroting voorgestelde inzet van deze reserves in 2025. Het exploitatieresultaat 2024 betreft de uitkomst van de najaarsrapportage 2024.

Voorzieningen

De toekomstige kosten van het voormalig personeel en bestuur zijn als voorziening opgenomen. Op basis van de verwachte kosten is de hoogte van de voorziening aangepast.

Langlopende schulden

De omvang van de langlopende schulden is bepaald op basis van de reeds bekende omvang van de leningen per 1-1-2025, de aflossingen in 2025 en de nieuw aan te trekken langlopende lening op basis van de meest recente liquiditeitsprognose voor 2025.

Vlottende passiva

De vlottende passiva betreft met name de schulden aan leveranciers, aflossingsverplichting voor het komende jaar, vooruitontvangen bedragen en het rekening-courant bij de NWB.

Hoofdstuk 12. Vaststellen begroting 2025

Het algemeen bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's;

Gezien de door het dagelijks bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's opgemaakte ontwerpbegroting voor het jaar 2025:

Overwegende:

- Dat de ontwerpbegroting gedurende 14 dagen ter inzage gelegd is, nadat daarvan openbare kennisgeving heeft plaatsgevonden.
- Dat tegen het ontwerp van de begroting geen bezwaren zijn ingebracht c.q. de ingebrachte bezwaren zijn overwogen.
- Gelet op artikel 101 van de Waterschapswet.

Besluit:

1. De begroting 2025 van het Waterschap Hunze en Aa's als volgt vast te stellen overeenkomstig het door het dagelijks bestuur aangeboden ontwerp,

A. De netto-kosten per programma:

Programma veiligheid	€ 12.646.728,-
Programma watersysteembeheer	€ 70.171.847,-
Programma organisatie	€ 32.296.924,-
Waarvan doorberekend aan veiligheid en watersystemen	€ 8.801.442,-
Onvoorzien	€ 132.424,-
Dekkingsmiddelen (excl. belastingopbrengsten)	€ 4.925.000,-
Totaal netto-kosten te dekken uit de heffingen	€ 101.521.481,-

B. De netto-kosten per taak:

Watersysteembeheer	€ 54.395.063,-
Zuiveringsbeheer	€ 47.126.417,-
Totaal netto-kosten te dekken uit de heffingen	€ 101.521.481,-

C. Kosten- en opbrengstesoorten

Totaal lasten	€ 112.644.175,-
Totaal baten (excl. de heffingen)	€ 13.452.694,-
Totaal heffingen	€ 101.521.481,-
Verwachte kwijtschelding	€ -2.330.000,-
Totaal baten (incl. de heffingen)	€ 112.644.175,-

2. De geplande investeringen 2025 als volgt vast te stellen:

- a. Voor de investeringen in de categorie C kredieten beschikbaar te stellen van € 12.668.000,-.
- b. Definitieve besluitvorming van de investeringsvoornemens onder categorie E1 zal plaatsvinden via afzonderlijk voor te leggen kredietvoorstellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's d.d. 6 november 2024.

Jelmer Kooistra
secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
dijkgraaf